

2014
ročník 66

7/8

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

9 770011 232004 07

Cena 60 Kč

- 1 CDH v Hostviřích (str. 243)
- 2 Dílny čtení (str. 277)
- 3 Hry bez hranic (str. 289)
- 4 Týden čtení dětem (str. 290)

OBSAH

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY 7-8 2014 ročník 66

- 243** ..... **TÉMA**
Prostorové anabáze Národní knihovny ČR
 ♣ Hanuš Hemola
- 248** ..... **AUTOMAT KNIHOVNA** s PhDr. Martinem Krčálém
„Důležité je naučit studenty o technologických kriticky přemýšlet...“ ♣ Jan Kaňka
- 251** ..... **JAK NA TO** **Storytelling v knihovnách** ♣ Martin Hak
- 255** ..... **Z POKLADŮ... Knižní sbírky Památníku národního písemnictví** ♣ Alena Petruželková
- 257** ..... **PRÁVNÍ PORADNA**
Knihovny a přijímání darů ♣ Adam Biňovec
- 259** ..... **Slovo o pluku Igorově v operním ztvárnění**
 ♣ Dagmar Petišková
- 262** ..... **Výtvarné aktivity jako součást portfolia knihovnických služeb** ♣ Alena Volková Balvínová
- 265** ..... **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
Obecní knihovna Velká Hleďsebe ♣ Petr Kreuz
- 267** ..... **Vyhodnocení ankety Čtenáře**
- 274** ..... **ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...**
Knihy a jejich lidé: čtenářské životopisy
 ♣ Renáta Salátová
- 276** ..... **ZE ZAHRANIČÍ**
Mezinárodní konference školních knihoven v Bratislavě ♣ Naďa Rollová
- 277** ..... **Dílny čtení v knihovnách** ♣ Naďa Rollová
- 279** ..... **KRONIKA Bohuslav Smejkal** ♣ Milada Písková
- 280** ..... **ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...**
První setkání s Bohumilem Hrabalem
 ♣ Lenka Juračková
- 281** ..... **Mírné pohyby české literatury od roku 2000 do současnosti** ♣ Pavel Šidák
- 288** ..... **INSPIRACE Z KNIHOVEN**
 – Severočeský klub spisovatelů a jeho spolupráce s ústeckou knihovnou ♣ opk – Hry bez hranic aneb Knihovnice dětem v Habartově ♣ Eva Novotná – Čtvrtý Týden čtení dětem v Knihovně města Plzně-Lobzy ♣ Zuzana Mišterová – Do knihovny nejen pro knihu ♣ Věra Ungerová
- 293** ..... **PSALO SE JINDE**
- 294** ..... **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na srpen a září**
- 296** ..... **LIBOR COUFAL SE HLÁSÍ Z AUSTRÁLIE**
- 297** ..... **ZE SVĚTA**
- 299** ..... **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

1

2

3

4

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: Olga Vašková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
 redakcetenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A,
 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Perma-
 nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
 (dvojičíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 8. 7. 2014.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ TOPIC: Czech National Library on the move *Hanuš Hemola* |243
- ♣ AUTOMATIC LIBRARY with PhDr. Martin Krčál, Senior Lecturer at Masaryk University Faculty of Arts, Division of Information and Libraries Studies in Brno: "It is important to teach students to think critically about technologies..." *Jan Kaňka* |248
- ♣ HOW TO: Storytelling at libraries *Martin Hak* |251
- ♣ FROM THE TREASURES: Museum of Czech Literature (PNP) book collections *Alena Petruželková* |255
- ♣ LEGAL AID CENTRE: Libraries and accepting gifts *Adam Biňovec* |257
- ♣ A Word about Igor's Regiment as an opera *Dagmar Petišková* |259
- ♣ Artistic activities as part of the library services portfolio *Alena Volková Balvínová* |262
- ♣ LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES:
 Velká Hleďsebe Municipal Library *Petr Kreuz* |265
- ♣ Assessment of the *Čtenář: měsíčník pro knihovny* questionnaire (2014) |267
- ♣ READER'S DIARY: Books and their people: reader bios *Renáta Salátová* |274
- ♣ FROM ABROAD: International school libraries conference in Bratislava *Nada Rollová* |276
- ♣ Reading workshops in libraries *Nada Rollová* |277
- ♣ CHRONICLE: Bohuslav Smejkal (on his important life anniversary in May) *Milada Písková* |279
- ♣ READER'S DIARY: First meeting with Bohumil Hrabal *Lenka Juračková* |280
- ♣ Minor developments in Czech literature since 2000 *Pavel Šidák* |281
- ♣ INSPIRATION FROM LIBRARIES |288
- ♣ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ♣ THEMA: Die Nationalbibliothek der Tschechischen Republik und ihre Raumproblematik *Hanuš Hemola* |243
- ♣ AUTOMAT BIBLIOTHEK mit PhDr. Martin Krčál, dem Fachassistent der Abteilung für Informations- und Bibliothekswissenschaft an der Masaryk Universität in Brno: „Es ist wichtig, Studenten beizubringen, um über die Technologie kritisch zu denken...“ *Jan Kaňka* |248
- ♣ WIE DARAUF: Storytelling in Bibliotheken *Martin Hak* |251
- ♣ AUS GEHEMNISSE: Büchersammlungen in der Gedenkstätte für nationales Schrifttum *Alena Petruželková* |255
- ♣ RECHTSBERATUNSTELLE: Bibliotheken und wie die Spende erhalten *Adam Biňovec* |257
- ♣ Ein Wort über Igor Regiment in einer Opernstellung *Dagmar Petišková* |259
- ♣ Bildende Aktivitäten als ein Bestandteil des Bibliothekdienstportfolios *Alena Volková Balvínová* |262
- ♣ FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN:
 Der Gemeindebibliothek in Velká Hleďsebe *Petr Kreuz* |265
- ♣ Umfrageauswertung für die Zeitschrift *Čtenář: měsíčník pro knihovny* (das Jahr 2014) |267
- ♣ AUS DEM LESERTAGESBUCH: Bücher und ihre Leute: Leselebensläufe *Renáta Salátová* |274
- ♣ AUS DEM AUSLAND: Internationalkonferenz der Schulbibliotheken in Bratislava *Nada Rollová* |276
- ♣ Lese-Workshop in Bibliotheken *Nada Rollová* |277
- ♣ CHRONIK: Bohuslav Smejkal (zum bedeutenden Maijahrestag des Jubilars) *Milada Písková* |279
- ♣ AUS DEM LESERTAGESBUCH: Die erste Begegnung mit Bohumil Hrabal *Lenka Juračková* |280
- ♣ Mäßige Bewegungen der tschechischen Literatur seit 2000 bis der Gegenwart *Pavel Šidák* |281
- ♣ INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN |288
- ♣ STÄNDIGE SPALTEN

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, možná to také znáte... Jste na dovolené, procházíte se po městě, které je pro vás nově a neznámé a najednou ji vidíte. Knihovnu. Možná, že na práci nemáte vůbec myšlenky, možná že si od všeho souvisejícího s knihovnictvím chcete odpočinout, možná, že vám to ale stejně nedá a vejdete... Mně se to stalo nedávno. Při procházce v Blovicích v Plzeňském kraji. Nešlo odolat, budova s nadpisem Lidový dům a Knihovna byla nově omítnuta a i v podvečerním šeru zářila. U vchodu se skvěla tabulka s logem evropských fondů. Zvědavost zvítězila! Pět minut před zavírací dobou se mě paní knihovnice velmi ochotně ujala, provedla po knihovně a povyprávěla o její historii i současnosti. Prostě profesionalita i lidská vstřícnost na nejvyšší úrovni. Tento minipříběh nemá žádnou pointu, možná jen tu, že jsem se představila také za knihovnu, ale ne za redakci, a tak si říkám, že až prázdninový *Čtenář* do blovicke knihovny doputuje, tak budu moci tímto ještě jednou poděkovat za milé přijetí.

Letní dvojčíslo *Čtenáře* se ovšem také zabývá příběhy, a to z různých úhlů pohledu. V prvním příspěvku se odvíjí příběh Národní knihovny, která v něm řeší dlouhodobější i aktuální prostorové peripetie, s výhledem do budoucnosti v revitalizovaném Klementinu a Centrálním depozitáři v Hostivaři. V rubrice *Jak na to* naleznete článek, který se věnuje příběhům jako takovým a seznamuje nás s tím, co si představit pod pojmem storytelling. Pod cizí a moderně znějícím názvem nacházíme však něco, co je nám bytostně vlastní již velmi dlouhý čas.

Své příběhy mají i knižní sbírky Památníku národního písemnictví a v tomto případě polahodí našemu oku také pravidelná obrazová příloha. A jak se vyvíjí příběh české literatury v přibližně posledním desetiletí? I to se dozvíte na našich stránkách, sice až ke konci čísla, ale rozhodně je doporučujeme nalistovat, i když tentokrát je obsah *Čtenáře* o 20 stránek rozsáhlejší. Na ně se nám vešlo ještě například slibované vyhodnocení letošní ankety a pravidelné rubriky.

Přeji vám krásné letní měsíce a plno příběhů s dobrým koncem.

Lenka Šimková

Sdružení knihoven ČR a Ústřední knihovnická rada ČR zvou na konferenci **Knihovny současnosti 2014**, která se koná **9.–11. září 2014** v areálu Univerzity Palackého v Olomouci. Dvacátý druhý ročník konference bude zahrnovat aktuální témata odrážející rozvojové trendy a nabízející řešení problematických oblastí v současných knihovnách. Konference se dlouhodobě zaměřuje na téma poskytování vzdělávacích a kulturních služeb v českých knihovnách, tento hlavní motiv bude v úvodních přednáškách obohacen o trendy knihovnictví ve Skandinávii a konkrétní zkušenosti z měst Oslo a Sigtuna. Další informace a přihláška jsou k dispozici na <http://www.sdruk.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/clanek/konference-knihovny-soucasnosti/>.

Pravidelné setkání knihovníků venkovských knihoven **Co venkovské knihovny umějí a mohou** se letos uskuteční již podesáté. Knihovníci neprofesionálové zde mají pravidelně příležitost k výměně zkušeností, navázání konkrétní spolupráce a seznámení s novými trendy v knihovnictví i s aktualitami SKIP. Akce bude probíhat ve dnech **18.–20. 9. 2014** v Ratíškovcích (Knihovna roku 2012) v Jihomoravském kraji.

NEUŠLO NÁM

Městská knihovna v Praze ke 100. výročí atentátu na rakousko-uherského následníka trůnu a následného vypuknutí Velké války spustila tematickou stránku své e-knihovny. Na adrese www.mlp.cz/velkavalka najdou zájemci e-knihy s legionářskou tematikou (příručky, memoáry, beletrii) zdarma ke stažení, nechybějí ani zajímavé odkazy a ukázky dobové korespondence.

Národní knihovna ČR opět připravuje vydání stolního knihovnického kalendáře. Jeho cílem v roce 2015 je ukázat **proměny nakladatelské a knihkupecké reklamy** od roku 1780 do roku 1949. Kalendář, jehož autory jsou Pavel Muchka (Oddělení knižní kultury Národního muzea) a Aleš Zach (přední odborník na dějiny českého nakladatelského podnikání), představí fond nakladatelské reklamy Knihovny Národního muzea. Kalendář je možno si objednat k dodání v jakémkoli počtu výtisků pomocí objednávkového formuláře na <http://goo.gl/eQ9z11>, a to nejpozději do **7. září 2014**.

Prostorové anabáze Národní knihovny České republiky

NA OKRAJ SLAVNOSTNÍHO OTEVŘENÍ NOVÉ BUDOVY
CENTRÁLNÍHO DEPOZITÁŘE V HOSTIVAŘI V BŘEZNU 2014

Na podzim si připomeneme čtvrtstoletí politické změny, která uvolnila prostor pro otevřené diskutování nahromaděných problémů ve společnosti. Mimo jiné, vedle pohříchu podstatnějších kauz, se veřejně mohly probírat i prostorové obtíže hlavní české knihovny. Reakcí na šokující stav skladovacích prostor knihovny bylo umožnění výstavby a následné zprovoznění Centrálního depozitáře v Hostivaři (1996). Tím byla vyřešena, ale jen na čas, akutní a ostudná situace, a proto knihovna v následujících letech předložila několik modelů řešení svých prostorových problémů. Média i část veřejnosti dodnes vzrušuje mariáš kolem architektonické soutěže na novou budovu knihovny na Letné. Z permanentního zápasu o „Kaplického knihovnu“ se však potřeby a zájmy Národní knihovny dávno vytratily. Jaká je tedy současná situace?

ÚVODNÍ FAKTA

- Financování „obnovy a rozvoje národních kulturních institucí“, mezi nimi i Národní knihovny České republiky (dále NK), z *Programu péče o národní kulturní poklad* zabezpečují vládní usnesení, která mj. reflektují i aktuální priority podporovaného řešení prostorových problémů knihovny v čase – tedy postup od modelu „nová budova a revitalizované Klementinum“ po současný model „revitalizované Klementinum a dostavba Centrálního depozitáře v Hostivaři (dále CDH)“.¹
- NK, bez ohledu na médii často připomínaný návrh nové budovy od J. Kaplického, připravuje od poloviny roku 2009 obnovené řešení modelového uspořádání knihovny s hlavním sídlem v revitalizovaném Klementinu. Souběžně je připravován stavební program a projekt dostavby CDH a rekonstrukce stávajícího objektu CDH.²
- V letech 2010 až 2011 proběhla I. etapa revitalizace Klementina (severovýchodní část) v prostorách, které sdílela NK s dnešní Národní technickou knihovnou, jednalo se zejména o zázemí tzv. Zrcadlové kaple, rekonstrukce barokního knihovního sálu, podkrovních skladů. Z dnes veřejně přístupných prostor se v revitalizované části dočasně nachází např. Galerie Klementinum a Vzdělávací centrum (učebny) Knihovnického institutu.
- Na podzim roku 2011 byla zahájena výstavba I. etapy dostavby CDH, objekt byl připraven ke kolaudaci na přelomu roku 2012/2013.
- V podzimních měsících roku 2012 byla zahájena II. etapa revitalizace Klementina, její I. fáze. Ta se týká naopak západního traktu Klementina směrem k Vltavě a práce dosud pokračují.
- V průběhu roku 2013 probíhal zkušební provoz v novém objektu CDH, od července se postupně stěhovaly knihovní fondy jak ze starého objektu, zejména Národní konzervační fond a další konzervační fondy, tak i z Klementina, které je postupně připravováno na další etapu revitalizace.

¹ Srovnej <http://www2.nkp.cz/dokumenty-a-tiskove-zpravy/usneseni-vlady>.

² Hlavní dokumenty k investičním akcím NK – revitalizace Klementina a její etapizace, dostavba CDH ve dvou etapách a rekonstrukce starého objektu v CDH – jsou přístupné na <http://www2.nkp.cz/>.

- Březen 2014 – NK prostřednictvím médií (prohlídka budovy s tiskovou konferencí) a dalších akcí (den otevřených dveří pro veřejnost) oficiálně uvádí nový objekt CDH do provozu. Do nových prostor přesouvá některá pracoviště ze starého objektu CDH, ale zejména významnou část odborných zpracovatelských a dalších útvarů z Klementina.

KLEMENTINUM – NÁŠ OSUD

Klementinum, bývalý jezuitský klášter, je barokní komplex budov, který se rozkládá na dvou hektarech u paty Karlova mostu na Starém Městě. Pět nádvoří, dva kostely, tři kaple, několik věží, mansardy, sluneční hodiny na révou zarostlých zdech, kašny a fontánky, sochy a plastiky různých období a stylů, památníky a pamětní desky, včetně nezbytné meteorologické stanice. Po rozsáhlé a v některých částech i destrukční Machoňově rekonstrukci z první třetiny 20. století odráží současný stav spíše období dlouholetého příštípkaření. NK i v minulosti počítala s Klementinem jako součástí knihovny a kalkulovala s *geniem loci* poskytujícím neopakovatelnou atmosféru. Knihovna si však byla rovněž vědoma toho, že se jedná o národní kulturní památku. Vedle těchto základních atributů Klementina jako místa bylo nutno mít na mysli potřebnou kvantitu a kvalitu skladovacích prostor pro neustále rostoucí sbírky knihovny.

Základní východiska a limity vize revitalizace Klementina modifikované v roce 2011:

- soustředit v Klementinu především služby veřejnosti a navazující často využívané fondy;
- konzervační, archivní a méně využívané fondy a provozní útvary bez těsné vazby na přímé služby umístit v CDH;
- respektovat národní kulturní památku, a přesto vytvořit v Klementinu příjemnou, atraktivní a dobře fungující „moderní“ knihovnu;
- eliminovat sníženou úložnou kapacitu Klementina zvyšováním dostupnosti českých a zahraničních dokumentů v digitální podobě (projekty Národní digitální knihovna, e-depozit, podpora získávání elektronických informačních zdrojů atd.).

Charakter NK v revitalizovaném Klementinu by měl respektovat trend otevírání národních knihoven veřejnosti. Moderní národní knihovna není jen prostorem studia, ale místem setkávání, aktivního trávení volného času s cílem uspokojit informační, kulturní a další společenské potřeby. Klementinum může nabídnout oázu uprostřed města v podobě zelených nádvoří lemovaných širokými chodbami s ambity a revitalizovanými studijními prostory, jimiž prošlo mnoho generací a významných osobností. NK v revitalizovaném Klementinu by měla být pro návštěvníky přehledná a „čitelná“, aby paralelně mohla nabízet různé aktivity tak, aby se navzájem obohacovaly, ale nerušily. Předpokládáme, že Klementinum bude žít i v době, kdy knihovna bude uzavřena. Proto knihovní a neknihovní provozy budou umístěny do oddělených traktů se samostatnými vstupy: současný památkový okruh se vstupem pod Astronomickou věží; společenské, kulturní a vzdělávací centrum ve východním traktu (mj. bývalé prostory dnešní Národní technické knihovny) s galerií a velkým jednací sálem.

Hlavním vstupním prostorem do knihovny by se měla stát současná Hala služeb s novým vchodem z východní strany pod Astronomickou věží s vazbou na nové i současné historické suterénní prostory, které by měly umožnit nová, netradiční řešení. Předpokládáme, že takto knihovna konečně získá důstojný vstup. Základní služby a studovny budou soustředěny do přízemí, kde by měl být obnoven systém monumentálních koridorů, které jsou pro Klementinum tak typické. Do vyšších pater přímo k hlavním komunikačním jádrům umístíme oborově uspořádané volné výběry, specializované studovny hudebnin, historických fondů, knihovnické literatury, periodik a Slovanské knihovny. Na všechny studovny budou navazovat další související služby. Všechny půjčovny, studovny a volné výběry budou propojeny se skladišti i navzájem dopravníkovým systémem, který umožní poslat dokumenty běžných formátů odkudkoliv kamkoliv. Srdcem celého systému pak bude tzv. knižní nádraží v suterénních prostorách v bezprostředním dosahu k přísunu dokumentů z CDH a k centrálnímu výpůjčnímu pultu.

Klementinum by si po revitalizaci mělo zachovat nejen svůj barokní charakter, ale respektovat i Machoňovu stopu. Nelze potlačit ani současnost, byť 21. století bude patrně zejména v nově koncipovaném dvoupodlažním volném výběru v prostorách současných skladišť ve 3. a 4. nadzemním podlaží, dále pak v interiérovém řešení suterénu pod Halou služeb a samozřejmě v současných vtvárných detailech.

To je však vize. V současnosti jsme uprostřed první fáze II. etapy revitalizace, která ještě příliš nezasáhla do poskytování služeb knihovnou. Druhá fáze, pro kterou nyní vytváříme prostorové podmínky, již vážně omezí provoz pro veřejnost. Slovanská knihovna, Referenční centrum i Hudební oddělení budou fungovat v omezených provizorních podmínkách. Do pohybu se dají další části našich sbírek, od zahájení revitalizace každoročně přesuneme kolem dvou až tří milionů svazků, některé fondy změni své místo během roku několikrát. Podobně jsou po Klementinu a CDH i mezi nimi stěhována pracoviště a ročně se takto bezprostředně stěhování dotkne každého třetího pracovníka NK. Navíc se souběhem stavebních akcí v Klementinu a v Hostivaři zužuje manipulační prostor, proto knihovna bude v určitých fázích hledat náhradní prostory jak pro dočasné uložení některých částí svých sbírek, tak i místo pro některá pracoviště.

Mapa rozložení sbírek knihovny se bude nadále proměňovat, a to nejen v závislosti na prostorových možnostech – Klementinum a zejména jeho skladištní prostory se budou s postupující revitalizací objektu měnit nejen po stránce kvalitativní (zlepšené podmínky pro uložení a ochranu sbírek), ale i po stránce kvantitativní. Objem sbírek uložených v Klementinu se bude díky celkové stavební dispozici i zvyšujícím se nárokům na kvalitu a bezpečnost uložení snižovat!!! Zde se, bohužel, sčítají rizika umístění knihovny v objektu, který podléhá nejvyššímu stupni památkové ochrany a podstaty jejího poslání jako knihovny národní, jejímž hlavním úkolem je soustředěný růst sbírek národní literární produkce a jejich konzervační a archivní charakter. Konečný objem uložených fondů v Klementinu by se měl zastavit na hodnotě cca 1 700 000 svazků. Rozsah fondů, které jsou určené k půjčování mimo knihovnu, je poměrně úzký, neboť běžné půjčování mimo knihovnu není úkolem NK, k tomuto účelu jsou zřizovány jiné knihovny. Vzhledem k tomu je možné tuto část sbírek (zejména česká produkce) nadále nechat umístěnou v Klementinu. Co se týče cizojazyčných dokumentů, které je možné půjčovat mimo budovu, tak jejich nejnovější část bude opět uložena v Klementinu. Po jeho revitalizaci bychom chtěli „rehabilitovat“ některé části našich sbírek, které zpřístupňujeme zatím poměrně složitě, jako jsou dokumenty netradičních, zejména velkých formátů – mapy a plakáty, které by měly získat specializovanou studovnu. Nadále zůstanou v Klementinu uloženy i nejvzácnější části našich sbírek – rukopisy, prvotisky a další historické fondy, i když u těchto sbírek budeme muset rovněž využít úložné kapacity v CDH.

CDH – NOVÁ KNIHOVNA

V roce 1992 vláda rozhodla o výstavbě nového depozitáře. NK získala pozemek a budovu bývalého podniku Výstavnictví v Praze 10 – Hostivaři. Projektové a přípravné práce byly zahájeny v lednu 1993, v červenci roku 1994 začaly stavební práce a objekt byl slavnostně otevřen dne 25. 1. 1996. Výstavba depozitáře umožnila řešit kritickou prostorovou situaci knihovny; v nevyhovujících klimatických podmínkách provizorních objektů bylo uloženo více než dva miliony svaz-

Dokončená stavba

Výstavba nové budovy CDH

Studovna v prvním podlaží

ků, 600 000 svazků unikátních historických knižních fondů bylo uloženo na hromadách, v bednách a vyřazeno z půjčování. Uložení fondů mimo Klementinum, tedy místa hlavního zpřístupnění sbírek knihovny, bylo vždy kritizováno, byť NK měla své sbírky deponovány mimo Klementinum již mnoho desetiletí. Jak v minulosti rostl rozsah našich sbírek, tak se poměr Klementinum $\times$ mimopražské depozitáře nakláněl v neprospěch Klementina. Z tzv. mimopražských úložišť je možné zmínit hrad Houska, skladovací objekt v Neratovicích, tři skladovací haly v Nučicích, zámek v Postoloprtech nebo dnes hodně z jiných souvislostí známý zámek v Buštěhradě. Většinu objektů knihovna po zprovoznění CDH v roce 1996 opustila, případně je přestala využívat k ukládání svých sbírek. Dodnes knihovna provozuje jako skladiště depozitář v Neratovicích, kde jsou uloženy tzv. rezervní fondy – to jsou sbírky, které nejsou vykazovány evidenčně jako součást sbírek NK a jsou využívány k retrospektivnímu doplnění fondů, např. v případě živelní katastrofy nebo v současnosti částečně pro digitalizaci. Re-

zervní fondy by se měly stát základem systému depozitního skladování málo využívané literatury v ČR.

Po otevření v roce 1996 byl CDH největším depozitářem v České republice s kapacitou minimálně čtyři miliony svazků³. Objekt však nebyl koncipován pouze jako skladovací prostor, ale byly zde soustředěny další proozy NK, zejména pracoviště ochrany a restaurování fondů, reformátování (mikrografie a později digitalizace), vydavatelství a polygrafie, studovna konzervačních fondů a návazná pracoviště a v neposlední řadě i Archiv NK. Stará budova CDH je dnes již technologicky i stavebně zastaralá, a je třeba ji rekonstruovat, proto je projekčně její rekonstrukce připravována a samotné stavební práce by měly proběhnout v roce 2015.

Na západní straně starého objektu byla v letech 2011 až 2012 postavena nová budova s čtyřmi nadzemními a jedním podzemním podlažím, která je první etapou dostavby CDH. Po dokončení stavby se po dobu půl roku stabilizovalo klima prostředí ve skladištích, než bylo dosaženo požadovaných hodnot správcí fondu a nový objekt mohl být postupně uveden do standardního užívání. Projekt nového CDH respektoval zejména ochranu fondů a jejich bezpečnost. Mezi hlavní kritéria související s dlouhodobým uchováním fondů patří zabezpečení vhodného nastavení klimatu a intenzity osvětlení v depozitářích. Vzduchotechnické jednotky, které jsou určeny pro skladovací haly, trvale udržují požadovanou teplotu 18 °C a 50% relativní vlhkost vzduchu. Vzduchotechnika v pracovnách a dílnách, jakož i ve veřejných prostorách, zajišťuje 100% výměnu vzduchu, přičemž využívá rekuperace tepla a vlhkosti. Moderní filtrační systém zabezpečuje vysoký stupeň čistoty vzduchu v celém objektu nové budovy. Bezpečnost objektu podléhá přísným režimovým opatřením – nejmodernější bezpečnostní technické prvky a nepřetržitá fyzická ostraha objektu, která úzce spolupracuje s Policií České republiky. Proti ohni budovu chrání elektrická požární signalizace s moderními hlásiči, které umožňují detekci kouře, plamene nebo příliš rychlého exponenciálního nárůstu teploty. V prostorách skladišť je nainstalováno plynové stabilní hasicí zařízení (SHZ),

3 Uváděná kapacita je minimální, reálná hodnota může být vyšší, protože je závislá na formátech zde uložených dokumentů.

kteří pro hašení využívá inertní plyn dusík. Systém pracuje na principu vypuštění plynu do prostoru, v němž zredukuje množství kyslíku pod hodnotu 15 %, a potlačí tak vznik požáru. Pro hašení výpočetní techniky je určeno tzv. hasivo nové generace Novec 1230. Obě zvolená hasiva nepoškozují hašené předměty a jsou šetrná k životnímu prostředí.

Nová budova CDH je provozní stavba s užžitnou plochou cca 10 000 m², z nichž třetinu (3556 m²) zabírají skladovací haly s celkovou kapacitou až dva miliony svazků. Po plánované druhé etapě dostavby depozitáře (do konce roku 2018) a rekonstrukci staré budovy CDH by měla v Hostivaři pro NK být k dispozici celková úložná kapacita přibližně 10 milionů svazků. Skladiště většinou s kompaktními regály jsou rozmístěna od prvního podzemního až po třetí nadzemní podlaží. V prvním nadzemním podlaží je v přímé vazbě na skladovací a provozní prostory umístěna nová studovna, která nahradí studovnu ve staré budově. Studovna disponuje moderním vybavením s vazbou na vestibul s relaxačními místy. Jižní a západní strany objektu ve všech podlažích a kompletně celé čtvrté podlaží zabírají pracovny a dílny. Sem byla přesunuta pracoviště zpracování knihovních fondů z Klementina, digitalizační linka a další navazující procesy s provizorií ve starém objektu CDH. Veřejnosti jsou přístupné zejména vestibul a studovna, případně velký jednací sál ve čtvrtém podlaží.

Pohled do depozitáře

V uzavřené části téhož podlaží jsou mj. situována pracoviště projektu Národní digitální knihovny, která disponují jednou z nejmodernějších technologií, unikátními precizními skenery, které byly sestaveny a kalibrovány na potřebnou přesnost až na místě.

V současné době je pro provoz NK (nejen v CDH, ale i v pokračující revitalizaci Klementina) zásadní urychleně zrekonstruovat starý objekt. Až po dokončení této rekonstrukce vznikne v CDH plně funkční celek, do kterého budou z Klementina přesunuta další pracoviště i sbírky. V cílovém stavu budou mimo Klementinum soustředěny procesy doplňování a zpracování fondů, všechna pracoviště digitalizace, správa a ochrana fondů a Archiv NK, včetně provozní podpory a služeb ekonomického, správního, technického a personálního charakteru. Bude zde mj. podatelna, správa objektu, jídelna a kontaktní místa pro ekonomické a personální služby atd. Pro interní provoz knihovny je nezbytné, aby CDH byl schopen plnohodnotně fungovat a pracovníci nebyli nuceni pendlovat mezi Klementinem a Hostivaři. Na druhou stranu mezi oběma lokacemi knihovny musí být zabezpečena pravidelná a spolehlivá doprava „materiálu“. Není to nová situace, mimopražské depozitáře byly obsluhovány pravidelnými jízdy již před rokem 1996. Po zprovoznění CDH tyto obslužné jízdy byly soustředěny mezi Klementinem a Hostivaři. Každý všední den jezdí mezi oběma objekty dvakrát denně speciální vozidlo, které převáží veškerou papírovou poštu včetně dokumentů, které jsou expedovány pro poskytování služeb uživatelům. Vzhledem k přesunu části procesů do CDH (nelze jinak, Klementinum se musí uvolnit pro revitalizaci) zažíváme přechodné období, které je pro knihovnu „malým logistickým oříškem“; plynule zásobovat zpracování v CDH z akvizičních pracovišť v Klementinu. Ročně tudy proteče kolem sta tisíc fyzických dokumentů a než bude dokončena rekonstrukce starého CDH, musí zatím akviziční pracoviště zůstat v Klementinu. Na druhou stranu část těchto dokumentů se vrací a bude vracet do Klementina, protože zde je počítáno s uložením nejnovější a nejfrekventovanější vrstvy sbírek knihovny.

Pro běžné uživatele NK je CDH jen komplikací na cestě k žádanému dokumentu. Naším úkolem je tuto komplikaci co nejvíce a co nejefektivněji eliminovat, aby se pro našeho uživatele stalo se-

známení s CDH radostí a úlevou z dosažení cíle.⁴ Naopak z hlediska chodu knihovny a pro odbornou knihovnickou komunitu je a zejména bude CDH novou knihovnou, knihovnickou továrnou, dílnou i laboratoří. Zejména tady se bude připravovat vše, co knihovna bude svým uživatelům v budoucnu poskytovat. Pro uživatele takřka neviditelná, pro NK i knihovnickou komunitu nezbytná kuchyně zářivého menu, které chceme nabízet v revitalizovaném Klementinu.

- 4 NK není běžnou knihovnou, proto skladba požadavků našich uživatelů je hůře předpověditelná (zejména při vědecké práci se dá těžko predikovat, na kterou oblast budou cílit požadavky – vliv mají konkrétní schválené projekty, výročí i momentálně „módní“ směry v bádání apod.). Ukládání fondů podle frekvence jejich aktuální obrátkovosti proto není vždy správným argumentem pro lokalizaci fondů v Klementinu nebo v CDH. Při specifitě požadavků a jejich proměnlivosti se de facto každý z našich uživatelů dostane čas od času do situace, že musí na žádané dokumenty čekat déle, protože jsou/budou uloženy v CDH nebo jsou součástí pouze a jediné konzervačních a archivních sbírek a bude muset za jejich využitím do Hostivaře cestovat.

AUTOMAT KNIHOVNA

s PhDr. MARTINEM KRČÁLEM
odborným asistentem KISK FF MU, Brno

„Důležité je naučit studenty o technologiích kriticky přemýšlet...“

→ **Vážený pane kolego, zkusím se dostat od konkrétního k obecnému. Jak vidíte stav knihovnických technologií ve vašem vlastním akademickém prostředí? Jaký je a jak ovlivňuje profesní život akademiků a studentů?**

Pokud bych tuto otázku vztáhl na sebe jako učitele, pak technologie výrazně ovlivňují můj život a v mnoha ohledech mi ho zjednodušují. Nedovedu si představit plánování svého času bez Google Kalendáře se synchronizací na mobil, těžko bych řídil tak efektivně naši knihovnu Na Křížovatce, kdybychom nepoužívali systém Basecamp, bez Google Keep bych zase nesplnil velkou část úkolů, vytiskl bych zbytečně kila papíru pro opravy studentských prací, pokud bych nepoužíval tablet Samsung Galaxy Note s dotykovým perem a aplikaci Foxit Reader k psaní poznámek a určitě bych neměl k dispozici všechny důležité dokumenty bez cloudových úložišť. Na druhou stranu akademické prostředí je poměrně konzervativní a ne všichni vyučující technologie využívají. Obdobný přístup je také u studentů. Vždy záleží na tom, jaký má dotyčná osoba vztah

k technologiím a zda má přátele a kolegy, kteří jí ukážou, jak si pomocí konkrétních technologií ulehčit práci.

→ **Jakou roli z vašeho hlediska sehrává nebo by mohl hrát KISK jako jedno z nejagilnějších pracovišť, kde „rostou“ budoucí knihovníci?**

Myslím si, že KISK se snaží ukazovat různé technologie a jejich využití v praxi. Důležité je učit to zejména studenty, protože pokud budou schopni pro různé aktivity a procesy vybrat vhodné technologie, může to ušetřit nejen jejich čas, ale také prostředky instituce, které lze pak využít na něco potřebnějšího. Důležité je naučit studenty o technologiích kriticky přemýšlet, seznamovat je s jejich silnými, ale také slabými stránkami. Není vždy úplně ku prospěchu zavádět technologie za každou cenu proto, že je mají jinde. Vždy musí být jasný přínos pro instituci a také pro její pracovníky.

→ **V posledních letech se toho v knihovních kruzích mnoho napsalo a namluvilo na téma Google**

(alias jednopolíčkové, „hloupé“, nestrukturované atd.) versus knihovnické (sofistikované, strukturované, pokročilé, „přesné“, MARCovské) vyhledávání. Je to podle vás relevantní debata? Není to tak trochu umělý problém, když „všichni“ rádi využijeme to jednoduché, co nás dovede rychle k víceméně odpovídajícímu cíli?

Všichni používáme Google pro rychlé vyhledávání informací. V tomto ohledu jde o skvělý nástroj, který nemá konkurenci. Problém nastává, pokud řešíme složitější otázku. Pak se obvykle neobejdeme bez odborných databází. Je to jako u fotografování. S kompaktním digitálem jsem schopen fotit s minimálním úsilím a některé snímky mohou být i zdařilé, ale pokud chci opravdu kvalitní fotografie, pak musím investovat do zrcadlovky a trochu si pohrát s nastavením expozice. Obdobně jsme na tom u vyhledávání. Google mi nějaké relevantní informace najde téměř vždy, ale je otázka, jestli se dostanu ke všem a k těm kvalitním.

Vidím zde ale ještě jeden velký problém. V oblasti webdesignu se často aplikuje Krugovo motto „Nenuťte uživatele přemýšlet“. Na základě tohoto principu se už i v databázích využívá vyhledávání podobně jako v Googlu. Uživatel tak zadá první slova, která ho napadnou, a dostane výsledky, s nimiž se často spokojí. Vůbec nepřemýšlí o synonymech, dalších klíčových slovech, jiné formulaci dotazu, neřeší vyhledávací strategii a zákonitě se tak nedostane ke všem relevantním dokumentům. Právě na toto by se měly zaměřit knihovnické kurzy informační gramotnosti.

→ **Po delší době diskusí a úvah před pár týdny spustila Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích službu „půjčování“ e-knih v podobě offline stažení do zařízení. Tedy to, co jsme zatím znali pouze ze zahraničí a o čem víme, že má řadu technologických úskalí (omezení na typy zařízení), slabých míst pro uživatele (např. limitovaná nabídka titulů) a vlastně míří z filosofického hlediska opačným směrem (proč „půjčovat“, a nenabízet neomezenému počtu uživatelů na libovolnou dobu). Jak vidíte budoucnost tohoto typu služeb ve veřejných a akademických knihovnách u nás?**

Půjčování e-knih v knihovnách je určitě krok správným směrem. Před několika lety jsem v jedné

debatě o e-knihách kritizoval půjčování e-čteček bez kvalitního obsahu. Podle mě je důležité dohodnout se s vydavatelem a držitelem autorských práv na fungujícím modelu výpůjček e-knih v knihovnách. A důležité je to pro obě strany. Knihovny získají novou službu a vydavatelé mohou vydělat více, jen je důležité systém správně nastavit. Dokud bude platba za výpůjčku e-knihy přes 50 Kč, pak se i vzhledem k rozpočtům knihoven půjčování elektronických dokumentů masově nerozšíří. Cestou je určitě zavedení paušálu za přístup obdobně jako u zahraničních služeb, případně nějaká forma výkupu do open access, kdy se spojí více knihoven, zaplatí dohodnutou přiměřenou cenu a kniha pak může být elektronicky volně šířena. Vydavatel může knihu dále prodávat v tištěné podobě. Podobnou službu realizuje e-Reading, ale chybí tam ten trvalý výkup do open access. Místo toho si mohou e-knihu stáhnout všichni uživatelé dané knihovny po dobu platnosti předplatného a problematický je závazek na víceleté financování. Otázkou je také schopnost knihoven domluvit se na titulech, o které mají zájem.

Důležité je též rozhraní pro výpůjčky. Osobně rád využívám mobilní aplikaci pro ebrary na tabletu, kde je možné si e-knihu vyhledat, uložit do aplikace a dělat si do ní poznámky. Bohužel uživatelské rozhraní není úplně intuitivní a příznám se, že mi dlouho trvalo pochopit systém autentizace. Pokud mají být aplikace úspěšné mezi uživateli, bude nutné je ještě vylepšit a zjednodušit.

→ **Trochu provokativní otázka: nemyslíte si, jako otec projektu citace.com, že správná kombinace bibliografického formátu, katalogizačních pravidel a funkcionality knihovních systémů by vlastně pro tenhle projekt vůbec neposkytla místo?**

To je otázka. V době vzniku projektu zde ještě nebyl obohacený obsah v katalogích a myslím, že ani citace se v nich běžně neobjevovaly nebo obsahovaly chyby. To je dáno rozdílnými katalogizačními záznamy v průběhu let a také chybami v záznamech. Před nedávnem jsme ve spolupráci s vývojáři katalogů a některými systémovými knihovníky přišli se službou Citace v katalogu, která umožňuje zobrazovat u záznamů citace dle ČSN ISO 690 a několika dalších citačních stylů. Problém je v kvalitě záznamů, proto při implementaci trvá i měsíc, než odstraníme nejčastější

chyby. Pokud by byly správně dodržovány standardy, bylo by nasazování služby o hodně jednodušší.

→ **Rozumím tomu správně, že si váš generátor citací vytváří citaci ad hoc z údajů v lokálním katalogizačním záznamu nebo si ji bere z nějaké databáze?**

Citace v katalogu využívají lokální záznamy zapojených knihoven. Funguje to tak, že si vezmeme záznam v MarcXML, vybereme z něj údaje, které k vytvoření citace potřebujeme a v katalogu pak sestavíme citaci. Samozřejmě využíváme i další zdroje jako Amazon nebo katalogy zahraničních knihoven.

→ **Řekl byste čtenářům něco o záměrech katalogu Beth a jeho dalším životě?**

Katalog Beth vytvořil v Ústřední knihovně FF MU dr. Kadlec a jeho záměrem bylo vyzkoušet si provozovat social OPAC v praxi. Beth umožňoval komentovat záznamy, přidávat anotace, vlastní poznámky a doporučení. Nevím, jak byl systém využíván, ale podle mého názoru stála za jeho koncem malá interakce od uživatelů. Bez aktivní komunity je velmi těžké podobný systém provozovat. Pokud Beth přispěl k debatě o tom, jak by měl katalog v budoucnu vypadat, pak rozhodně splnil svůj účel.

→ **Zabýváte se mj. weby knihoven. Co v téhle sféře vidíte za důležité momenty? Jsou (= mají být) knihovní weby nějak specifické?**

Weby knihoven by měly být jednoduché na použití, přehledné a přístupné, měly by přinášet informace, které uživatelé opravdu potřebují a mluvit řečí uživatele, tzn. využívat knihovnickou terminologii minimálně. Důležité také je, aby se

stránky správně zobrazovaly na všech typech mobilních zařízení.

→ **Jak vnímáte záměr Centrálního portálu knihoven ČR? Je to z vašeho pohledu realizovatelná a realizování hodná věc? Může přinést a přinese uživatelům (kterým?) to, co jsme mu ambiciózně dali do vínku?**

Myslím, že je to důležitý projekt, který by mohl uživatelům zjednodušit přístup k informacím. Důležitá je správná a intenzivní propagace, zaměřená přímo na koncové uživatele. To se třeba úplně nepovedlo u projektu JIB, jenž byl velmi dobře znám mezi knihovníky, ale třeba studenti nebo akademičtí pracovníci jej prakticky vůbec neznali a nevyužívali. Určitě bude nezbytné správně prezentovat zejména výhody portálu. Důraz by měl být kladen také na intuitivní uživatelské rozhraní a efektivní vyhledávání. Věřím tomu, že se vše podaří a portál bude úspěšný.

→ **A otázka na závěr: připravuje se teď u vás z knihovnického (ne nutně jen technologického) hlediska něco nového, o čem byste rád dal vědět?**

Na KISKu stále vznikají nové věci. Zkoušíme různé open source nástroje, vytváříme portály, snažíme se testovat nové věci v naší Knihovně Na Křižovatce apod. Pokud jde o mé záměry, tak bych si rád se studenty vyzkoušel nějaký nástroj citační analýzy na české knihovnické časopisy. To je věc, která v českém prostředí hodně chybí. Chtěl bych si prakticky ověřit, jak náročné by bylo citační rejstřík vytvářet. Zajímá mě, zda vybrané technologie mohou tento proces zjednodušit.

Děkuji za rozhovor.

JAN KAŇKA ✉ kanka@kfbz.cz

Storytelling v knihovnách

Copak to je, ten „storytelling“?

Slyšel jsem vyprávět takový příběh. Opravdu. Vyprávěla mi ho kamarádka. Bylo to asi takhle:

Byla jednou jedna knihovnice, Marie, šikovná a chytrá paní, a ta si zase jednou takhle odpoledne nachystala na hromádku knihy, ze kterých hodlala předčítat vybrané části příběhů nějaké skupince dětí, které měly přijít. Proč to dělala? No, aby je navnadila, nalákala, aby je přiměla k tomu, že si některé knihy půjčí domů s touhou dovést se víc (ušlechtilý záměr). Bylo to nejspíš v Americe a psal se rok 1900 nebo tak nějak. Záložky byly založeny, štůsek vyštosován a děti přišly. Milá Marie otevřela první knihu, usmála se na přítomné, zanořila zrak do řádků a jala se předčítat. Četla. Četla ten známý příběh o tom princí, který přijel ke zputlému hradu, a když projel hlavní branou, čekalo jej nemilé překvapení. Brána se s rachotem uzavřela a na nádvoří rázem kolem něj stálo jedenáct černých jezdců. Každý měl po boku černého psa, který cenil zuby a slintal a vrčel tak hrozivě, že princův kůň zděšeně couval ... a po nějakém čase si paní Marie uvědomila, že nedrží v ruce knihu. Odložila ji, ani nevěděla kdy. Písmen nebylo třeba. Známy příběh se jí v hlavě odvíjel v podobě jasných obrazů a ona jej vyprávěla. Nedržela v rukou knihu a tak těma rukama mohla také „vyprávět“. Nemusela sledovat očima text a tak vyprávěla i jimi a celou tváří. Vyprávěla vlastně celým tělem, a když jí přišlo vhodné doplnit obraz příběhu o zvuk, tak jej doplnila. A co na to děti? Pozorně a napjatě seděly, představovaly si, očekávaly, usmívaly se, mračily, tajily dech, zatínaly pěsti, ... prožívaly. A ještě něco. Nehledaly pití, nešustily svačinami, nepoštuchovaly se, ... dokonce ani nepotřebovaly čůrat. A ještě něco. Když ten den „předčítání“ skončilo, půjčily si knihy a ptaly se, kdy zase mohou přijít. A ještě něco. Cestou domů si „přehrávaly“ vybrané části příběhů, vrčely a slintaly, mávaly mečem, stavěly se na zadní, ... A Marie se začala postupně ptát proč.

Tak, takhle nějak mi moje kamarádka vyprávěla o jedné paní knihovnici. Chcete-li se dovést, milí čtenáři, jak to možná bylo doopravdy, pátrejte. Naše „Marie“ se jmenovala Marie L. Shedlock a napsala o svých zkušenostech knihu *THE ART OF THE STORY-TELLER* (D. Appleton and Company, New York 1917). O autorce ani o obsahu jejího díla toho mnoho nevím. Jedno si ale troufnu tvrdit velmi sebejistě: Marie L. Shedlock ne-vynalezla storytelling.

Pojem storytelling je obvykle vykládán jako vyprávění příběhů. Můžeme se také setkat s pojmem kreativní vyprávění, častěji s pojmem vypravěčství či umění vypravěčské. Velmi přílehavě však podstatu pojmu vystihuje tříslavné spojení živé vyprávění příběhů.

A „storytelling“ je tedy co?

S tímto pojmem se můžeme dnes setkat v různých prostředích a v souvislosti s různými obory lidské činnosti. A to nejen v dalekém světě, ale i u nás. O storytellingu se mluví ve školách všech typů a úrovní, na církevních akcích, na mítincích lídrů divizí nadnárodních společností, v odděleních marketingu výrobních firem, v divadlech malých i velkých, ve výcviku terapeutů, na vernisážích, svatbách, pohřbech, ve výcviku speciálních jednotek policie, v posteli večer před spaním, ve vypravěčských profesních klubech, v doupatech politiků a, ano, i v knihovnách. Docela moderní slovo, storytelling. Ovšem, jako hrdý Čech podotýkám, že to, co se za tím slovem skrývá, k nám nepřišlo z ciziny, není to nové, mladé, lesklé, ale

PhDr. MARTIN KRČÁL

Je absolventem Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, kde v současnosti působí jako odborný asistent. Od roku 2004 provozuje službu Citace.com a je spoluautorem citačního manažera Citace PRO. Pravidelně přednáší problematiku citací, plagiátorství a citačních manažerů vyučujícím a studentům středních a vysokých škol. Zabývá se také technologiemi využitelnými v knihovnách.

Foto archiv autora

je to staré jako lidská kultura, stálo to u jejího zrodu a týká se všech lidí na světě, lhostejno, jaké je kdo národnosti, jakého vyznání či jazyka.

A co je to tedy ten „storytelling“?!

Už jdeme na to. Pojem *storytelling* je obyčejně vykládán jako *vyprávění příběhů*. Můžeme se také setkat s pojmem *kreativní vyprávění*, častěji s pojmem *vypravěčství* či *umění vypravěčské*. Velmi přiléhavě však podstatu pojmu vystihuje tříslavné spojení **živé vyprávění příběhů**. Slovo „živé“ nám dává najevo, že se jedná o „živé setkání lidí“, o autentický neopakovatelný proces, v němž příběh „ožívá“ mezi přítomnými do tvaru, ve kterém jej jiní lidé jindy již spatřit nemohou. Ti, kdo jsou přítomni spolu s vypravěčem, v pravém smyslu stvoří (znovu narodí, nově a jen pro tuto chvíli uvedou v život) příběh, a sledu jednotlivých událostí vetknou smysl podle svého aktuálního porozumění. V sousloví „živé vyprávění příběhů“ je pojmenováno obousměrné dorozumívání mnoha komunikačními kanály a bezmediální přenos informací. Je to svébytný způsob setkání s příběhem, kdy vypravěč i jeho diváci-posluchači jsou si blízko, způsob vyjevení příběhu a jeho podoba jsou výsledkem společného úsilí.

Tříslavný termín signalizuje také snahu vymezit se vůči jiným známým způsobům setkání s příběhem, jako je například „vyprávění příběhů“ posluchačům rozhlasu, divákům televize, návštěvníkům kamenného divadla, také samozřejmě čtenářům knih atp. V těchto případech se téměř vždy jedná o jednosměrné dorozumívání, o proud informací skrze vybrané médium, které má vždy oproti živému lidskému setkání jen úzké spektrum komunikačních kanálů pro informační tok. Příběh je v takovém případě již „hotov“, zaznamenan (nebo přenášen), „konzervován“ do tvaru, na který příjemce (konzument) nemá vliv a zároveň tvůrce jej již na základě reflexe přítomné chvíle nemůže „dotvarovávat“ do podoby nejsrozumitelnější konkrétním lidem. Setkání s příběhem prostřednictvím média je aktem obvykle velmi individuálním (tak trochu stranou tohoto vymezení stojí některé druhy divadla).

U nás nemá bezmediální živé vypravěčství nijak valnou tradici ani pověst. Vypravěč významově nešťastně mnohým splývá s pojmy „bavič“, „šoumen“ a vypravěčství je „něco jako one-man-show“ nebo „talk-show“ a s médii je v těsném

spojení. Zmiňované tříslavné pojmenování se snaží tyto významové nánosy, často odrážející jen různé formy televizních pořadů, od „živého vyprávění příběhů“ prostě oddělit. V povědomí široké veřejnosti také zůstává z minulosti slovní spojení „lidový vypravěč“. Bohužel s významem nejčastěji degradovaným do podoby „jakýsi strýc-kecal-komik, co baví okolí legračními historkami ze života“. Tato podoba vypravěčství má samozřejmě své místo na slunci, dnes však splývá se zmíněným bavičstvím, a proto stojí za to zdůraznit, že celá instituce vypravěčství je mnohem košatější. Umění vypravěčské, vypravěčovo řemeslo, má blízko k divadlu. Kulturně-historicky je divadlu dědečkem. V divadelním umění se můžeme potkat s pojmem „divadlo jednoho herce“. To se však od živého vyprávění příběhů liší často v obsahu, zejména však ve formě. Vypravěč je stále aktuálně přítomen v „teď a tady“, vypráví příběh „sám za sebe“, reaguje naprosto svobodně na podněty z okolí a někdy, je-li třeba, vstupuje do role a jedná za postavu. Zatímco herec zpravidla hraje většinu času roli a vyjevuje jednáním i slovem předem stanovený dramatický text divadelního díla. Kdybych měl zdůraznit nějaké zásadní aspekty živého vyprávění příběhů, jmenoval bych autentický pobyt, obousměrné mnohvrstevnaté dorozumívání, „přenos“ obrazů – obrazotvorné jednání, představení jistého (velkou měrou svého) vidění světa jiným k nahlédnutí, umění popisu, představitivost, obrazotvornost, fantazii, improvizaci, kreativitu, ... a velmi pečlivé naplňování významu slova „průvodce“.

Tedy, ještě jednou, storytelling je živé vyprávění příběhů. A co dělá vypravěč? Všemi dostupnými prostředky se snaží, aby příběh vyjevil srozumitelně, krásně, na míru právě a jedinečně těm, kteří jsou přítomni. A zde se dostáváme tak trochu na tenký led, pomyslíme-li na to, že se na živé vyprávění příběhů díváme jako na něco, s čím se dá zacházet v knihovně. Jen si to představte. Knihovnice říká název díla, jméno autora, rok vydání a pak začíná vlastními slovy, bez valného ohledu na charakteristický, vybroušený a obdivovaný autorův styl vyjevovat obrazy děje příběhu a přidává své vlastní komentáře a přirovnání, zvuky, pohyby, něco vynechá, něco přidá, ... Někdo by mohl říci: „Ale, ale, vážená paní knihovnice, tohle přece není Němcová.“ Ano. Tak to je. A při této příležitosti pro jistotu rovnou vyjas-

Foto archiv autora

MARTIN HAK

je vypravěčem příběhů. Těch svých, těch, které se staly jiným i těch, které se nikdy nestaly. Jeho dětským přáním bylo stát se archeologem a sám říká, že se mu to celkem splnilo. Případní archeologové prominou, ... v Martinově představě archeolog občas pečlivě vyhloubí díru do minulosti, sedne tam a hledá na zbytky, které přetrvaly. Skládá úlomky, představuje si možnosti, hledá souvislosti. Je-li archeolog také vypravěčem, dovede způsobit, aby obrazy ze světa jeho představ prošly do světů dalších. A to není čarování, ale řemeslo. Martin má velmi rád metafory, rád je hledá a doufá přitom, že odhalil tajemství výroku svého dědečka, který měl kdysi říct: „Na každou věc, Martine, se můžeš dívat tisícero očima zároveň. Jen si představ všechny ty lidi, co to viděli před tebou. To je lehké. Těžké je zařadit, aby Ti nešiblo.“ Martin pracuje na tom, aby živé vyprávění příběhů mělo své místo ve vztahu mezi rodiči a dětmi, mezi učiteli a žáky, mezi členy pracovních týmů, v knihovnách atp. Živí se živým vyprávěním při nejrůznějších příležitostech a s různými cíli, vede kurzy, dílny i osobní tréninky zaměřené na živé vyprávění nebo obecněji na práci s příběhem. Pracuje s rodiči, učiteli, knihovníky, lidmi, co vedou lidi, s divadelníky, psychology, básníky, lektory, faráři, ... Martin věří, že příběh a jeho živé vyprávění je tím nejužasnějším dorozumívacím prostředkem, a že vypravěčské řemeslo je tu pro ty, které dorozumívání zajímá víc než komunikace.

něme, že vypravěč není ten, kdo by se učil text slovo od slova a pak jej přednášel. Vypravěč je dosti svobodný tvůrce v tom smyslu, že příběh jako sled událostí je mu materiálem, z něhož tvoří vlastní sled obrazů a volí vlastní způsob, kterým se bude snažit dorozumět s konkrétním „publikem“.

A co s tím vším v knihovně?

To záleží, co chce kdo způsobit. Čeho chce kdo dosáhnout. Stojí někdo v knihovnách o to, aby lákal, přitahoval nové i mladé čtenáře, probouzel v nich jejich vlastní touhu vědět víc a motivoval je tak k půjčování knih? Chce někdo v knihovnách čas od času otevřít prostor pro blízké setkání lidí prostřednictvím společné výpravy do světa vybraného příběhu? Byl by někdo v knihovně rád za výukový program, který by žákům zprostředkoval informace o vybraných autorech, dílech, stylech, obdobích, ... tak, že nebudou mít potřebu kontrolovat si přitom telefon a „budou si to pamatovat“? Chtěl by někdo v knihovnách cíleně věnovat čas a prostředky rozvoji čtenářské gramotnosti? Omlouvám se za potouchlé a zbytečné otázky. Víím, že na všechny a mnohé další podobné se jednoznačně odpovídá *ano*. A tak hned přikládám tvrzení podepřené některými vlastními zkušenostmi a říkám: „Možnosti tu jsou.“

Jak tedy můžeme použít živé vyprávění příběhů v prostředí knihovny například při realizaci programů s výchovně-vzdělávacími cíli? V nabídce jsou v zásadě čtyři možnosti, které vždy budou aktivně působit zároveň, je však možno každou z nich záměrně posílit tak, aby se stala převažující.

Zprv lze vyprávění použít jako vyučovací metodu, chceme-li superpřitažlivou formou předat/naučit fakta, informace. To je možné, protože informace jsou komunikovány v souvislostech, s množstvím příkladů jejich použití, mnoha kanály zároveň a oběma směry. Je třeba jen citlivě zvážit, kolik posílené informativnosti a faktografie vhodný příběh snese a zvolit správný způsob, jakým se obrazy děje příběhu spolu s fakty dostanou k posluchačům-divákům. Možností je tolik, že se nepustíme ani do minimálního výčtu. Jejich návrhy a volba záleží na schopnostech vypravěče-dramatika, vypravěče-dramaturga, vypravěče-herce.

Zadruhé se vyprávění může stát metodou výchovou, zaměříme-li se například na představování hodnot, morálky, na proces utváření či prověřování postojů postav příběhu, na podrobnější prozkoumání příčin a následků jejich činů. V takovém případě by se též vypravěč neměl ostýchat „přinést svou vlastní kůži na trh“ a měl by ve

správný okamžik významně vyjevit postoje a názory vlastní. Dalo by se také říci, že živé vyprávění příběhů je jakousi specifickou formou rozvoje osobnosti. Posloucháním a vyprávěním příběhů se učíme vidět věci v celku a v souvislostech, učíme se orientovat v kontinuálním toku událostí a rozvíjíme svou schopnost odhalovat a pojmenovávat témata vnímaných dějů prožívaných ve vlastním skutečném životě a podporujeme vznik

Ať již se budou cíle točit více kolem té či oné možnosti využití živého vyprávění příběhů v prostředí knihovny, bude se zároveň naplňovat i jeden z velkých a starých cílů institucionálních, a sice představit živou a přitažlivou formou příběhy, které čekají v regálech na své čtenáře.

živých, partnerských, autentických vztahů. Poslouchání a vyprávění příběhů má výrazný prosociální efekt, rozšiřuje akční slovní zásobu, podporuje rozvoj čtenářské gramotnosti, rozvíjí schopnost empatie, cvičí představivost, fantazii, obrazotvornost a má vliv na rozvoj tvůrčího potenciálu. Živé vyprávění a naslouchání příběhům je také vysoce reflektivní činnost, během níž naše mysl v živé interakci přijímá zprostředkované (hodnotově, postojově, emočně barevné) informace o světě, porovnává je s našimi dosavadními zkušenostmi, třídí je a „re-organizuje“ náš vlastní „model světa“ a představy o tom, jak žít vlastní život. Pokud se tak děje společně s druhými, můžeme mluvit o skvělé učební situaci hlavně díky vysoké efektivitě socializačního procesu.

Zatřetí je možné použít vyprávění příběhů jako metodu motivační, tedy s cílem motivovat posluchače-diváky k následně požadované (nabízené) aktivitě. Takto je možné využít příběh, v němž bude např. věnováno dost prostoru ke ztotožnění se s kladným hrdinou (nebo naopak

k vymezení se vůči postavě záporné). Řešení problému, který bude vhodně zvolený příběh obsahovat, se stane výzvou pro ty, kdo mu naslouchají. Tematicky související akce nabídnutá po vyprávění bude moci být vnímána jako prostor pro osvědčení vlastních kvalit (schopností, dovedností, postojů, ...). Takto zacílené živé vyprávění příběhu může být velmi funkční součástí větších celků, jako jsou programy obsahující herní i jiné aktivity pro děti (např. Noc s Andersenem).

Závěrem tohoto výčtu cítím potřebu připomenout, že zde představujeme živé vyprávění příběhů jako nástroj využitelný v jisté oblasti za jistým účelem. Mějme ale na paměti, že se jedná o sice trochu zapomenuté, avšak krásně svébytné umění z oblasti dramatické kultury, které má váhu i samo o sobě s těžištěm v estetickém zážitku a stojí za to dávat mu v životě prostor i čas právě jen kvůli tomu (třebas v knihovně).

Ať již se budou cíle točit více kolem té či oné možnosti využití živého vyprávění příběhů v prostředí knihovny, bude se zároveň naplňovat i jeden z velkých a starých cílů institucionálních, a sice představit živou a přitažlivou formou příběhy, které čekají v regálech na své čtenáře. Živé vyprávění, viděno jako činnost nejčastěji podnikaná ve skupině, může nabídnout „ochutnávku“ příběhu skrze částečný akt spolupřítání. Je tu jistá podobnost s individuálním čtenářstvím a spočívá v aktivním přístupu posluchače-diváka, neboť je třeba, aby osvědčil svou představivost, obrazotvornost, fantazii velmi podobně jako při četbě textu. Na rozdíl od individuálního čtenářství má však k tomu „ohleduplného průvodce“. Vyprávěče, který dovede napínavou cestou vést zkušené (čtenáře) současně s těmi, kteří potřebují zkušenosti teprve nabrat.

Věřím, že příběhy z regálů a živí vypravěči budou nalézat na mnoho způsobů a čím dál častěji příležitost ke společným rejdmům v prostředí knihoven. Zdá se mi to velmi smysluplné.

A poslední tečka?

Mohla by tu následovat kapitola s názvem *Storytelling v knihovně – jak na to*. Ale nenásleduje. Jednoduše proto, že si její rozsah v podobě textu představuji nepřitažlivě dlouhý. A tak doufám a představuji si, že se někdy otevře živá příležitost a téma „jak na to“ se stane žitou skutečností s konkrétními lidmi.

Z POKLADŮ...

Knižní sbírky Památníku národního písemnictví

Knihovna Památníku národního písemnictví (PNP) je, co se týče počtu svazků, srovnatelná se středně velkými veřejnými knihovnami; mezi muzejními knihovnami patří v ČR k největším. Má poměrně krátkou historii, vznikala ad hoc v rámci přípravy stálé expozice k dějinám české literatury, která byla slavnostně otevřena v roce 1953. Svozy ze zabavených klášterních knihoven vytvořily historický fond knihovny. Restituce nejen těchto klášterních knihoven, ale především Strahovské knihovny řádu premonstrátů po roce 1989, změnila dosavadní podobu knihovny PNP. V současnosti se knihovna profiluje jako knižní sbírka od konce 18. století do současnosti, sbírka starých tisků a rukopisů, která vznikala v PNP během jeho téměř čtyřicetileté existence, se aktivně již nedoplňuje.

Neznamená to ovšem, že by knižní sbírka „muzea české literatury“ neobsahovala sbírkové předměty vysoké kulturní hodnoty, které jsou obvykle uchovávány v muzejních knihovnách. Originalita a nenahraditelnost knižní sbírky PNP vychází z orientace na akvizici osobních knihoven spisovatelů a dalších významných osobností naší kultury (nakladatelů, historiků, překladatelů, novinářů apod.), jejichž archivní fondy jsou deponovány v literárním archivu PNP a společně tak poskytují komplexní informace badatelské veřejnosti. Osobní knihovny ve srovnání s běžně budovanými knižními sbírkami mají specifickou vypovídací hodnotu – jsou dokladem individuálních záměrů či zájmů majitelů a kromě toho podávají svědectví o dobové knižní kultuře a čtenářských preferencích osobních či skupinových.

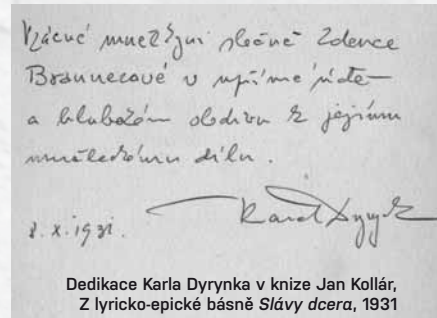
Úkolem knihovny PNP není jen shromážďovat, chránit a zpřístupňovat získané sbírkové předměty, ale rovněž je interpretovat. Ačkoliv již na přelomu tisíciletí jsme jako první šířili interpretovali knihovnu Vladimíra Holana (2001), teprve po skončení grantového úkolu Jiří Karásek ze Lvovic – sběratel evropského významu (GA ČR, 2007–2011) jsme získali potřebné zkušenosti pro naši další výzkumnou činnost v oblasti osobních knihoven. Kromě výzkumu knihoven Adolfa Hoffmeistera, Jana Thona a Vladimíra Hellmuth-Braunera se nyní zaměřujeme na analýzu proveniencí našeho pražského deponitáře, který je nejstarší vrstvou knižní sbírky PNP, tj. jsou zde uloženy akvizice z 50. let minulého století. Osobní knihovny jsou v této části knižní sbírky rozptýleny do fondu, protože praxe věnovat speciální pozornost zpracování osobních knihoven se ustavila až v pozdějších letech existence knihovny PNP. Nyní bychom chtěli představit několik výsledků našich dosavadních analýz:

Knihy akad. malířky Zdenky Braunerové (1858–1934) v osobní knihovně právníka, literárního historika a publicisty Vladimíra Hellmuth-Braunera (1910–1982)

Knihovna Hellmuth-Braunera čítající 4500 svazků je typem osobní knihovny, ve které se mísí knihy různých majitelů, jak bylo zjištěno během právě probíhajícího výzkumu proveniencí. Celkem prvořadého významu v rámci této osobní knihovny je nepochybně kolekce knih, jejichž původní majitelkou byla Zdenka Braunerová. Mnohé tituly ze souboru knih první české grafičky nesou dedikace jak od českých, tak zahraničních autorů. Braunerové, která působila několik let ve Francii, se podařilo navázat kontakty s představiteli moderní evropské knihy a zkalitnit díky získaným poznatkům podobu české knihy na přelomu 19. a 20. století. Dostalo se jí za to ocenění od doyna moderní české knihy Karla Dyrynka i od kritika z nejpřísnějších F. X. Šaldy, jak dokládají dedikace, které Braunerové vepsali do svých knih.

Zdenka Braunerová

Dedikace Karla Dyrynka v knize Jan Kollár, Z lyrické-epické básně Slávy dcera, 1931

Dedikace Gabriely Preissovové v knize *Ideály*, vydané Fr. A. Urbánkem b. r.

Knihovna Adolfa Hoffmeistera (1902–1973), čtenáře a mistra karikatury

Ač nadán mnoha talenty, Adolf Hoffmeister se proslavil především díky svým osobitým karikaturám. Jeho knihovna, byť byla původně mimořádně rozsáhlá, jak je patrné z fotografie zachycující její stav v druhé polovině 60. let, je v knižní sbírce PNP zastoupena pouze fragmentem (přibližně 1000 svazků), ve kterém převažuje literatura ke karikatuře. Kromě monografií evropských umělců od 19. století do

60. let 20. století a humoristických časopisů dokumentují v Hoffmeisterově knihovně vývoj tohoto satirického žánru i japonské a čínské publikace zhodnocující tuto kolekci.

Z četných vzpomínkových i reflektujících textů je patrné, že se Hoffmeister ke knize opakovaně vracel a hodnotil ji z různých perspektiv. Zajímal se o obsah knih i jejich autory, úroveň vnější stránky knihy se stala předmětem jeho častých kritik.

Dobrodružná literatura a učebnice akad. malíře Miloše Nováka (1909–1988)

Hoffmeister coby arbitr úrovně učebnic v Umělecké radě při Státním pedagogickém nakladatelství na počátku 60. let minulého století angažoval vynikající umělce, aby svými ilustracemi napravili špatnou pověst, kterou vzhled učebnic získal v 50. letech. Jedním z nich byl Miloš Novák a jeho návrhy ilustrací a obálek jazykových učebnic.

Miloš Novák jako ilustrátor dobrodružné literatury nemohl soupeřit s proslulostí Zdeňka Buriana, přesto jeho obálky a ilustrace tvoří úctyhodný soubor několika stovek knih, kterým je zastoupen v oddělení osobních knihoven PNP.

Knihovna básníka a výtvarníka Emila Juliše (1920–2006)

Knihovna Emila Juliše představuje symbiózu Julišova básnického a výtvarného díla. Julišova orientace na experimentální poezii se v knihovně projevila reprezentativním zastoupením domácích i zahraničních autorů.

Unikáty v osobních knihovnách

Přítomnost unikátů v osobních knihovnách zvláště sběratelů zvyšuje jejich atraktivitu. Knihovna ostravského rodáka, spisovatele a kritika Vojtěcha Martínka (1887–1960) čítající původně více než dvacet tisíc svazků nese typické rysy odborné knihovny, avšak díky bibliofilským sklonům majitele je rovněž sběratelskou knihovnou s četnými krásnými tisky.

Počet osobních knihoven v knižní sbírce PNP každým rokem roste díky akvizici, kterou provádíme ve spolupráci s literárním archívem PNP. Dokladem naší spolupráce je v letošním roce získaná knihovna básníka a kritika Antonína Brouška (1941–2013), jehož sbírka částečně budovaná v exilu obsahují soubor exilové literatury v knihovně PNP. Osobní knihovny se v posledních letech staly předmětem výzkumu několika grantů, jmenujeme například projekt NAKI Knihovny Národního muzea a již skončený projekt Knihovny významných českých osobností řešený v Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Zvýšený zájem paměťových institucí i pedagogů filozofické fakulty potvrzuje význam dosud vědecky nevytěžených osobních knihoven v ČR.

Další obrazová příloha viz 3. str. obálky Čtenáře

ALENA PETRUŽELKOVÁ # petruzelkova@pamatnik-np.cz

Ukázka ze souboru knih s dedikacemi Jeana Effela prozrazuje vřelé přátelství francouzského humoristy k Adolfovi Hoffmeisterovi

Knihovny a přijímání darů

I s ohledem na mediální obraz vytvářený zejména v posledních měsících mi nejprve dovolte krátkou právně-teoretickou poznámku. V rozporu s poměrně častými představami laické veřejnosti nejsou změny v systému zdanění důsledkem nabytí účinnosti zákoníku občanského. Právní úprava zdanění je ponechána nejen jinému právnímu předpisu, ale dokonce i jinému právnímu odvětví než právu občanskému, a to právu finančnímu, resp. daňovému. Přestože se tak příležitostně objevují tvrzení o tom, že změny v daňových předpisech k 1. 1. 2014 byly prováděny zejména v návaznosti na novou úpravu občanského práva, je třeba brát takovéto prohlášení s rezervou, když občanský zákoník níže uvedené změny zdanění žádným způsobem nepředepisuje.

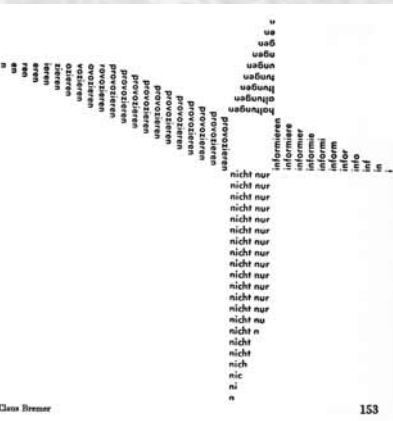
Je nicméně pravdou, že mezi změny, se kterými se musí řada organizací, knihovny nevyjímaje, od 1. ledna 2014 potýkat, patří i změna systému zdanění v souvislosti s darováním. Laikovi by se mohlo zdát, že darovací daň, tak jak jsme ji v minulosti znali, byla zrušena spolu se zákonem č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, a to bez náhrady. Bohužel, je to pravda pouze napůl. Darovací daň byla skutečně zrušena a jako pojem se z našeho právního systému vytratila, samotné nabytí hodnot prostřednictvím darování je ale zdaněno nadále, a to v rámci daní z příjmů, tj. podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

V systému zrušené právní úpravy připadalo v případě knihoven v úvahu hned několik cest, jak se placení darovací daně vyhnout. Ať již se jednalo např. o osvobození podle § 20 odst. 4 písm. a) zrušeného zákona, který osvobození odvozoval od statutu knihovny jako právnické osoby založené resp. zřízené k zabezpečování činnosti v oblasti kultury, vzdělávání etc., či osvobození v případě příležitostných darů, jejichž hodnota nepřesahovala 3000 Kč podle ustanovení § 19 odst. 4 písm. d) tohoto zákona, založené na nanejvýše rozumném vynětí drobných darů ze systému zdanění.

V podmínkách nové právní úpravy je situace poněkud složitější. Pro většinu osob, a budme upřímní, právníky a účetní nevyjímaje, je, zejména z důvodu rozsáhlosti, komplikované struktury a kazuističnosti zákona o daních z příjmů, poměrně složité se v tomto zákoně, jeho pravidlech, výjimkách a výjimkách z výjimek orientovat. Jen pro představu, tento právní předpis měl za dobu své účinnosti ode dne 18. 12. 1992 již 100 verzí a počet právních předpisů, kterými byl novelizován, toto číslo značně přesahuje.

Vraťme se však k jádru věci. Pro knihovny jsou nejpodstatnější část druhá tohoto zákona, obsahující ustanovení týkající se daně z příjmů právnických osob, a část třetí, tj. ustanovení společná pro daně z příjmů právnických a fyzických osob. Z hlediska možnosti osvobození příjmu získaného knihovnou darováním od daně z příjmů právnických osob (skutečně možnosti, neboť osvobození není automatické, a je tak třeba je uplatnit; je-li nabytí daru od daně z příjmů osvobozeno, nelze k daru následně uplatnit odpisy) je pak pro knihovny rozhodný § 19b odst. 2 písm. b) bod 1. ve spojení s § 15 odst. 1 a § 20 odst. 8 zákona o daních z příjmů, který umožňuje knihovně uplatnit osvobození takového bezúplatného příjmu v případě, že má subjekt, prostřednictvím kterého je knihovna provozována, statut veřejné prospěšnosti (viz § 17a téhož zákona) a dar bude využit pro takovouto veřejně prospěšnou činnost. Statut veřejné prospěšnosti by neměl být v případě knihovny problém, neboť nelze očekávat, že její hlavní činností bude podnikání.

Důsledkem osvobození daného příjmu od daně z příjmů právnických osob je, že se tento příjem nepoužije pro zjištění, tj. výpočet, základu této daně. Z toho důvodu se pro takovýto příjem nepoužije ani pravidlo o oceňování nepeněžitého příjmu podle § 23 odst. 6 zákona o daních z příjmů. Z logiky věci

Ukázka z knihy *Experimentální poezie*, která vyšla v Odeonu v roce 1967

i právní úpravy plyne, že oceňování takového příjmu podle zákona o oceňování majetku, jak zákon o daních z příjmů jinak v případě nepeněžitých darů požaduje, by bylo zcela nadbytečné.

Je však také skutečností, že pokud se knihovna rozhodne osvobození od daně neuplatnit, bude její povinností ocenit nepeněžitě plnění podle zmiňovaného zákona o oceňování majetku a následně z něj odvést daň z příjmů právnických osob v zákonné výši. Totéž platí v případě, že zaniknou podmínky pro osvobození daného příjmu od daně z příjmů právnických osob, tj. např. pokud bude dar použit jinak než pro zmiňovanou veřejně prospěšnou činnost.

Podstatné je rovněž pravidlo mírně změkčující celkovou komplikovanost této právní úpravy, které stanovuje, že má-li veřejně prospěšný poplatník daně z příjmů pouze takové příjmy, které jsou od této daně osvobozeny, a příjmy, ze kterých je daň vybírána srážkou, či nejsou jejím předmětem, není povinen podávat daňové přiznání k daním z příjmů vůbec.

Pro celkovou představu a porovnání výhodnosti stávající a bývalé právní úpravy pro obdarovaného z hlediska míry celkové daňové zátěže uvádíme, že v případě darů, ze kterých je obdarovaný povinen daň odvést, začínají být nová pravidla výpočtu daně výhodná až od darů v hodnotě 26 milionů korun, což už je i v případě institucí dar vysoko nad obvyklý rámec. Je tak pravdou, že ačkoli byla darovací daň zrušena, jedná se v konečném důsledku o zvyšování daňové zátěže všech jí zatížených, či možná přesněji řečeno „postížených“, subjektů.

S výše popsanými negativy ale přicházejí i změny pozitivní. Oproti bývalé situaci, kdy bylo třeba podat přiznání k darovací dani od jednoho měsíce od okamžiku, kdy obdarovaný dar nabyt, je daň z příjmu nabytého darováním přiznávána v řádném termínu pro podání daňového přiznání k daním z příjmů, tj. do konce měsíce března následujícího roku. Toto pozitivum si knihovny ale nejspíše rády neužijí, když jednoznačně racionálním přístupem je snaha o dosažení toho, aby veškeré takovéto dary byly příjmy osvobozenými od daně z příjmů právnických osob.

S ohledem na čerstvost právní úpravy doporučujeme, aby tento článek byl chápán pouze jako stručný a střízlivý výklad nové právní úpravy, a aby v konkrétních případech knihovny konzultovaly přesný postup týkající se zdanění jimi přijímaných darů, je-li to jen trochu možné, s místně příslušným pracovištěm finančního úřadu.

**Mgr. Adam Biňovec, advokátní koncipient
AK Koutná, Slušná & Bělohávek v. o. s.**

Pozn. redakce: Podrobnější výklad k problematice, zabývající se i jednotlivými kategoriemi právnických osob – provozovatelů knihoven, jehož autorem je Mgr. Jiří Klusoň (Ministerstvo kultury ČR), je uveřejněn na stránkách Knihovnického institutu Národní knihovny ČR v sekci Legislativa, doporučení, standardy http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/dary.htm.

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

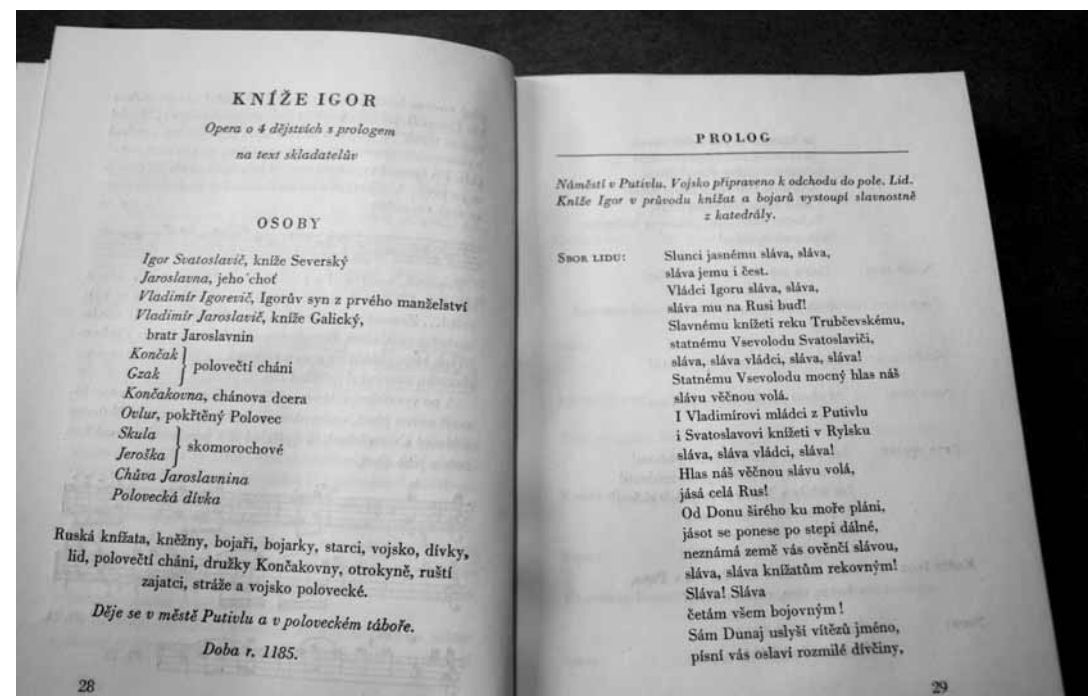
- Knihovna jako instituce přátelská rodině
- Sběr zpětné vazby v knihovnách
- Nové prostory Městské knihovny Kladno
- Revize knihovního fondu z pohledu právního
- Odborná knihovna Ministerstva financí se představuje a další příspěvky

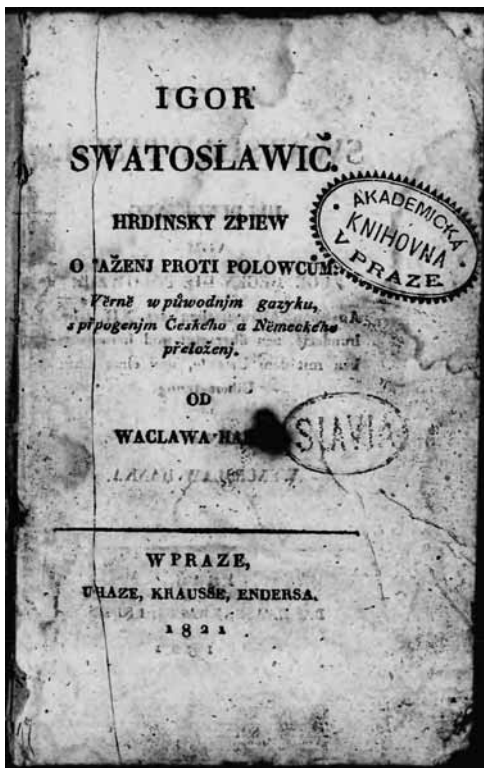
Slovo o pluku Igorově v operním ztvárnění

Původ i nálezhlost literární památky *Slovo o pluku Igorově* zůstávají zahaleny tajemstvím; samotný příběh byl inspirací pro mnohá další umělecká díla a text *Slova* je i dnes předmětem usilovného filologického bádání. Vyprávění o nezdařeném válečném tažení knížete Igora koncem 12. století je rovněž námětem opery Alexandra Borodina, již měli v novém nastudování nedávno možnost zhlédnout i čeští diváci ve vybraných kinosálech, a to v přímém přenosu z newyorské Metropolitní opery. Inscenace opery v novátorském pojetí ruského režiséra Dmitrije Čerňakova měla v New Yorku premiéru 6. ledna tohoto roku a zaznamenala značný ohlas. Hudební oddělení našich knihoven budou moci doplnit své fondy tímto nastudováním Borodinovy opery v ruském originále, která, stejně jako i další operní představení přenášena z MET, je zaznamenána a šířena na DVD.

Proslulou památku staré ruské (kyjevsko-ruské) písemnosti *Slovo o pluku Igorově*, kterou si ruský skladatel Alexandr Borodin (1833 až 1887) vybral jako námět pro svoji jedinou operu, považují za součást svého písemného dědictví ruská, ukrajinská i běloruská literatura. Někteří vědci spatřují ve *Slově*, s jeho veršem o nestejném počtu slabik a občasným rýmem, předchůdce ukrajinské dумы.

Děj příběhu se odehrává koncem 12. století, v dubnu roku 1185, kdy Igor, kníže z Novgorodu-Severského (ukrajinsky Novhorod-Siverskyj) ležícího asi tři sta kilometrů severovýchodně od Kyjeva, vytáhl proti polokočovnému pohanskému národu Polovců. Toto své dobrodružné tažení započal svévolně, bez povolení velkoknížete kyjevského. Polovci se pohybovali na asi čtyři sta kilometrů široké stepi rozkládající se severně od Černého moře a proti východoslovanskému obyvatelstvu kyjevskoruské

Slovo o pluku Igorově v překladu Václava Hanky (první knižní vydání z roku 1921)

říše, sídlícímu převážně na dnešním ukrajinském a běloruském území, podnikali časté výboje. Válečná avantýra Igora skončila 12. května 1185 katastrofou, když bylo jeho vojsko početnějším nepřítelem obklíčeno a rozdrveno. Většina vojáků zahynula a ti, kteří přežili, včetně knížete a jeho patnáctiletého syna Vladimíra z prvního manželství, byli zajati. Igorovi se podařilo ze zajetí uprchnout a vrátí se k manželce Jaroslavně, zatímco Vladimír zůstal, oženil se s dcerou poloveckého chána Končaka a za několik let byl ze zajetí propuštěn. Mnoho badatelů (především těch pochybujících o autentičnosti této literární památky) se pozastavuje nad tím, že právě nepodařené vojenské tažení ctižádostivého oblastního knížete zaujalo anonymního autora konce 12. století tak, že mu bylo námětem k hrdinskému eposu. Vojenské dobrodružství Igora, toužícího po vojenské slávě, bylo navíc možno chápat i jako předzvěst další, větší tragédie, a to masivních nájezdů tatarských hord vedoucích k rozpadu Kyjevské Rusi a ovládnutí jejího území.

Záhy po prvním vydání *Slova* (1800) podle rukopisné kopie z 15. století jejím „objevitelem“ O. I. Musinem-Puškinem se ozvali skeptici zpochybňující autentičnost jak „nalezené“ kopie, tak starobylost nedochovaného originálu literární památky, zasazované do konce 12. století. Neurčité je ostatně i datum nalezení údajné kopie z 15. století, uvádí se rozmezí od konce 80. let do poloviny 90. let 18. století.

Slovo hraje velmi důležitou roli i ve vztahu k dějinám české literatury. Svou záhadností ostatně připomíná *Rukopisy Královédvorský* a *Zelenohorský*, jež „nalezl“ Václav Hanka v roce 1817.

Již v první čtvrtině 19. století bylo *Slovo* přeloženo do češtiny, a to hned několika tvůrci. Prvním knižně vydaným byl překlad Václava Hanky (1821), i když už několik let před ním na své verzi přetlumočení tohoto hrdinského eposu pracoval Josef Jungmann; jeho překlad, považovaný za zdařilejší než Hankův, však zůstal v rukopisné podobě a byl vydán až o více než sto let později (1932). Bezprostřední vliv na brzké pořízení českých (ale i prvních německých) překladů měl Josef Dobrovský, který počátkem devadesátých let 18. století studoval staroruské rukopisné památky v Petrohradě a v Moskvě včetně pramenů, u nichž se objevují některé shodné rysy s textem *Slova*.

Dobrovského bádání nad ruskými kodexy i dohled nad překlady *Slova* vzbudily pozornost amerického literárního badatele Edwarda L. Keenana. Ve své obsáhlé, pečlivým studiem doložené, ale i velmi čtivé monografii *Josef Dobrovský and the Origins of the Igor Tale* vydané v roce 2003 označuje Josefa Dobrovského za přímého autora eposu.

Tím, že rukopisná kopie z 15. století shořela v době Napoleonova vpádu do Moskvy roku 1812 (i když i tento údaj je zpochybňován s tím, že kopie nikdy neexistovala), odpadla možnost prokázat exaktními vědeckými metodami dobu jejího pořízení. Přes důkladné filologické studium se vědcům nepodařilo jednoznačně doložit, že je *Slovo* původní literární památkou, avšak ani odpůrci jeho autentičnosti důvěryhodně neprokázali, že je falzem. Většina především ruských vědců považuje epos za původní památku konce 12. století či samého počátku 13. století; v tom případě se kulturní dědictví

Kyjevské Rusi s jejím středověkým písemnictvím může stavět na úroveň celoevropského.

Alexandra Borodina námět *Slova* zaujal tak, jak předpokládal jeho přítel, hudební a literární kritik Vladimír Stasov, který mu ho pro zhubnutí navrhl. Široké epické motivy, národní kultura, rozdílnost charakterů, vášně, dramatická orientace v jeho rozmanitých podobách – to vše se nabízelo pro operní ztvárnění. Na práci na opeře se skladatel důkladně připravoval; studoval uměleckou i odbornou literaturu vztahující se k Igorově příběhu i dějiny a kulturu Kyjevské Rusi, ale i historické a kulturní prostředí Polovců. Verše libreta si psal sám, kromě *Slova* vycházel z dalších středověkých pramenů – především z *Ipatějevského letopisu*, *Zadonštiny*, *Pověsti o Mamájově velké bitvě* a rovněž z ruských bylin. O jedné svých prázdninách se jel podívat do měst, kde se příběh *Slova* odehrává – do Novgorodu-Severského i do Putivlu (ukr. Putyvl) a navštívil i povolžské stepi, kde sídlili Polovci.

Alexandr Borodin, který kromě své skladatelské činnosti působil jako vysokoškolský profesor chemie, pracoval na opeře s přestávkami 18 let. Dílo však nedokončil, zemřel náhle v 53 letech, zřejmě v důsledku vysílení. Operu pak na základě Borodinova celkového plánu i poznámek dopsal Nikolaj Rimskij-Korsakov s Alexandrem Glazunovem.

První uvedení opery *Kníže Igor* se konalo 23. října 1890 v Mariinském divadle v Petrohradě; opera měla úspěch a hned v první sezoně byla uvedena třináctkrát. Také v Praze vzbudila česká premiéra v Národním divadle 8. června 1899 v režii Adolfa Krössinga značný ohlas. Hudební kritik Boleslav Kalenský o ní v rozsáhlé studii uveřejňované na pokračování v časopise *Dalibor* psal jako o „vynikajícím díle ry-

ziho ruského ducha“, kdy Borodin, podobně jako Smetana v Libuši, oslavuje v *Knížeti Igorovi* „mohutnost a sílu národního dávnověku, aby z ní čerpala povzbuzení přítomnost i budoucnost“ (Kalenský, Bolesl. Kníže Igor: úvod v operu Alex. Profirjev. Borodina. In: *Dalibor* 1899, roč. 21, č. 25–27, 42–43). Zároveň v roce 1899 vyšel překlad libreta pod názvem *Kníže Igor: velká opera o čtyřech jednáních s předehrou* v překladu Augustina Eugena Mužika. Mužikův překlad využil částečně při novém přetlumočení libreta Zdeněk Knittl (1953).

Borodin zpracoval historickou látku nově, v souladu s uměleckými prostředky své doby, tj. poslední třetiny 19. století. Vnější skutečnosti, hlavní postavy a události popisované ve středověkém eposu zůstaly ve své podstatě zachovány, ale umělecké a světonázorové pojetí, zhodnocení jednotlivých událostí, ztvárnění charakterů i motivace jejich jednání jsou odlišné. Skladatelův kníže Igor, podobně jako hrdina ruské literatury 19. století, hledá odpovědi na věčné otázky a ptá se po smyslu života, trápí se pochybnostmi. Borodin také rozvinul nejenom téma milostného vztahu mezi Vladimírem a Končakovnou, ale i manželské lásky Igora a Jaroslavny.

Opera *Kníže Igor* v režii Dmitrije Čerňakova (naroz. r. 1970) podává příběh pohledem umělce 21. století; režisérovi je cizí patetičnost, jeho inscenace klade důraz na člověka, jeho osud i vlastní rozhodování. Ukazuje, jak se lze vyrovnat s chybnými úsudky a poučit se z nich. Počátkem března tohoto roku, v čase ostrého ukrajinsko-ruského konfliktu, kdy byla opera na staroruské téma přenášena do kin, bylo zvláště naléhavé její poselství o tom, že lidský život je důležitější než válečné vítězství.

DAGMAR PETIŠKOVÁ ✉ petiskovad@gmail.com

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Mgr. Adam Biňovec – AK Koutná, Slušná & Bělohávek v. o. s., Praha ✉ **MgA. Martin Hak** – pedagog, lektor, vpravěč, Brno ✉ **PhDr. Hanuš Hemola** – Národní knihovna ČR, Praha ✉ **Mgr. Lenka Juračková** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ✉ **Ing. Jan Kaňka** – Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín ✉ **PhDr. Martin Krčál** – KISK FU MU, Brno ✉ **Petr Kreuz** – Obecní knihovna Velká Hleďsebe ✉ **Mgr. Dagmar Petišková** – Národní knihovna ČR, Praha ✉ **Doc. PhDr. Milada Písková, CSc.** – Olomouc ✉ **Mgr. Alena Petruželková** – Knihovna Památníku národního písemnictví, Praha ✉ **Nada Rollová** – Čtenářské kluby, Slaný ✉ **Mgr. Renáta Salátová** – Národní knihovna ČR, Praha ✉ **PhDr. Pavel Šidák, Ph.D.** – Literární akademie, Praha ✉ **RNDr. Alena Volková Balvínová** – SKIP ČR, Sekce tvořivých knihovníků

Výtvarné aktivity jako součást portfolia knihovnických služeb

Když se tak dívám na kalendář knihovnických akcí, dívám se, jak to všechno mohou pracovníci knihoven zvládnout. Neustále mne překvapuje, kde se v lidech, kteří si zvolili tuto profesi jako svoji životní náplň, bere energie, obrovský entuziasmus a v neposlední řadě chuť obětovat čas, aby mohli udělat něco navíc, než co jim předepisuje vlastní pracovní náplň. V programu akcí v mnohých knihovnách je velmi často zastoupeno výtvarné umění, ať už v pasivní, nebo aktivní formě – posuzováno vzhledem k činnosti návštěvníků knihoven.

Pokud tomu prostory knihoven dovolí, v průběhu roku probíhá řada výstav výtvarného umění. Často přibližují díla regionálních nebo i vzdálenějších výtvarných umělců. Mnohde výstavy představují výsledky výtvarných prací doprovázejících akce k literárnímu programu knihovny. Neméně důležitost mají vlastní výtvarné aktivity čtenářů či jiných návštěvníků knihoven

iniciované knihovnami, buď jako pravidelná (kurzy), nebo jednorázová činnost věnovaná různým ročním obdobím a událostem či přímo literárním akcím. V průběhu roku navazuje výtvarná činnost na mnoho literárních akcí, které se obvykle v knihovnách pravidelně střídají. Příkladem jsou veřejná čtení, vyprávění, rozhovory a vystoupení, návštěvy skupin dětí ze školních či předškolních zařízení nebo různé akce pro seniory. Výsledky výtvarných akcí občas navazují i na celostátní výtvarné soutěže.

Výtvarné aktivity zaujímají v některých knihovnách významné místo. Při dobré propagaci je to poměrně zajímavý způsob, jak oslovit lidi, kteří si myslí, že nemají důvod k návštěvě knihovny.

Snahou knihoven je umožňovat tyto tvořivé aktivity bezplatně, ale při současných cenách materiálu to dost často není možné. Jednorázové akce bývají financovány buď z různých projektů realizovaných knihovnami, leckde z vlastního rozpočtu knihoven nebo obcí. U pravidelných kurzů, mnohde vedených profesio-

nální výtvarnicí nebo výtvarníkem, je však většinou třeba uchýlit se k vybírání „kurzovního“.

Tvořivé aktivity představují pro většinu účastníků velice inspirativní trávení volného času. Přinášejí nové zkušenosti s různými výtvarnými technikami. „Tvořivci“ často vykouzlí i z odpadního materiálu úžasné výrobky, které zkrášlí jejich příbytky, nebo potěší obdarované. Společenským přínosem je nejen to, že účastníci výtvarných akcí společně sdílejí volný čas, ale předávají si zkušenosti a navzájem si pomáhají. Často se za výborné nálady vytvoří prima parta, vznikají nová přátelství.

Na závěr bych chtěla velice ocenit, že se výtvarné aktivity staly v mnohých knihovnách pravidelnou součástí portfolia jejich služeb. Jsou jednou z cest, kterou se knihovny pokoušejí propojit obyvatele obce, města nebo alespoň blízké oblasti, umožňují jejich setkávání a knihovny se tak stávají skutečným společenským centrem pro návštěvníky. Důležitý význam akcí tkví v tom, že se podílejí na rozvoji osobnosti a estetického citění dětských i dospělých návštěvníků knihoven a v neposlední řadě podporují rozvoj čtenářství.

S kolegyní Radkou Syrovou jsme se pokusily sestavit přehled výtvarných aktivit v knihovnách na webových stránkách Klubu tvořivých knihovníků SKIP. Cílem bylo přiblížit tvůrčí činnosti v knihovnách. Na jaře roku 2013 jsem

zveřejnila výzvu, aby nám knihovny dodaly stručný text a několik fotografií, jimiž by chtěly výsledky své práce na téma *Výtvarné aktivity v knihovnách* představit. Děkuji všem knihovnám, které nám podklady na uvedené téma dodaly a umožnily tak vznik celkem inspirativního přehledu. Chcete-li se inspirovat nebo porovnat se s výtvarnými aktivitami v jiných knihovnách, navštivte webové stránky Klubu tvořivých knihovníků SKIP, konkrétně přehled výtvarných aktivit na adrese <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/klub-tvorivych-knihovniku/vytvarne-aktivity-v-knihovnach>.

Knihovny, které dodaly podklady, jsou seřazeny abecedně podle měst. Výčet samozřejmě není vyčerpávající. Mnohé knihovny se na výzvu neozvaly. Přesto webová stránka představuje pestrou řádku akcí, které plní jednak funkci podpory ke čtenářství a nalákání nových čtenářů a také tvořivého a inspirativního setkávání lidí. Níže vám z nich nabízíme malou ochutnávku...

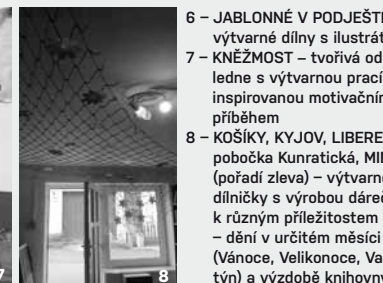
ALENA VOLKOVÁ BALVÍNOVÁ

balbal@seznam.cz

Foto archiv knihoven

Pozn. redakce: Autorka je předsedkyně Klubu tvořivých knihovníků SKIP, kam se stále mohou další tvořivé knihovnice přihlásit.

- 1 – BLANSKO – setkání seniorů
- 2 – DĚČÍN – kurzy vedené profesionálním výtvarníkem
- 3 – FRÝDEK-MÍSTEK – pravidelné výtvarné dílny, ale pro jakékoli návštěvníky bez registrace
- 4 – HRADEC KRÁLOVÉ pobočka Kuklieny – výtvarná dílna, tvoření často spojené s výzdobou knihovny, loutky následně využívané ke hraní pohádek
- 5 – CHODOV – výtvarné dílničky – děti tvoří na téma probírané v pásmu říkanek, her a pohádek, dále mohou tvořit maminky s batolátký na „Rodince“

- 6 – JABLONNÉ V PODJEŠTĚDÍ – výtvarné dílny s ilustrátorem
- 7 – KNĚŽMOST – tvořivá odpověď na výzvu výtvarnou práci inspirovanou motivačním příběhem
- 8 – KOŠÍKY, KYJOV, LIBEREC pobočka Kunratická, MIMOŇ (pořadí zleva) – výtvarné dílničky s výrobou dárečků k různým příležitostem – dění v určitých měsících (Vánoce, Velikonoce, Valentýn) a výzdobě knihovny

- 9 – LIBEREC – pobočka Vesec – výtvarná soutěž
Kde končí svět, výtvarné dílničky v rámci
Podvečerního čtení pohádek
- 10 – LITOMĚŘICE – sobotní workshopy pro rodiče
s dětmi i pro prarodiče
- 11 – LITOMYŠL – každoroční výtvarné soutěže
inspirované významným životním jubileem
spisovatelů nebo ilustrátorů, dále výtvarné
aktivity v rámci kurzu trénování paměti
pro seniory
- 12 – LITVÍNOV – kurz malování pro dospělé
pod dohledem malíře a sochaře

- 13 – LOUNY – pravidelný výtvarný ateliér pro děti
z prvního stupně, ateliér v rámci „Třetího
věku“
- 14 – MOKRÉ – výtvarný klub dětí a mládeže,
některé akce patří mezi dlouholeté a tradiční,
některé jsou jednorázové
- 15 – OLOMOUC – výtvarné akce v kombinaci
s literárními
- 16 – PLZEŇ Doubravka – Artdílna
- 17 – TURNOV – nedělní výtvarné dílny spojené
se společným tvořením celé rodiny
pro rodiče a děti, výtvarná tvořivá dopoledne
pro základní školy
- 18 – ÚSTÍ NAD LABEM – komponované odpolední
programy pro rodiny, obvykle vedené
ilustrátory
- 19 – VSETÍN – komunitní klub s pravidelnými
tvořivými dílnami, které se vztahují k lidovým
tradicím Valaška, dále tvořivé dílny
o prázdninách

Obecní knihovna Velká Hleďsebe

Sedmým rokem pracuji jako knihovník v obci Velká Hleďsebe u Mariánských Lázní. Celý život jsem působil v technických oborech a ve všech povoláních jsem měl pocit pracovního uspokojení. Mýlil jsem se. To nejlepší nastalo až odchodem do důchodu. V roce 2006 mi tehdejší starosta obce nabídl místo knihovníka. Po krátkém zaváhání jsem místo přijal.

Než byla obnovena samostatnost obce Velká Hleďsebe, patřila knihovna pod Městskou knihovnu v Mariánských Lázních. Knižní fond byl majetkem Okresní knihovny v Chebu. V roce 1991 došlo k osamostatnění obce a tehdejší zastupitelstvo rozhodlo o zřízení Obecní knihovny. V roce 2004 se knihovna přestěhovala do nově zrekonstruovaných prostor v přízemí budovy obecního úřadu.

O samotné práci knihovníka jsem měl mlhavou představu. Zpočátku jsem si myslel, že půjčím pár knížek nebo časopisů a to bude vše. Postupně jsem však jako začínající knihovník zjistil, že v první řadě musí být všude čisto, bez prachu, který knihy doslova lapají. Tedy pořádný úklid.

Pak následuje celková inventarizace knižního fondu. S pomocí syna to nebyl problém. Knihovnik se neobejde bez kvalitní výpočetní techniky. Zakoupením programu Clavius a pěti nových počítačů začala nová kapitola naší knihovny. Pro knihovníka to znamená perfektní znalost počítačového programu. K tomu je třeba navštěvovat různá školení a vzdělávat se samostudiem. Zhotovit webové stránky knihovny s připojením na online katalog je samozřejmostí (<http://velkahledsebe.knihovna.info>), jakož i posílání rezervací a upomínek pomocí SMS zpráv.

Důležitým úkolem knihovníka je nákup knih z příspěvku obce. Nákupy je nutné řádně evidovat a účtovat. Pro zřizovatele a pověřenou Městskou knihovnu v Chebu se dělají přehledy činnosti a statistiky.

Je nezbytné, aby knihovník měl přehled o vydávaných knihách a dovedl se orientovat ve velkém množství různých nakladatelství a vydava-

telství. Velice výhodný a bezproblémový je online nákup knih u velkých knižních distribučních společností. Knihovnik musí vědět, o jaké knižní tituly má kdo zájem a podle toho knihy nakupovat. Finanční příspěvek obce na nákup knih nepokryje všechny požadavky našich čtenářů. Proto naše knihovna úzce spolupracuje s metodickým oddělením chebské knihovny, které mimo jiné zajišťuje

Prostory knihovny

Noc s Andersenem 2012

Foto archiv knihovny

výměnný fond, jenž tvoří asi čtvrtinu našeho knižního fondu a je neustále doplňován. Většina výpůjček meziknihovní výpůjční služby je kvalitně realizována z Městské knihovny v Chebu. Spolupráce s metodickým oddělením chebské knihovny je příkladná. Jejich profesionální přístup, ochota a rady mi pomáhají překonat různé překážky a potíže. Za to jim patří poděkování.

Naše knihovna reprezentuje jediné kulturní zařízení v obci. Je komunitním centrem, kde se setkávají všechny generace místních obyvatel.

Během roku se v knihovně vystřídají třídy místní mateřské školy, některé třídy základní školy, koná se pravidelná recitační soutěž dětí ze ZŠ, různé přednášky a besedy, jsou zde pravidelná veřejná zasedání obecního zastupitelstva, různé semináře a školení knihovny anebo obce, samozřejmě Noc s Andersenem, Noc žáků místního Sokola, výstavy a velmi aktivní klub Patchworku.

Nejdůležitější na práci knihovníka je přístup ke čtenáři. Knihovnik má být „pohodář“, nemá zatěžovat čtenáře a návštěvníky problémy, má se

vyhýbat takzvané „blbě náladě“. Měl by umět pochválit, povzbudit, vyvolávat dobrou náladu. Zkrátka, práci knihovníka nedělám jako běžné zaměstnání. Jsem mnohdy rádce i společníkem pro ty, kteří navštěvují naši knihovnu. Děláním jej rád a s velkým nasazením.

Jsem přesvědčený, že většina čtenářů a návštěvníků chodí do knihovny ráda. Rádi se vrací, protože se zde cítí dobře.

PETR KREUZ

Setkání seniorů

Předvánoční dílna

„Ideální“ knihovna se stará o lidi. Je provázána s životem v dané obci tak, že se pro něj stává nepostradatelnou. „Ideální“ knihovna je taková knihovna, které si lidé ani pořádně nevšimnou, protože je pořád na svém místě a vždycky má to, co potřebují.

(Z knihy Dewey – Kocour z knihovny, který okouznil celý svět od Vicki Myron)

Při každé naší návštěvě v knihovně ve Velké Hleďsebi máme stejné pocity, které jsou popsány v předchozím citátu. V knihovně se ideálně potkává příjemné prostředí s přívětivou a vstřícnou osobností pana knihovníka Petra Kreuze. Obojí dohromady tvoří velmi harmonický a funkční celek, který oceňují nejen návštěvníci knihovny, ale i představitelé obce a zástupci knihovnické odborné veřejnosti. V roce 2012 se knihovna umístila mezi nejlepšími knihovnami v celostátní soutěži Knihovna roku 2012 v kategorii základní

knihovna. Odesla si ocenění za rozmanité knihovnické a komunitní aktivity, poskytované v nových prostorách. Za svou svědomitou práci doplněnou empatickým přístupem ke svým čtenářům i návštěvníkům knihovny byl Petr Kreuz odměněn umístěním mezi třemi nejlepšími knihovnicemi Karlovarského kraje v roce 2012.

Velmi nás těší, že máme v našem regionu knihovnu, která je pro občany obce takovým přínosem a ve svém zřizovateli nachází pochopení a podporu pro svou činnost. Do budoucna bychom přály nejen této knihovně, ale i ostatním malým knihovnám spoustu spokojených čtenářů a také vlídných zřizovatelů, aby knihovny i nadále zůstávaly neodmyslitelnou součástí našich obcí.

Několik faktografických údajů

Počet obyvatel obce	2 189
Návštěvníci knihovny celkem	4 661
Návštěvníci kulturních a vzdělávacích akcí	508
Velikost fondu	3 420
Počet výpůjček	6 352

ZUZANA DOLEŽALOVÁ, HANA PISÁRIKOVÁ

Regionální odd. Městské knihovny v Chebu

Vyhodnocení ankety **čtenář**

časopisu Čtenář: měsíčník pro knihovny – rok 2014

Za redakci Čtenáře zpracovala **LENKA ŠIMKOVÁ**

Redakce Čtenáře uskutečnila v letošním roce anketu, která se zabývala širšími souvislostmi existence časopisu v oboru knihovnictví, zaměřila se na obsahovou i formální podobu Čtenáře a oblasti jejich dalšího možného vývoje. Děkujeme velmi všem, kteří se anketu zúčastnili a na naše otázky odpověděli, přispěli zajímavými postřehy i konstruktivní kritikou. Níže si vám dovoluujeme předložit souhrnné parametry ankety, vybrané získané odpovědi, ukazatele v grafickém zpracování a také redakční komentáře k některým výsledkům a postřehům.

Základní údaje

Název: **Časopis Čtenář v kontextu oborových periodik a dalšího vzdělávání knihovníků**

Doba trvání: **1. dubna až 15. května 2014**

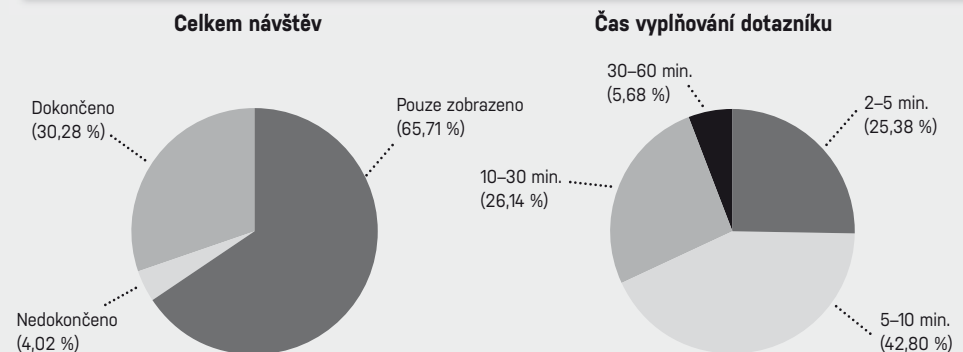
Zvolený nástroj: **on-line dotazník a služby firmy Survio s. r. o.**

Počet otázek: **18**

Počet dokončených dotazníků: **294**

Statistika respondentů

971	294	39	638	30,28 %
Počet návštěv	Počet dokončených	Počet nedokončených	Pouze zobrazení	Celková úspěšnost

Respondenti z hlediska typu knihovny

Odpověď	Odpovědi	Podíl
Národní knihovna ČR	11	3,74 %
Krajská knihovna	31	10,54 %
Základní knihovna – pověřená výkonem regionálních funkcí	70	23,81 %
Základní knihovna – profesionální	77	26,19 %
Základní knihovna – neprofesionální	40	13,61 %
Specializovaná – muzejní	9	3,06 %

Specializovaná – ústavní či institucionální	16	5,44 %
Školní	5	1,70 %
Vysokoškolská	26	8,84 %
Jiná	9	3,06 %

Jako pracovní zařazení bylo nejčastěji označováno „v knihovně zastávám více pozic“ (33 %), dále se zapojili ředitelé a vedoucí knihoven (26 %), pracovníci v přímých službách (15 %), zastoupení měli také katalogizátoři, akvizitěři, „dětští“ knihovníci a další obvyklé pozice v knihovně. Mezi 19 % respondentů, kteří vybrali možnost „jiné“, se objevili zejména metodici, ale také pracovníci IT, projektoví manažeři či pozice, které by obsahově taktéž spadaly do výše uvedených možností.

Vybrané otázky a získané odpovědi

Kde čerpáte informace z oboru knihovnictví?

	pravidelně	občas	zřídka	vůbec
Navštěvuji odborné a vzdělávací akce (konference, semináře, kurzy apod.)	123 (41,84 %)	127 (43,20 %)	29 (9,86 %)	10 (3,40 %)
Sleduji tištěné odborné publikace	93 (31,63 %)	121 (41,16 %)	44 (14,97 %)	15 (5,10 %)
Využívám elektronické zdroje (internet, databáze, elektronické konference apod.)	200 (68,03 %)	67 (22,79 %)	15 (5,10 %)	3 (1,02 %)
Sleduji oborová periodika (tištěná, on-line)	133 (45,24 %)	106 (36,05 %)	30 (10,20 %)	12 (4,08 %)

Jaké české knihovnické a oboru příbuzné časopisy sledujete?

Mezi prvních pět nejsledovanějších časopisů se dostal: Čtenář (229), Bulletin SKIP (192), Ikaros (185), BIBLIO (143) a Duha (117).

Abecední řazení výsledků

BIBLIO	143	49,65 %
Bulletin SKIP	192	66,67 %
Čtenář	229	79,51 %
Duha	117	40,63 %
Ikaros	185	64,24 %
Inflow	90	31,25 %
Informace	14	4,86 %
Knihovna	90	31,25 %
Knihovnický zpravodaj Vysočina	83	28,82 %
Knihy a dějiny	8	2,78 %
Knížní novinky	103	35,76 %
KROK	28	9,72 %
Lékařská knihovna	6	2,08 %
OKOO	16	5,56 %
ProInflow	67	23,26 %
Sova	5	1,74 %
Světlik	25	8,68 %
U nás	54	18,75 %
Jiné	14	4,86 %

Jako další periodika respondenti uvedli například Literární noviny, kulturní stránky periodik Respekt a Reflex, Knihy, Studie o rukopisech, Český časopis historický, Sborník archivních prací, InfoLib, bulletin Mezi námi, Tvar, Revolver Revue, Plav a další.

Máte v knihovně přístup k tištěným oborovým časopisům?

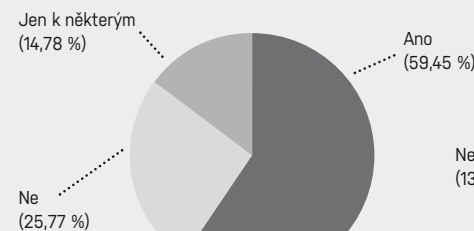
Téměř šedesát procent respondentů uvedlo, že v knihovně mají přístup k tištěným oborovým časopisům, ovšem čtvrtina dotazovaných naopak tuto možnost nemá. Necelých 15 % deklaruje přístup jen k některým z periodik.

V této souvislosti je zajímavé zjištění, že 73 % respondentů se domnívá, že by každá profesionální knihovna měla ve fondu knihovnické časopisy mít.

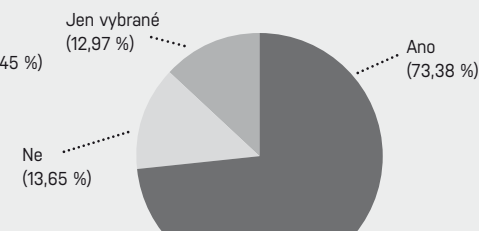
V komentářích se pak objevily další odpovědi, ze kterých vybíráme:

- Jejich počet a tituly závisejí na typu a velikosti knihovny, některé určitě: Bulletin SKIP, Čtenář, Knihovna a „krajský“.
- Podle velikosti a zaměření knihovny a stupně kompetence knihovníka.
- Ne všechny, pouze vztahující se k profilu knihovny.
- Spíš mi přijde důležitý přístup k elektronickým verzím a archivům.

Máte v knihovně přístup k tištěným oborovým časopisům?

Myslíte si, že by každá profesionální knihovna měla mít ve fondu knihovnické časopisy?

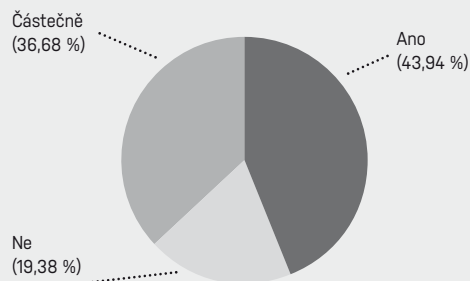
Oborová periodika podle vašeho názoru plní v současnosti tuto roli (počet odpovědí):

	určitě ano	spíše ano	spíše ne	určitě ne	nedokáží posoudit
Zdroj aktuálních informací	152	107	13	0	16
Prostředek dalšího vzdělávání knihovníků	116	129	21	3	16
Zveřejňování materiálů trvalejšího charakteru	96	117	34	3	33
Zachycení a uchování vývoje oboru	117	116	18	1	30
Prostor pro prezentaci a publikační činnost knihoven	162	95	13	1	15

Další otázky již směřovaly na samotný obsah Čtenáře a hodnotily témata, která se v něm objevují. V případě stálých rubrik jsme se snažili postihnout jejich zajímavost pro respondenty, při zpracování dílčích témat potom zejména přínos.

Máte přehled o aktuálním obsahu Čtenáře a jeho rubrikách?

Tradiční rubriky (počet odpovědí)

Téma	velmi zajímavé	zajímavé	spíše nezajímavé	nezajímavé	nedokáží posoudit
Téma	93	128	4	1	38
Rozhovor	76	138	11	1	41
Jak na to	74	131	8	1	44
Ze světa	55	135	23	4	44
Z domova (Letem mediálním světem knihoven, Psalo se jinde)	50	142	27	4	40
Novinky knihovnické literatury	70	111	33	6	42
Z knihoven (nyní Inspirace z knihoven)	103	117	10	2	36
Zahraniční respondenti odpovídají... (z Anglie, ze Švédska, z Austrálie)	59	127	29	5	47

Rubriky, které se objevily za období posledních pěti let (počet odpovědí)

Téma	velmi zajímavé	zajímavé	spíše nezajímavé	nezajímavé	nedokáží posoudit
Automat Knihovna (série rozhovorů o automatizaci v knihovnách)	53	142	20	2	49
Ze čtenářova deníku	25	136	41	8	54
Knihovnam v malých obcích	59	125	29	4	54
Z tajemství..., Z pokladů...	28	119	40	4	63
Právní poradna	104	99	12	4	48
Rovný přístup	45	114	24	7	64
Knihovny a web 2.0	72	113	20	2	56
Představujeme své logo	26	118	55	10	51
Po kom se jmenuje?	33	124	40	5	59
Regionální funkce v praxi	76	115	21	3	49
Literární výročí	57	121	41	8	40

Přínos vybraných témat (počet odpovědí)

Téma	přínosné	spíše přínosné	spíše nepřínosné	nepřínosné	nedokáží posoudit
Představování nových a zrekonstruovaných knihoven	156	81	5	1	30
Informace o digitalizačních projektech	89	116	19	2	41
Články o specializovaných knihovnách	64	127	35	2	39
Výsledky průzkumů	121	100	14	1	31
Dětské čtenářství	148	68	12	1	41
Přehledy národních literatur	55	122	45	3	39
Knihovědná tematika	66	119	33	2	41
Informační vzdělávání	140	80	12	1	35
Marketing knihoven	117	85	17	1	42
Zprávy z konferencí a seminářů	75	119	28	3	38

Otázka **Jaká témata či rubriky ve Čtenáři postrádáte?** dávala možnost sdělit jakékoli náměty, témata, tipy na články, které respondentům ve *Čtenáři* chybějí. Pro redakci jsou velmi podnětným zdrojem k zamyšlení, vítanou inspirací, ale opět i zpětnou vazbou o tom, jaký mají odpovídající osoby přehled o současném obsahu časopisu.

Obecně by se dalo říci, že se objevily tři typy odpovědí. První okruh symbolizují následující výroky:

- *Nechybí mi v současné době nic.*
- *Zatím mi skladba vyhovuje.*
- *Aktuální otázky jsou pokryty, postačující.*
- *Struktura a obsah jednotlivých rubrik mně plně vyhovuje a postačuje.*

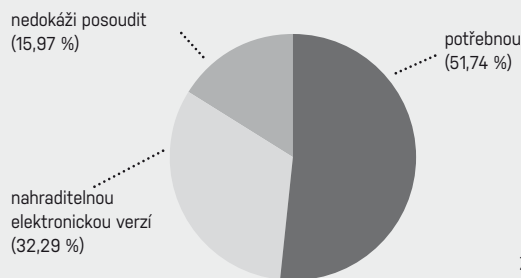
Jako další se vyskytly některé náměty, které jsou do obsahu časopisu již delší dobu částečně zahrnuty. I tyto jsou pro nás velmi užitečné, protože lze usuzovat, že o takové články je zájem a je možné jejich počet zvýšit:

- *Byl by pro mě zajímavý nějaký dlouhodobý cyklus „Jak na to“, témata by se mohla střídát.*
- *Více informací z okruhu právo a knihovna.*
- *Úspěšné projekty a akce z knihoven.*

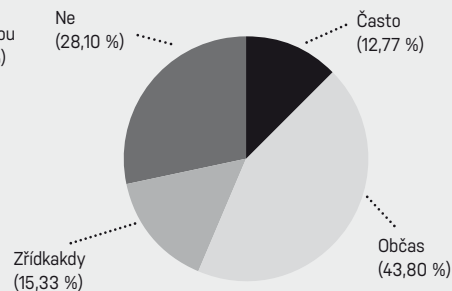
Poslední skupina odpovědí nám nabídla podněty, které bychom chtěli zahrnout do sestavování redakčního plánu v následujících letech. Ze získaných námětů například vyplývá, že by se *Čtenář* mohl více věnovat literární tematice, knižním tipům, historii a osobnostem oboru, metodické práci knihovníků, metodice práce s dětmi, zahraničním knihovnám, aktuálním technologickým trendům, jádru knihovnické práce a dalším tématům. Všechny konkrétní postřehy budou projednány na redakční radě a budeme se snažit postupně a s ohledem na naše možnosti realizovat žádané typy příspěvků, najít pro ně vhodné autory, prostor a opět *Čtenáře* obohatit kupříkladu o nové rubriky. Některým tématům se věnujeme přímo i „mezi řádky“ už nyní, ale právě zde jsme našli tolik potřebnou zpětnou vazbu. Děkujeme!

A protože se anketa ve *Čtenáři* nekonala poprvé, dovolujeme si také v tomto kontextu upozornit na možné porovnání s dotazováním, které redakce pod vedením tehdejší šéfredaktorky Hany Jirkalové uskutečnila v roce 2004. Výsledky i interpretace některých údajů naleznete ve dvou číslech *Čtenáře* z roku 2005 (č. 2/2005, str. 58 a č. 4/2005, str. 132). Je možné říci, že mnohé uvedené záležitosti, ač deset let staré, jsou stále v leccems platné, některé problémy či náměty se podařilo vyřešit a vylepšit, jiné přetrvávají či se objevují nové překážky a výzvy.

Tištěnou verzi Čtenáře považujete v rámci oboru za...

Doporučujete články z oborových časopisů jako součást vzdělávacích aktivit pro knihovníky z obsluhovaných knihoven?

Závěrečná část ankety se zabývala formami Čtenáře, přístupem k elektronické verzi, předplatným a otázkami určenými zejména pro knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí.

Více než polovina odpovídajících (52 %) považuje tištěnou verzi Čtenáře v rámci oboru za potřebnou, 32 % ji shledává jako nahraditelnou elektronickou verzí a 16 % respondentů nedovede tuto otázku posoudit.

Toto zjišťování částečně souviselo s předposlední otázkou, ve které jsme zkoumali názory na to, zda by bylo účelné, aby knihovny v rámci výkonu regionálních funkcí (v oblasti vzdělávání) zakupovaly licenci na elektronickou verzi Čtenáře neprofesionálním knihovnám. Přibližně 33 % respondentů si myslí, že by to účel mělo, 18 % odpovědělo nikoli, a 49 % tuto problematiku nedokáže posoudit.

Celkem 44 % knihovníků **občas** doporučuje články ze Čtenáře knihovníkům z obsluhovaných knihoven. **Často** tak činí 13 %, **zřídka** 15 % a odpověď **ne** označilo 28 %.

V komentářích, kterým byl dán volný prostor na úplném konci ankety, se objevovaly názory, které toto téma dále rozšiřovaly:

- „Knihovnici neprofesionálních knihoven mají často problémy s přijímáním pošty přes mail, zatím nejsou schopni ocenit elektronickou verzi časopisu, pokud mají o tematiku Čtenáře zájem, půjčují si u nás tištěnou verzi.“
- „Myslím, že je to [zakupování licence na elektronickou verzi Čtenáře neprofesionálním knihovnám] zbytečné. Dle zkušeností, které mám, je dobrovolných knihovníků hrstka, které naše problematika zajímá.“
- „[Zakupovat] elektronickou verzi Čtenáře neprofesionálním knihovnám je nepraktické, knihovnice doma většinou internet nemají, v knihovně nemají čas si časopis prostudovat. Berou si ho domů.“
- „Neprofesionální knihovnici elektronickou verzi většinou nebudou číst.“
- „Podporuji vzdělávací témata a příklady dobré praxe, ale samozřejmě informace o nových projektech, nových technologiích v oboru. V rámci RF bych platila časopis Čtenář jen pro knihovny, které projeví aktivní zájem, ne paušálně.“
- „Licence elektronické verze pro neprofesionální knihovny je dobrý nápad, ale nakupovat jen pro vybrané knihovny.“
- „Jako účelné to vidím, ale při zoufalém nedostatku finančních prostředků na RF je to volba a zodpovědnost každého konkrétního metodika. Byť jsem přesvědčena, že stále je Čtenář základním periodikem právě knihoven obcí a měst.“

Možnostem dalšího zpřístupňování, šíření a formám časopisu budeme tedy nadále věnovat pozornost. Na otázku *Vyhovuje vám stávající přístup k elektronické verzi Čtenáře?* 49 % zúčastněných odpovědělo, že ji nevyužívá. Celkem 43 % je spokojeno a 8 % nikoli.

Z daných odpovědí a kontextu usuzujeme, že tištěná verze časopisu by měla stále zůstat zachována a podporována jako primární.

V této souvislosti se objevil i kritický postřeh, který reagoval na skutečnost, že při současném nastavení mají pracovníci jedné knihovny společné přístupové údaje k elektronické verzi Čtenáře, což neodpovídá zásadám informační bezpečnosti. Zaznamenali jsme také nespokojenost s platbou za jednotlivý článek 25 Kč.

K tomuto doplňujeme, že možnost zakoupení článku za 25 Kč byla zavedena jako okrajová zejména pro zájemce mimo obor, kteří nemají dlouhodobou potřebu si zřízovat předplatné. Předplatitelé tištěné verze mají přístup k elektronickému Čtenáři zdarma bez omezení, všechny články jsou potom uvolňovány pro širokou veřejnost po šesti měsících od jejich vydání.

Stávající předplatné 460 Kč/rok shledalo 79 % respondentů za odpovídající. Přibližně 18 % jej označilo za vysoké a 3 % jako nízké.

Objevil se i diskutabilní názor v tomto znění: *Vzhledem k tomu, že hlavní náklady na vznik čísla nesou autoři jednotlivých článků (buď si je financovali z vlastních zdrojů nebo ze zdrojů institucí, kde působí), přijde mi cena 40 Kč za číslo vysoká. V 21. století postačí mít již jen online verzi, čímž se sníží náklady na tisk, pokud jde o grafické zpracování, tak by stačilo formou operativních brigád zapojit studenty grafických oborů (získají praxi a ještě dostanou drobnou odměnu).*

K tomu si dovoluujeme poznamenat, že hlavní náklady za vznik časopisu nenesou autoři, ale vydavatel, tedy Středočeská vědecká knihovna v Kladně spolu za podpory z grantového programu MK ČR Knihovna 21. století. Část vynaložených nákladů pokryje předplatné. Časopis Čtenář vyplácí autorům honoráře. Z důvodu striktního měsíčního harmonogramu závazného pro všechny zúčastněné (autoři, redakce, grafik, i v případě, že by „vypadla“ tiskárna, distribuce) nelze vydávání časopisu zajistit formou operativních brigád. Vysoká úroveň grafického zpracování a spolupráce s profesionálním grafikem, která je pro nás jednou ze zásadních priorit, vylučuje i zapojení studentů.

Poslední možností, jak se k časopisu vyjádřit z jakéhokoli hlediska, bylo volné místo pro komentáře. Zde se objevily již dříve citované postřehy, a také zkušenosti knihovníků z praxe:

- „Vzhledem k finanční situaci obecních knihoven dávají knihovníci přednost časopisům, které čtou uživatelé, bohužel, nikoli odborným knihovnickým. Pouze někteří knihovníci využívají možnost půjčit si odborné časopisy od pověřené knihovny.“
- „Časopis čtu se zájmem a potěšením. S ohledem na práci ve specializované knihovně vědecké instituce mě některá čísla zaujmou více, některá méně. Chápu, že časopis je určený především obecním knihovnám, některá témata, rubriky (dětské čtenářství např.) se naprosto míjejí s mými pracovními aktivitami, na druhou stranu si díky časopisu Čtenář udržuji aspoň letmý přehled o tom, jak žije nejpočetnější skupina veřejných knihoven v naší zemi. Velmi oceňuji všechny články vyjadřující se ke koncepcím, trendům, legislativě, rozhovory s osobnostmi a zprávy z konferencí.“
- „Za svou praxi jsem vyplnila dotazník již spousty. Tak jen doufám, že tento někam směřuje. Jinak časopis Čtenář mám ráda a je jedním z mála, který si vždy ráda přečtu. Některé své kvality již pozbyvájí. A proto doufám, že se udrží a neskončí jako několik jiných. Byla by jej škoda.“
- „Jsme knihovna asi s 50 čtenáři ročně, polovina je dětský čtenář. Časopis Čtenář neznám.“
- „Jsem vděčná za jakékoliv informace, zdroje a možnosti, jen ten ‚čas ke studiu‘ je často těžké najít, přesto děkuji.“
- „Odborné informace čerpám hlavně prostřednictvím porad a odborných seminářů ... Pokud potřebuji jakoukoliv odbornou informaci, hledám na různých webech knihoven ... kde je pestrá mozaika informací, akcí a zajímavostí pro mne daleko přínosnější než papírový tištěný časopis, podle mne již přežitek...“
- „Přiznám se, že témata si velmi speciálně vybírám, proto nehodnotím jednotlivé rubriky. Jinak časopis Čtenář považuji za kvalitní knihovnické médium, důležité pro budoucí generace. Časopis uchovává neocenitelné hodnoty.“

Redakce Čtenáře ještě jednou velmi děkuje všem respondentům a těší se na další příjemnou spolupráci se stávajícími i novými autory, čtenáři a dalšími partnery.

Knihy a jejich lidé: čtenářské životopisy

Prof. Jiří Trávníček nám v nové knize jakožto editor předkládá třicet tři čtenářských životopisů. Jsou to původně namluvené biografie různých osobností, které měly/mají co do činění s knižní kulturou v minulé i současné době. Jedná se tedy spíše o biografie čtenářsko-profílové, jak prof. Trávníček podotýká v úvodu. To znamená, že vznikaly podle stejného scénáře, tj. od narození zpovídáního, jeho dětství, studentských let přes první zaměstnání, další profesní kroky až po oblíbené čtenářské dílo, ke kterému se narátoři (jak je nazývá prof. Trávníček) vracejí, když je jim těžko apod. V úvodu je dále uvedeno, že se jedná o osobité životní osudy – ano, to je pravda. Publikace je tímto rozmanitá a zajímavá jako život sám. Při čtení jednotlivých životopisů/osudů budete občas na rozpacích, občas se budete smát, jindy budete dojatí či snad dokonce ukápně slza.

Píšu o této knize jako člověk pracující v oboru. Pro mě samotnou zde vyvstaly zajímavé náměty k další četbě a ke studiu. „*Jde o sondu do českých kulturních dějin od první republiky až do roku 2013.*“ Ano, z jednotlivých příběhů se člověk dozvídá mnoho o našich kulturních dějinách. Pro jedince, který určitou dobu nezažil a navíc se o ní ve škole mnoho nedozvěděl, je to vlastně nenásilná forma dalšího vzdělávání. Je zde také mnoho připomínek událostí z politického života našeho národa.

Dalším důležitým momentem čtenářských životopisů je tzv. čtenářská socializace – jak ve vztahu ke čtení fungovala u jednotlivých osobností rodina a její konkrétní členové (prarodiče, rodiče, sourozenci, strýcové, tety apod.), škola a hlavně učitelé českého jazyka, kamarádi, rodinní přátelé aj. Kdo a co daného člověka nejvíce ovlivnilo při volbě titulů (určitá osobnost, životní událost, prožitá zkušenost, vzdělání [škola], změna profese apod.), kdy a pod tíhou jakých okolností u někoho nastal „čtenářský

zlom“. To vše s ohledem na dobu, ve které jednotlivé osobnosti vyrůstaly a co tedy měly z literatury na výběr. Také různé náhledy na seznamy povinné literatury jsou určité přínosné. Někdo ji přečetl celou, někdo jen některé tituly. Někdo ji nenáviděl, jiný miloval.

Rozhovory byly nahrávány a později došlo k přepsání mluveného slova a jeho úpravě (např. k vypuštění nadbytečných, opakujících se vět apod.). Poslední část každého životopisu se věnuje nástinu vize, resp. názorovému vyjádření daného respondenta, jak budou vypadat knihy za padesát let, co se může stát s tištěnými knihami, zda vůbec „přežijí“. Všichni si myslí, že ano – jen třeba v jiné podobě. Nebo že se tištěná kniha stane cenným artefaktem.

Rozhovory, vlastně čtenářské zpovědi, byly nahrávány v letech 2010–2013. Měly vždy závaznou osnovu: dílčí otázky a následující odpovědi. Rozsah prvního nahrávání se pohyboval mezi hodinou až 3,5 hodinami, celkově se nahrálo asi 60 hodin. Každý čtenářský životopis je stejně strukturovaný. Začíná se kde, jak a do jakého rodinného zázemí se narodila daná osobnost. Následuje popis rodinných poměrů. Kdo zpovídáním předčítal, jestli vůbec a jaké tituly? Potom se narátoři vyjadřují k tomu, zda uměli číst před nástupem do školy. Kdo je ve škole (základní, střední) nejvíce ovlivnil z hlediska čtenářského vkusu. Zda, jak a jestli vůbec vzpomínají na své učitele – v dobrém i horším. Jak četli, kolik a čeho? Bavilo je to? Vedli si čtenářský deník a co se s ním později stalo? Jeden z dotazovaných si vede čtenářský deník dodnes a má v něm popsáno několik tisíc titulů.

Poté se dozvídáme, jak se dál vyvíjel jejich život – většina šla studovat vysokou školu, i když ne vždy obor, který chtěli. Popisují také své nové rodinné poměry, zda manžel/ka četl/a, věnují se zvláště tomu, zda čtou jejich děti. Někdo dokonce říká, že jeho děti nečtou, a tudíž „jako rodič v tomto smyslu selhal“. A naopak je zde zjevná radost, když děti či alespoň jedno dítě čte. Popisují období života, kdy přečetli knih nejvíce a kdy nejméně – výsledky překvapivě korespondují s výsledky čtenářského výzkumu. Pokud mají děti, uvádějí, že knihy, které svým dětem předčítali, je nutily zopakovat si tituly dětské literatury. Dojde také na četbu dívek (např. ságy o upírech) a chlapců (detektivky, horory aj.).

Ve všech biografiích narážíme na zmíněnou otázku, zda má dotyčný konkrétní titul, ke kterému se vrací, když je mu těžko, respektive, když se ocitne v těžké životní situaci. Na tuhle otázku byly asi nejzajímavější odpovědi ve škále od „v této situaci jsem v životě nebyl“ po „ano, mám“ či „musel bych si tuto knihu sám napsat“. Podle vlastních slov spíše v knihách něco hledali či je něco zaujalo a potom, když byli v dané těžké situaci (například po tragické smrti syna), si na popis z oné knihy vzpomněli.

Jak jsem zmínila, z nahraných a posléze redigovaných vyprávění se dozvídáme o kulturním dění v naší společnosti a také o každodenním životě obyčejných lidí v této době (a to od první republiky až do roku 2013). Zaujala mne mimo jiné historie nakladatelství Odeon, undergroundu, také Noc s Andersenem, vznik nakladatelství vydávajícího cykloknihy a mnohé jiné.

Tyto hodně osobní čtenářské zpovědi jsou velmi hluboké. Každá z nich má co říci a je zajímavá. Nutí nás k zamyšlení. V knize je například i čtenářský životopis tragicky zesnulé spisovatelky Simony Monyové, který byl nahrán

v únoru 2011 (spisovatelka byla zavražděna v srpnu téhož roku).

V knize jsem také našla několik lidí, které osobně znám. O to více je pro mne zajímavé číst jejich čtenářské biografie. Ve výčtu osobností, které se staly narátory pro tuto knihu, jsou spisovatelé (Antonín Bajaja), vysokoškolský pedagogové (Věra Menclová), nakladatelé (Jiří Říha), překladatelé (Helena Stachová), knihovníci (Tomáš Řehák), redaktori (Jaroslav Císař), knihkupci (Jan Kanzelsberger) aj. Je zde obsaženo 23 čtenářských životopisů mužů a 10 čtenářských biografii žen.

Knihy je doplněna poznámkovým aparátem, který mnohé osvětluje, a autorským rejstříkem. U každého čtenářského životopisu je fotografie narátora. Monografie je velmi čtivá. Nabízí nám jiný pohled na literaturu, více osobní a intimní. Z tohoto důvodu lze snad odpustit, že některé čtenářské životopisy jsou napsány nespisovným jazykem. Editor to vysvětluje tím, že chtěl zachovat autentičnost výpovědi. Nespisovnost jazyka ovšem v některých momentech spíše ruší tuto intimní atmosféru. V ediční poznámce je vysvětlen postup při sestavování této knihy.

Co mi kniha dala? Kromě příjemně strávených chvil, kdy jsem při pročítání jednotlivých čtenářských životopisů měla pocit, že s dotyčnou osobou sedím u jednoho stolu a ne vždy a se vším souhlasím, také onen jiný pohled na literaturu. Je obohacující dívat se na svět očima jiného člověka, zvláště pak na jeho čtenářský svět.

Jak jsem již výše uvedla, kniha může také sloužit jako seznam tipů na tituly, které by stály za prolistování a přečtení. Možná se někdo v těchto čtenářských biografiích i najde.

RENÁTA SALÁTOVÁ ✉ renata.salatova@nkp.cz

Prof. JIŘÍ TRÁVNÍČEK (1960) je literární vědec a vysokoškolský pedagog. Pracuje v Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. Vyučuje na filozofických fakultách Univerzity Karlovy v Praze a Masarykovy univerzity v Brně.

TRÁVNÍČEK, Jiří, ed. *Knihy a jejich lidé: čtenářské životopisy*. 1. vyd. Brno: Host, 2013. 534 s. ISBN 978-80-7294-967-0.

Mezinárodní konference školních knihoven v Bratislavě

Ve čtvrtek 15. května 2014 se v Bratislavě konala 8. mezinárodní konference s názvem *Školní knihovny jako informační a kulturní centra škol*. Pořádala ji Slovenská pedagogická knihovna pod záštitou ministra školství, vědy, výzkumu a sportu SR Dušana Čaploviče.

Pan ministr pozdravil účastníky konference, poděkoval a vyjádřil podporu všem, kteří se zasloužili o rozvoj školních knihoven. Následně předal ocenění vítězům celoslovenské akce *Nejzajímavější akce školní knihovny* pořádané k Mezinárodnímu dni školních knihoven 28. října 2013 na téma *Školní knihovna: Brána do života*. Šek v hodnotě 1000, 800, 500 a 350 euro na nákup knih si odnesly Základná škola a Materská škola Lutiše, Základná škola, Levočská 11, Spišská Nová Ves, Základná škola P. O. Hviezdoslava v Trstenej, Základná škola Krasňany a Základná škola s materskou školou Stará Bystrica.

V úvodu konference seznámila účastníky Mgr. Rozália Cenigová, ústřední metodička pro školní knihovny SR, s Analýzou stavu školních knihoven za rok 2013, ve které zhodnotila dosavadní práci v budování školních knihoven jako informačních a kulturních center SR. Poukázala na akci pořádanou na podporu čtenářské gramotnosti *Záložka do knihy spojuje školy*, které se účastní jak slovenské, tak i české školy. V loňském roce probíhal čtvrtý ročník

pro základní školy s podnázvem *Namaluj svého oblíbeného literárního hrdinu*. Jak akci pojali v ZŠ J. A. Komenského v Bánovcích nad Bebravou, popsal ve svém příspěvku *Od výměny záložek k psaní klasických dopisů* Anton Balažovič, ředitel školy.

V příspěvku *Aktivní využívání čtení v ZŠ Lutiše* hovořila Valerie Pekárková o celoškolské akci, při které děti vyhledávaly, zpracovávaly a prezentovaly informace o svém městě a kraji. Nadšení dětí z jejich osobního vkladu do akce bylo patrné z celého příspěvku. Jaké metody používají při rozvoji čtenářské gramotnosti na ZŠ P. O. Hviezdoslava v Trstenej, popsala ve svém příspěvku, a praktickými ukázkami práce s dětmi doložila, Eva Kadlubová.

Velmi zajímavý příspěvek s názvem *Kreativní čtení – nástroj rozvoje čtenářské gramotnosti* přednesla Zuzana Hricová ze ZŠ, Levočská, Spišská Nová Ves. Nejdřív účastníky seznámila s termínem kreativní čtení a posléze na jednotlivých ukázkách demonstrovala použití jeho metod.

Za české školní knihovny vystoupila na konferenci Eva Slavíková ze Střední průmyslové školy elektrotechnické a Vyšší odborné školy v Pardubicích s příspěvkem *Podíl elektrotechnických zařízení a audiovizuálních prostředků na rozvíjení čtenářské gramotnosti studentů*

Zuzana Hricová si odnáší cenu v soutěži Nejzajímavější akce školní knihovny

Účastníci konference

Ministr Dušan Čaplovič při úvodním projevu

Naďa Rollová a Rozália Cenigová při přednášce o klubech

středních škol, ve kterém seznámila účastníky s využitím čteček a počítačů v práci se studenty.

V dalším referátu z České republiky představila Naďa Rollová projekt *Nové školy*, o. p. s., financovaný z ESF a státního rozpočtu ČR *Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby*, který již dva roky úspěšně probíhá na třinácti základních školách v pěti krajích a je založen na pozitivním zážitku dětí z četby. Projekt získal akreditaci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR na vzdělávání pedagogických pracovníků a knihovníků v oblasti zavedení a rozvoje čtenářských klubů.

Na závěr konference měli účastníci možnost vyslechnout přednášku Ludmily Hrdinákové z Katedry knihovny a informační vědy FF UK v Bratislavě s názvem *Čtení, dětský čtenář a mediální doba*. Autorka se zabývala vlivem médií na čtení, motivací ke čtení a metodami, jak vzbudit zájem dětí o četbu.

V průběhu konference několikrát zaznělo, že největší vliv na pravidelné čtení dětí má rodina, školní knihovny však mají nezastupitelné místo při rozvoji čtenářské a informační gramotnosti žáků.

Dílny čtení v knihovnách

Již více než dva roky se scházejí ve dvou slánských školách skupiny dětí ve čtenářských klubech, které mají za cíl přiblížit jim čtení tak, aby četly rády a samostatně. *Brána ke vzdělávání: školní čtenářské kluby* je projekt financovaný od února 2012 do ledna 2015 z prostředků Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR. Ve 13 základních školách jej jako volnočasovou aktivitu vede ideálně vždy místní pedagog a knihovník veřejné knihovny. Klubovou skupinu tvoří 10 až 15 dětí, scházejí se během školního roku jednou týdně na hodinu a půl, a to v prostorách školy. Nositelem projektu a zdrojem jeho metodického vedení je Nová škola, o. p. s. Při práci s dětmi používáme různé metody, jak jim, převážně neče-

nářům, přiblížit čtení, aby z něj měly radost. Na práci v klubu a zejména na jednu aktivitu, dílnu čtení, jsem si vzpomněla při čtení denního tisku.

V Mladé frontě Dnes z 28. 2. 2014 jsem si přečetla článek s názvem *Dětských čtenářů dramaticky ubylo*. Píše se v něm, že za 10 let počet náruživých dětských čtenářů klesl o polovinu. Za hlavní příčiny úbytku se zde označují počítačové hry, facebook, televize. Není uvedeno, zda a o kolik klesl počet registrovaných dětských čtenářů knihoven, zřejmě to nebylo cílem článku. Přesto je nasnadě, že tato čísla budou ve vzájemném vztahu. Z benchmarkingu knihoven vyplývá, že počet registrovaných dětských čtenářů je 17 % až 70 % v jednotlivých knihovnách. V další části článku jsem se dozvěděla, že děti chodí do knihoven kvůli věcem, které se čtením zdánlivě nesouvisejí, například kvůli příjemné knihovnici či klidu. Napadá mě otázka, zda by se toho nedalo využít k propagaci a zvýšení zájmu dětí o četbu?

Jak dále článek uvádí, přibližně 50 % dětí nečte, dává přednost počítačovým hrám, facebooku a televizi. Je možné, že jsou pohodlné a chtějí se pasivně bavit. Ale v případě facebooku a dalších sociálních sítí mé zkušenosti ukazují, že děti chtějí komunikovat, sdílet, povídat si o tom, co je zajímavé. Pokud je má bavit čtení, musejí být aktivně zapojeny. Měly by mít možnost o tom, co a proč čtou, mluvit, mít prostor, kde se mohou vyjádřit. Mohou být takovým místem knihovny?

V současné době připravují knihovny pro děti mnoho různých akcí – od lekcí pro školy, zájmová odpoledne, výtvarné a literární soutěže až po noci v knihovně. Děti si zde mohou číst, prohlížet knihy a časopisy, mají přístup na internet, hrají počítačové nebo deskové hry. Samozřejmě si půjčují a vracejí knihy. Mají si s kým o knihách povídat? Je v knihovnách někdo, kdo by jim ukázal, jak správně číst? Čtení je dovednost, které se děti musejí učit. Jistě, v první řadě je to musí naučit ve škole, kde získávají základy techniky čtení. Navíc rodiče musejí dětem včas ukázat, jak je čtení zábavné. Knihovny, které mají bezkonkurenčně největší výběr knih, by mohly být dalším místem, kde je čtení zábavné, kde by mohl být prostor na povídání o přečteném, na sdílení. Protože ani doma ani u kamaráda takový výběr knih nemají a do knihkupectví se s dětmi chodí ojediněle.

Jak na to? Mluvit s dětmi o knihách, které čtou, co se jim na nich líbí, komu by je doporučily. Vytvářet kroužky dětí, které budou chtít o knihách mluvit, vzájemně si sdílet zážitky ze čtení.

Jednou z možností je například pořádání **dílen čtení**, které českému prostředí představil program *Čtením a psaním ke kritickému myšlení*. Jedná se o kombinaci tichého čtení z knihy, kterou si děti samy vybraly, a následného povídání o přečteném úryvku. Děti za pomoci předem daných otázek vyprávějí ostatním své postřehy z četby. V rámci školních čtenářských klubů jsme vyzkoušeli dílnu čtení s dětmi v Městské knihovně v Rokycanech. Přišly dvě skupiny žáků, z nichž v jedné byli zastoupeni zdatnější čtenáři, a ve druhé bylo více nečtenářů. Obě skupiny se do dílny čtení zapojily překvapivě dobře. Při patnáctiminutovém tichém čtení byly děti naprosto soustředěné na četbu a odpovědi na otázky se ve skupinách lišily minimálně. Výsledkem byl zájem o čtené knihy, většina dětí si je chtěla odnést a dočíst doma.

Osobní zkušenosti mám s dílnou čtení také z našeho slánského čtenářského klubu (více o metodách klubové práce a konkrétním dění na www.ctenarskekluby.cz). Tato aktivita přináší pozoruhodné výsledky. Dochází zde k tomu, že u dětí, které navštěvují klub, převážně se jedná o děti z nečtenářského prostředí nebo se specifickými poruchami učení, jsou dílny čtení velmi oblíbenou aktivitou. Děti se na ně těší, tiché čtení je naprosto pohltí, při sdílení se navzájem doplňují a pravidelně si rozečtenou knihu půjčí domů. Při dalším setkání vyprávějí, zda knihu přečetly, co se jim líbilo a komu by ji doporučily. V současné době děti z našeho klubu čtou pravidelně dvě až tři knihy za měsíc.

Dílny čtení již nějakou dobu využívají učitelé českého jazyka při výuce. Bohužel nevím o žádné knihovně, ve které tyto dílny pořádají. Budu ráda za jakoukoli odezvu nebo zkušenosti.

Text a foto **NAĎA ROLLOVÁ**
Čtenářský klub Slaný

Bohuslav Smejkal (* 11. 5. 1924) Ke květnovému významnému výročí jubilanta

Nestor olomouckého knihovnictví, osobnost regionální kultury s přesahem do dění celonárodního, duše olomoucké vědecké knihovny, ve které působil celých třicet pět let, se zapsal do povědomí olomoucké veřejnosti jako elegantní, spíše nenápadný pán s hlubokými vědomostmi a rozsáhlými kulturními aktivitami. Knize se upsal už jako student Slovanského gymnázia v Olomouci. I když mu společenský vývoj komplikoval další studia (totální nasazení, politická situace po roce 1948), patří k nejfundovanějším osobnostem českého knihovnictví.

Od roku 1945 pracoval v knihovně Obchodní a živnostenské komory v Olomouci. V roce 1949 přešel do Státní vědecké knihovny v Olomouci, kde působil až do odchodu, a to od funkce řadového knihovníka až po zástupce ředitele. Teorii o osobnosti knihovníka realizoval v praxi beze zbytku. Byl nejen vzorným a dokonalým knihovníkem, ale měl také široké kulturní zájmy, zejména v oblasti bibliofilie, regionální kultury, literatury a historie, výtvarného umění.

Když byla jeho profesní dráha završena, nevydržel dlouho doma a začal se angažovat v knihovně Olomouckého arcibiskupství.

K 80. narozeninám Bohuslava Smejkalova vydala Vědecká knihovna v Olomouci jeho bibliografii. Najdeme v ní na čtyři sta položek citací, od článků, recenzí, kritik až po samostatné publikace věnované většinou Olomouci, Svatému Kopečku a dalším lokalitám regionu. Pro oslavence bylo příznačné, že díky smyslu pro přesnost a preciznost v práci sám zpracoval k této publikaci rejstřík.

Bohuslav Smejkal po celý život rozvíjí bohatou publicistickou činnost. Přispíval například do sborníků Slovanského gymnázia v Olomouci (Za

hlasem Komenského, V sýpkách ducha, Primum necessarium aj.). Spolupracoval s kulturními časopisy (*Kdy-kde-co v Olomouci, Střední Morava*), s olomouckým muzeem (Středisko, Zprávy KVM v Olomouci). Angažoval se ve Spolku českých bibliofilů, redigoval časopis *Z knihovnické praxe*, vydal pět ročenek *Občanům Samotíšek*. Jeho články najdeme v denících *Našinec, Stráž lidu, Hanácké noviny, Olomoucké listy, Katolický týdeník* aj. Jeho kulturní činnost byla Olomoučany přijímána s obdivem a uznáním. Dostalo se mu i oficiálního ocenění (Cena města Olomouce, Pamětní medaile Univerzity Palackého, čestné členství ve Spolku českých bibliofilů aj.).

Jeho další oblastí zájmu je výtvarné umění, kde se angažoval jako člen Klubu přátel výtvarného umění, organizátor výstav, přátelil se s řadou výtvarníků, publikoval o významných osobnostech (Bohumír Dvorský, A. M. Machourek, Stanislav Menšík aj.), připravoval katalogy výstav.

K jeho nejvyhledávanějším knihám patří publikace k dějinám Vědecké knihovny v Olomouci (Státní vědecká knihovna v Olomouci, 1965; Z pokladů SVK v Olomouci, 1974; Sto let české veřejné knihovny v Olomouci 1889–1999, 1989), dále knihy o Svatém Kopečku (Svatý Kopeček, Poutní chrám Navštívení P. Marie, 1994), bibliofilské práce týkající se Olomouce (Město velebené veršem, 1998), vzpomínkové práce věnované jeho přátelům (Pocta dělníku knihy [O. F. Babler], 1985), ale i regionální studie (850 let obce Samotíšky, 1991, 1999).

Bohuslav Smejkal se zapsal výrazně do historie olomouckého knihovnictví i do kulturního života celého regionu.

První setkání s Bohumilem Hrabalem

Ač je to ostuda, musím se veřejně přiznat, že kniha *Taneční hodiny pro starší a pokročilé* byla mým prvním setkáním s Bohumilem Hrabalem. Samozřejmě v knižní podobě. Filmové adaptace jeho knih jsem viděla několikrát a nejvíce jsem si oblíbila *Slavnosti sněženek*. Z tohoto filmu u nás doma dokonce několik „hlášek“ zlidovělo.

A když už je ten Hrabalovský rok a slavný spisovatel by oslavil sté narozeniny, tak jsem se odvážila a jednu z jeho knih jsem přečetla. Až později jsem se dozvěděla, že se jedná o jednu z jeho nejtěžších... Ale to předbílám.

Po přečtení prvních deseti stránek jsem si sama říkala, že pro začátek to chtělo lehčí knížku, pointa v nedohlednu, věta jakbysmet... Až po přečtení jsem pochopila, že v knize žádná pointa ani není a příběh je absolutně nepodstatný. Tak takovou knihu jsem vážně ještě nečetla! Nejdřív jsem z ní byla na rozpacích, ale po odložení na noční stůl a nechání si pár minut na rozmyšlenou mi došlo, že to bylo vážně skvělé počtení!

A o co v ní tedy jde? Všudypřítomný strýc Pepin (nikde v knize není řečeno, že se jedná o něj, ale kdo jiný by to byl?) vzpomíná na ztracené mládí, ve svém monologu vypráví o Janu Husovi, básníku Bondym, nezapomene vzpomenout na své bývalé milenky a přítelkyně. Jedná se o takovou výpověď stárnoucího muže, který se však ještě snaží zaujmout mladou slečnu a rozhodně nevší svůj život na hřebík.

Nebyl by to Hrabal, kdyby se v jeho knize neobjevilo pivo, zde je rozebíráno, které chutná nejlépe a které naopak vůbec.

Zaujal mě také snář Anny Novákové. Pepin totiž zná z paměti nepřeborné množství různých snů, které se proplétají a vážou k milostnému životu dané osoby. Díky těmto snům dokáže k sobě kdejakou ženu přivábit, nebo ji od sebe nadobro odlákat.

Při čtení jsem si často vzpomněla na svoji babičku, která také nedokázala udržet souvislou větu a myšlenku a při vyprávění skákala sem a tam, až jí občas nikdo nerozuměl a nevěděli jsme, „co tím chtěl básník říci“. Tak přesně vyprávěl i strýc Pepin, ale to už k tomu věku patří. Pro expresivní slovo nešel daleko, což se dá říci i o mé babičce. Netušila jsem, že se touto knihou tak ponořím do vzpomínek a tolik se u ní zasměji.

Ukázka toho, jak Hrabal v knize skáče od historiky k historice:

„... básník Bondy, když přivezl do hospody ty svoje dvě děti v kočárku, povídá, že už Sokrates řekl, že kurevnickví je zaměstnání lidí jinak nezaměstnaných, takhle jsme dostali salám od Tónečka z kafírny, abychom mu utloukli kamení, tak tlučeme, tlučeme a najednou se přizneme mrak, setmělo se k zahynutí a hrom burácel a naplano blesky...“

Až týden po dočtení knihy jsem si na internetu hledala nějaké další informace a první, co na mě vykouklo, bylo: „...patří mezi ty knihy, s kterými by čtenář s Hrabalem začínat neměl.“ No, to jsem tedy nedodržela.

To, co se mi na knize líbilo nejvíce, nejde ani přesně slovy vyjádřit. Snad jen jednoduše, že srdce dostává přednost před rozumem, a to je na tom to krásné. Když knihu dočtete, čeká vás konečně tečka, vlastně tečky tři a věřte, že si budete říkat, kdyby tak ještě věta pokračovala...

LENKA JURAČKOVÁ jurackova@svkkl.cz

Mírné pohyby české literatury od roku 2000 do současnosti

V české literatuře poslední doby (od r. 2000 do současnosti) obtížně hledáme jednoznačnou dominantu, která by ji odlišovala od předchozího stavu. Velmi obecně lze asi uvažovat o reflexi vlastních dějin a o velmi široce se projevujících postmoderních tendencích – na těchto dvou jevech také tento výklad založíme. Konkrétnější tematickou či dokonce žánrovou charakteristiku lze stanovit jen stěží, soudobá literatura přejímá a v různé míře modifikuje stav předcházející dekadý či – a mnohdy samozřejmě – navazuje na jevy staré, skryté v literární paměti.

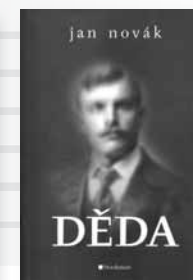
Podat přesnou charakteristiku této dekadý je však primárně obtížné nikoli kvůli ní samotné, ale kvůli naší svázanosti s ní. Nemáme k dispozici žádný etablovaný kánon; chybí nám totiž minimální odstup, který by ukázal, které knihy nesou skutečnou uměleckou hodnotu nebo které v sobě skrývají důležitý literárněhistorický (vývojový) impuls, a budou tedy i budoucími historiky oceněny jako podstatné, a které se naopak ze zpětné perspektivy ukáží jako bezcenné. Ani jedna z mála pomůcek, které máme k dispozici, již jsou nejruznější literární ceny, nemá absolutní platnost, někdy se oceněná kniha (i její autor) záhy odsune do zapomnění, a naopak se někdy kniha původně neoceněná, ba nepovšimnutá, může do centra pozornosti vrátit.

Také ve zmíněném období tvoří vedle sebe autoři různých generací: zavedené, etablované generace nejstarší, známé již z předchozích období (Škvorecký, ale také Wernisch, Hodrová), generace střední (Topol, Kolmačka) i generace nejmladší, jež právě v této dekádě debutuje a o níž je nejtěžší mluvit, protože její dílo je neuzavřené, a nadále se může vyvíjet různými směry.

Nepřehlednost situace zesiluje i vývoj knižního trhu: obrovský počet vydávaných titulů beletrie (v roce 2000 vyšlo 3426 titulů, v roce 2010 již přes 4000, jde ovšem i o knihy překladové) prakticky znemožňuje její pečlivou reflexi. Roku 2001 působilo v České republice 3136 vydavatelství (alespoň jednu knihu ovšem v témže roce vydalo jen 1196 z nich), do roku 2010 jejich počet vzrostl na 4875.

Sekundární literatura k tématu je rozptýlena v nespočetných recenzích a kritikách jednotlivých děl. Souhrnné monografie zatím nejsou k dispozici; nejdrobnější analýzu dekadý 2000–2010 se studii věnovanými literárnímu životu, próze, poezii a dramatu přinese kolektivní monografie *V souřadnicích mnohosti*, již připravuje k vydání Ústav pro českou literaturu AV ČR.

Pro potřeby tohoto přehledu volíme hledisko tematicko-žánrové; nutně jde jen o výběrový přehled, který navíc nemůže skrývat subjektivitu – stejně jako interpretace dějové roviny popisovaných textů, která může být předmětem diskusí, bez které se však nelze obejít.

Společenská paměť a její podoby

I přes tematickou rozrůzněnost současné literatury konstatujeme převahu – velmi obecného – tématu společenské paměti, jejích traumat a objevujících se nových interpretací nedávné historie české společnosti. Je to téma, které zahrnuje mnoho dílčích podtémat (válka, padesátá léta, rok 1968, normalizace) a které se realizuje v mnoha žánrových podobách: od velké historické fresky po intimní, komorní příběh (oblíbená je tematizace vníkaní „velkých“ dějin do „malých“ dějin jedné rodiny či jednoho lidského života), od románové kroniky přes podobenství po thriller a fantastickou prózu – až na výjimky zde však chybí historický román jako takový, ten v současné české literatuře obecně spíše absentuje.

Téma společenské paměti a nejnovějších dějin se po roce 1989 otevírá jako obrovská neuralgická problematika (do literatury se dostávají jevy do té doby tabuizované); v prvním desetiletí po revoluci se řešilo spíše na půdě literatury faktu, do beletrie s plnou silou vpadá právě v období námi sledovaném. Protože je to doba, kdy v umění dominuje postmoderna, nacházíme i zde (nikoli absolutní) tendenci k relativizaci a k fikčnosti i k jazykové a kompozičně netradičnímu či protitradičnímu vyjádření.

Dané téma se zároveň dotýká jevů, které současní čtenáři sami zažili nebo s jejichž přímými důsledky se musejí vyrovnávat (je symptomatické, že například téma první války, legionářství aj. se už neobjevuje), a je tedy otázka, nakolik jsou dané texty lákavé a oceňované skutečně pro svou uměleckou hodnotu a nakolik pro věcnou aktuálnost.

Nejstarší téma, jež moderní literatura podrobněji reflektuje, je válka (holocaust, koncentráky, ale i poválečný odsun Němců); tuto

problematiku sleduje druhá prozaická kniha **Radky Denemarkové** (* 1968) **Peníze od Hitlera** (2006, Magnesia Litera za r. 2007) stejně jako její zatím poslední kniha **Kobold: Přebytky něhy. Přebytky lidí** (2011). Oba příběhy jsou vyprávěny komplikovaně, prolínají se zde dvě časová pásma, „dnešní“ a historické, a vtahují tak do hry i žánr románu ze současnosti (*Kobold*). Oba se zaměřují na problematiku ženy a otázku sporné viny a trestu, jenž za ni přichází. *Peníze od Hitlera* jsou příběhem Gity Lauschmannové, která po návratu z koncentráku zjišťuje, že se nemá kam vrátit; *Kobold* sleduje tragický milostný příběh Židovky semleté válečnými událostmi a promítá jej do příběhu romské mladé ženy ze současnosti.

Problematice druhé světové války se věnují i dvě autorky z opačného pólu generačního spektra: **Květa Legátová** (1919–2012, vl. jm. Věra Hofmanová) a **Kateřina Tučková** (*1980). Obě volí nekomplikovaný způsob chronologického vyprávění. Legátová v knize **Jozova Hanule** (2002) vypráví příběh ženy z města, medičky, která se za války ukrývá v horské vesnici (umělecky progresivnější je však předchozí kniha téže autorky, *Želary*, 2001, sbírka povídek z prvorepublikové vesnice). Tučková ve **Vyhnání Gerty Schnirch** (2009) podává tragický příběh české Němky vyháněné po válce z domova a principem kolektivní viny trestané za vinu, již nenese; děj je doveden až do doby po srpnové okupaci.

Další skupina autorů svazuje historickou tematiku se žánrem osobních (rodinných) vzpomínek, s rodinnou kronikou; jsou to často autoři, kteří se podrobněji věnují další etapě českých dějin, komunistické totalitě. **Jan Novák** (* 1953) v románu **Děda** (2007) sleduje v rámci rodinných vzpomínek předválečnou,

válečnou a poválečnou národní historii: válku, koncentráky, puč a kolektivizaci. Vše je viděno prizmatem venkovské problematiky – „děda“ z názvu je kulak. Problematika vesnice v padesátých letech se zvláště připomene ještě v Hájičkové **Selském baroku** (2005) – **Jiří Hájiček** (* 1967) se k tématu minulosti vrátil i ve svém dalším románu **Rybí krev** (2012, cena Magnesia Litera za r. 2013). I zde se prolínají dvě časové roviny: hrdinka se vrací ze zahraničí do Čech a vzpomíná na dětství poznamenané zatopením rodné vsi při výstavbě Temelína. Normalizační politika vede nejen ke zničení domova, ale i lidských vztahů, a celý příběh tak propojuje velké dějiny a lidskou psychologii (problematiku nuceného vystěhování vsi při zatopování údolí české literatury objevil Jan Čep již ve 30. letech).

Na promíšení vzpomínkového románu, memoárů a fikčních dopisů vsadil **Antonín Bajaja** (* 1942) v románu **Na krásné modré Dřevnici** (2009, k vydání byl připraven již v 60. letech minulého století). Neheroický, nepatetický popis dopadu komunistického režimu na maloměstskou elitu je jakýmsi chronologickým předstupněm **Vieweghových** (* 1962) **Báječných let pod psa** (1992), která navíc poměrně výjimečně traktují pojednávanou epochu v komické rovině. Ta není běžná: mají-li padesátá léta svůj satirický obraz v *Tankovém praporu* Josefa Škvoreckého a *Černých baronech* Milošava Švandrlíka, má jej normalizační epocha v umělecky zajímavé literatuře snad jen v knize **Se srpem v zádech** (2004), pozoruhodné generační, namnoze undergroundové a eroticky otevřené výpovědi **Jiřího Pilouse** (* 1958; Petr Šabach, * 1951, ve svých dřívějších knihách známý humoristickým podáním, v *Občanském průkazu*, 2006, již volí tón vážnější a tragičtější).

Opačnou cestou, než je nepatetičnost či humor, se vydal **Tomáš Zmeškal** (* 1966) ve svém **Milostném dopisu klínovým písmem** (2008). Tematizují se zde politické procesy a věznění (tzv. vězeňská literatura se přitom objevuje od 60. let minulého století, primárně v samizdatu nebo exilu: K. Pecka, J. Beneš, J. Mucha, O. Rambousek, J. Stránský aj., je to ovšem pojem vnitřně velmi rozrůzněný, a Zmeškal danou problematiku nahlíží opět jinak než jmenovaní autoři). Zmeškal sází na emotivně vyhocené momenty a svou knihu doplňuje o vložená vyprávění bizarního a fantastického rázu. Jeho knize může být vyčtena sentimentalita – obdobně se vedlo například **Zvuku slunečních hodin** (2001) **Hany Andronikové** (1967 až 2011), kde se autorka pokusila o téměř souhrnný pohled na moderní českou historii s jejími zvraty, přičemž ji zde předvedla na emotivním příběhu mladé rodiny sledované v několika generacích. Emotivnost daného tématu je však logická, nevyhnuť se jí např. ani **Jaroslav Rudíš** (* 1972) ve své novele **Konec punku v Helsinkách** (2010), příběhu ze současného Berlína (Helsinky jsou název místního baru), do něž se prolíná normalizační historie severočeských dospívajících; až v závěru zjišťujeme, že v podloží příběhu leží vražda při pokusu o překonání státní hranice.

Irena Dousková (* 1964) nahlíží téma emotivně ztvárněné minulosti komunistické totality očima dítěte, za využití dětského jazyka a myšlení; není to však idylizující pohled, naopak, dětská naivita může negativní jevy vnímat vyhoceněji než zautomatizovaný pohled dospělého člověka (zvl. **Hrdý Budžes**, 1998 a 2002, a **Oněgin byl Rusák**, 2006).

Jako epilog celku autorova díla je budována novela **Josefa Škvoreckého** (1924–2012) **Oby-**

čejné životy (2004) s příznačným podtitulem *Novela pro stálé čtenáře*. Autor ji označuje za svůj „sumář“ – na kompozičním půdorysu srazu bývalých spolužáků jsou konfrontováni hrdinové Škvoreckého předchozích děl (a zároveň typičtí příslušníci jedné generace občanů Československa) a jejich mnohdy radikálně protichůdné příběhy z let, které je sehnaly dohromady, rozmetaly po světě a nakonec opět svedly k sobě.

Pomyslnou tečku v našem krátkém výkladu může představovat dílo **Jáchyma Topola** (* 1962, autor původně z undergroundového prostředí); Topol si vybírá další trauma českých dějin – srpen 1968 – a zpracovává jej v žánru tzv. kontrafaktuální historie (jak by vypadal svět, kdyby se dějiny ubíraly jinou cestou, než jakou se ubíraly ve skutečnosti) a zároveň v jakémsi neurčitě pohádkovém modu (určitý náběh spatřujeme již v novele *Noční práce*, 2001, kde obraz okupačních tanků získává fantastické, hororové rysy, a není zcela jasné, jde-li o historicky podmíněně okupanty, nebo o děsuplná monstra apokalypsy); zjevná je tu inspirace foglarovským světem a indiánskou mytologií. Román *Kloktat dehet* (2005) odpovídá na otázku, jak by to vypadalo, kdyby se v srpnu 68 Češi postavili okupantům na odpor. Román zůstává v kulisách „malých dějin“, odehrává se v anonymním venkovském dětském domově, jeho hrdiny jsou chovanci tohoto domova. (Tematika dětského domova v letech 1948–50 se výrazněji uplatnila také u **Edgara Dutky**, * 1941, v povídkovém cyklu *U útulku 5*, 2003.)

Společenská a reflexivní výpověď

Téma společenské paměti je v moderní české literatuře přítomno víceméně všude, ať již jako

dominantní, nebo marginální, ať již bráno vážně, či různě satirizováno nebo fikcionalizováno – nikdy však vysloveně parodováno či de-honestováno. Pevně prorůstá i texty, jež běžně označujeme jako reflexivní či psychologické. Tak např. opět normalizační téma, ovšem otevřené směrem k otázkám obecnějším, především otázkám lidských vztahů (dětství, vztah rodičů a dětí) a také obohacené o moment spirituální, náboženský, nese román **Stopy za obzor** (2006) prozaika a básníka **Pavla Kolmačky** (* 1962). I zde nalezneme složitou kompozici: prolínají se nejen časové roviny, ale také rovina „reality“ a zcela fikčního, vysněného příběhu hlavního hrdiny. Příběh navíc vtaňuje do hry dva typické prostory: město – panelákové sídliště je jakýsi znak komunismu – a venkov, vesnice, jež se od 19. století stává typickým topem české literatury.

Tematicky podobná je generační trilogie **Věry Noskové** (* 1947) *Bereme, co je* (2005), *Obsazeno* (2007) a *Víme svý* (2008), vývojový román s hlavní postavou dívky, jež dospívá na maloměstě v ponurých kulisách padesátých a šedesátých let; ve druhém dílu se ocitá v normalizační Praze a v závěru trilogie v pohraničí; její snaha vzepít se tísnivému kontextu doby vyznívá naprázdno.

Polemické reakce vyvolala autobiografická próza **Terezy Boučkové** (* 1957) *Rok kohouta* (2008). V deníkových zápiscích tematizuje krizi ženy, již se rozpadá pracně vybudovaná rodina: hlavní hrdinka-vypravěčka je donucena zřít se svých adoptovaných synů, kteří i přes zoufalou snahu rodičů nejsou schopni žít v běžných společenských vztazích a v mezích zákona.

Tematika postav v každodenních, ale zlomových okamžicích je typická pro **Jana Balabána** (1961–2012), zvláště pro soubor dvaceti kra-

tičkových povídek, mnohdy spíše črt *Možná že odcházíme* (2004; v anketě Lidových novin vyhlášena Knihou roku 2004, r. 2005 získala Magnesii Literu). Typické ladění Balabánových próz mnohdy vede recenzenty k označení „existencialistická“ literatura. Veliký ohlas měl Balabánův poslední román *Zeptej se táty* (2010); v anketě *Lidových novin* byl roku 2010 označen za Knihu roku a o rok později získal Magnesii Literu – Kniha roku.

Jan Němec (* 1981) v próze debutoval sbírkou milostných povídek *Hra pro čtyři ruce* (2009, nominace na Cenu Jiřího Ortena); setkáváme se tu s melancholicky modulovaným citem i s naturalisticky až cynicky pojatou tělesností. Němec je nejsilnější tam, kde nestaví na vyhraněné dějovosti a místo ní dá prostor náladě – mohli bychom v něm vidět pokračovatele českého impresionismu (Sova, Šrámek aj.). Poslední text téhož autora, *Dějiny světla* (2013), představuje jeden z mála současných historických románů, rozsáhlou fresku-biografii Františka Drtíkolu.

„Vyprávět jinak“

Důraz na komplikovanost mezilidských vztahů je typický pro útlou novelu *Hruškadóttir* (2008, Cena Jiřího Ortena za r. 2009) **Jany Šrámkové** (* 1982). V podstatě neřešitelná spleť lidských vztahů a vratká lidská pozice ve světě je podávána ve zdánlivě banálním příběhu mladé dívky; reflexivnost daná pohyblivostí vypravěčské perspektivy mezi různými časovými rovinami je typická i pro další autorčinu knihu, *Zázemí* (2013). Je to iniciační příběh mladé dívky dospívající v ženu a její vztah k mrtvé babičce, příběh plný bolesti a nejistot; je to text spíše nedějový, celistvost světa ohledává v dílčích sondách, kratičkých kapitolách,

a je navíc vklíněn do reflexe literatury jako takové (do jisté míry již klasické postmoderní gesto psaní o psaní).

Již výše jsme narazili na různé způsoby ozvláštňování vyprávění, stále však byla řeč spíše o klasickém vyprávění. Jsou však autoři, kteří jako by se řídili výzvou „vyprávět jinak“ (aniž by ovšem sklouzli do experimentální prózy). Vedle Jany Šrámkové je zajímavá zejména **Petra Soukupová** (* 1982; za knížku *K moři*, 2007, získala Cenu Jiřího Ortena za r. 2008). Její povídkový triptych *Zmizet* (2009) ruší tradiční model vyprávění, které spěje k dějovému řešení, k pointě. Fragmentární kompozice zdůrazňuje iluzi, že celý příběh není ani tak umělecky stylizovaná výpověď jako spíše výsek z reality: jako když se chvíli díváme oknem na ulici, a pak od stále probíhajících dějů najednou odvrátíme pohled, aniž bychom se starali o to, „jak to bude dál“.

Jiný přístup k příběhu vyzkoušel v novele *O rodičích a dětech* (2002) **Emil Hakl** (* 1958, vl. jm. Jan Beneš). Celá kniha je jen dialog dvou protagonistů, otce a jeho syna, na procházce a ve dvou hospodách; vyjma tohoto rámce zde není žádný jednotící děj, příběh je seskládán z neustále jinými směry se rozbíhajícími částmi rozhovoru. Specifikem knihy je autorův mimořádný jazykový talent a sklon ke grotesce a ironii (v další autorově knize, *Skutečná událost*, 2013, přistoupí ještě moment mystifikační).

Exotika a fantastika

Jakkoli česká literatura obecně neinklinuje k žánru cestopisu (za posledních dvě stě let jej nahrazuje spíše subjektivními žánry či žánrem obrázků), v poslední době se zde začíná cestopis etablovat: jen v roce 2008 vycházejí knihy *Cesty na Sibiř* M. Ryšavého, *Stanice Tajga*

P. Hůlové, *Kámen – hora – papír* B. Gregorové, *Paradýzo ztracené & znovunalezené* R. Popela. *Cesty na Sibiř* Martina Ryšavého (* 1967) jsou žánrově téměř čistý cestopis a na fakt, že jde o fikci, jsme upozorňováni v podstatě jen díky podtitulu „Román“. Čtivý text zahrnuje drobné příhody i místní pozorování, vše zakomponované do celkového líčení cesty do exotických míst. Někdy je však cestopisné téma jen zdánlivé: tak např. **Petra Hůlová** (* 1979) si pro knihu *Paměť mojí babičce* (2002), jejíž každou kapitolu vypráví jiný vypravěč – gesto, jež v české literatuře kanonizoval Kunderův *Zert* –, jako dějiště zvolila Mongolsko, jde však o román generační, Mongolsko je pouze exotická kulisa.

Důležitá je postmoderní, fantastická podoba cestopisu: připomeňme trilogii zmíněného **Richarda Popela** (* 1946) *Gajstova láska*, 1996, *Paradýzo*, 2000, a *Paradýzo ztracené & znovunalezené*. (Právě Popel a jeho knihy jsou příkladem textů skvělých, ale prakticky neznámých.) Na cestopisném půdorysu (cesta do Jižní Ameriky) se vypráví příběh o literatuře: hledání literárních postav, které jakýmsi vědeckým experimentem získávají skutečné bytí, čímž naruší stabilitu světa.

Cestopisný půdorys nás tak přivádí k tématu fantastiky jako celku; ta má v české literatuře bohatou historii (Arbes, Čech, bratři Čapkové aj.); zároveň jde o oblíbenou oblast postmoderní literatury. Její rozsah je široký: od utopického sci-fi *Pulchra: Příběh o krásné planetě* (2003) **Josefa Škvoreckého** – příběhu o planetě, jež je jakési dvojče naší Země, kde se však dějiny vydaly lepším směrem, resp. o Zemi, jaká by měla být – přes fantastický cestopis **Michala Ajvaze** (* 1949) *Cesta na jih* (2008) – rozsáhlý román, kde se cestuje hlavně v různých

rovinách fikce, příběh v příběhu, v němž je zakomponován další příběh a v něm ještě mnoho dalších, čtivý, dobrodružný román s fantastickými a exotickými motivy – po čisté antiutopie.

Ty nacházíme dvě: **Mondschein** (2012) **Ondřeje Štindla** (* 1966) a Ruppův *Ostrinec*. *Mondschein* je žánrově čistá dystopie, v české literatuře jediná svého druhu, srovnatelná s klasickými knihami J. Zamjatina nebo G. Orwella. Základní fabule je pro daný žánr typická: po bližší nevysvětlené katastrofě přežívá zdecimované lidstvo v podivné, mechanizované společnosti; jediným únikem je snový, uměle vyvolávaný stav, v němž se lidé ocitají v téměř rajsčím městě. Ukazuje se však, že toto město je Praha naší současnosti, resp. daleké minulosti protagonistů románu. Tisnivý, úzkostný *Ostrinec*, 2009, **Jana Rupp** (* 1975) se blíží spíše vizím F. Kafky nebo A. Kubina: hrdina cestuje v rámci realistického světa, avšak městu, kam přijíždí, očividně vládou jiné zákony...

Velkou pozornost a rozdílné reakce vzbudil *Hastrman* (2001) **Miloše Urbana** (* 1967; do osmi let vl. jm. Miloš Svačina). Autorův třetí román sestává ze dvou částí: první se odehrává na začátku 19. století, druhá v současnosti; hlavní postavou je hastrman, postava sice děsuplná, avšak zároveň spjatá s krajinou, kterou ve druhé části chrání. *Hastrmana* lze číst jako mytologické vyprávění o sepětí člověka a krajiny i jako ekologické poselství a nakonec i jako ekoteroristický pamflet.

Fantastickými a mytologickými tématy se opět vracíme ke znakům postmoderny. Nuže, jejími dalšími vlastnostmi je znejistění „pravdy“ a nejrůznějších „norem“ a komplikované hledání obrazu světa.

Postmoderní „dějiny“, nonsens a vysoká a nízká literatura

Takto můžeme číst román *Spas* (2001; Cena Revolver Revue za r. 2003) **Ivana Matouška** (* 1948). *Spas* „přináší mozaikově roztržitý obraz světa, který se jeví jako chaotický, nepřehledný, plný bizarních jevů a dějů a vztahů. Je to svět bez pravidel, kde se stýká reálné a imaginativní, přičemž obojí má pro jednotlivce stejnou výpovědní hodnotu“ (M. Bečková).

Problematické hranice reálného a imaginárního můžeme sledovat v celé řadě jiných textů, na hranici „důležitě“ a „každodenní“ je založena pozoruhodná kniha *Europeana: Stručné dějiny dvacátého věku* (2001) **Patrika Ouředníka** (* 1957). Autor pojímá dějiny 20. století v nečleněném proudu jako homogenní sled událostí „velkých“ dějin, každodennosti i bizarnosti, aniž by je jakkoli hodnotil či soudil.

Postmoderní relativizace hodnot logicky vede k poetice nonsensu: svou knížku *Kominické lodě* (2009) postavil básník **Ivan Wernisch** (* 1942) na půdorysu brakové literatury a thrilleru, to vše však podřídil bizarní optice a imaginaci (stejně postupuje v jiných knihách kratičkových próz, např. *Růžovejch květů sladká vůně – Virtuos na prdel*, 2002, a v knihách básní); pannotický, ironický obraz porevolučního literárního světa podal **Bohuslav Vaněk-Úvalský** (* 1970) v románu *Poslední bourbon* (2000). Zde však váháme, nakolik lze mluvit o „vysoké“ literatuře – připomenout je tu nutné rozkročení současné české literatury na ose nízká (zábavná) – umělecky náročná, jejichž pól postmoderní rada promíchává.

Pól „nízkého“ je samozřejmě věcí masové čtenosti a komerčního aspektu; vedle autorů druhořadých na něm participují i mnozí autoři

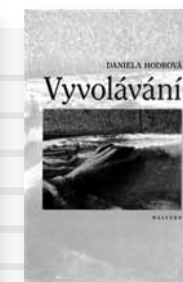
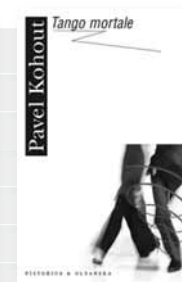
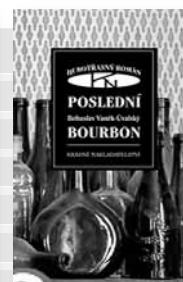
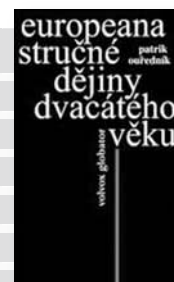
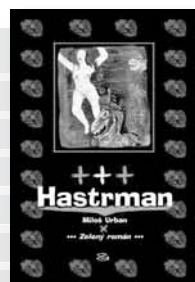

PhDr. PAVEL ŠIDÁK, Ph.D. (1977) vystudoval FF UK (postgraduální studium literární teorie), na Literární akademii v Praze vede Katedru literatury a českého jazyka. Přispěl do Slovníku českých spisovatelů (Libri, 2005), knižně vydal Slovník novější literární teorie (Academia, 2012; s R. Müllerem) a Úvod do studia genologie: Teorie literárního žánru a žánrová krajina (Akropolis, 2013).

„kanoničtí“ (schematický román **Pavla Kohouta**, * 1928, *Tango mortale*, 2012); sporné je zařazení některých próz Šabachových, Douskových, umělecká hodnota se zpochybňuje u M. Viewegha atd. Oproti tomu zmiňme intelektuální prózu literární vědkyně **Daniely Hodrové** (* 1946) *Vývolávání* (2010). Příběh zde nehraje dominantní roli, není celistvý, neustále jím prolínají jiné příběhy a žánry (esej, memoáry) a úryvky cizích textů. Vzniklou tematickou a kompoziční mozaiku můžeme číst jako podobenství soudobého světa.

Česká „vysoká literatura“ oproti různým pesimistickým předpovědím nemizí, neustupuje novým médiím ani nepodléhá trendům trhu; velmi kvalitní knihy vydávají autoři všech generací i stylů. Nakolik si tyto knihy získají čtenáře, je samozřejmě jiná věc – tu již literární historik nemůže ovlivnit.

PAVEL ŠIDÁK • Pavel.Sidak@seznam.cz

Severočeský klub spisovatelů a jeho spolupráce s ústeckou knihovnou

Členové Severočeského klubu spisovatelů křtí antologii *Jen krůček od tajemství*

Foto archiv knihovny

Zcela spontánně vznikl v roce 1990 Severočeský klub spisovatelů. Zakládajícími členy byli ústečtí prozaici Ladislav Muška, Arnošt Herman a liberecký básník Ludvík Středa. Liberečtí autoři se ale brzy od Severočechů odtrhli a založili si vlastní organizaci. K nejnápadnějším aktivitám klubu v prvo počátku patřilo pořádání Dnů lužickosrbské kultury ve Varnsdorfu. O úspěšnost se zasloužil básník a člen klubu Milan Hrabal, který s lužickosrbskými autory dlouhodobě a soustavně spolupracuje. Milan Hrabal je natolik dobrý v lužickosrbském jazyce, že jejich tvorbu překládá do češtiny. Klub dlouhodobě spolupracuje s knihovnami v kraji. Nejvýrazněji si váží spolupráce se Severočeskou vědeckou knihovnou v Ústí nad Labem. Pod hlavičkou klubu a této knihovny vycházejí publikace jeho členů. Jsou to nejen básnické sbírky, ale i prozaická díla. První samostatná kniha, která vzešla z této spolupráce, nese název *Zvířátkování*. Napsal ji Dominik Stroukal v roce 1998.

S ústeckou knihovnou klub pravidelně vydává almanachy či antologie. Úplně první antologií byl *Strach o moudiváčka*, který přinesl i práce lužickosrbských autorů. Vydalo jej nakladatelství Ka-

pucín v roce 1996. Další knihou byla *Pátá korona* (2004). Vyšly i antologie pod názvem *Kde se země provinila*, *Odlesky z řeky a Umlklé struny zvuk ...?* vydaná k 200. výročí narození K. H. Máchy. Zatím posledním svazkem tohoto žánru je antologie *Jen krůček od tajemství* (2013).

Vedle vydavatelské činnosti poskytuje ústecká knihovna klubu zdarma prostory pro konání autorových čtení pro veřejnost. Současně křtí se Severočechy jejich nově vydané publikace. V přednáškovém sále v ulici W. Churchilla 3 se severočechtí autoři také scházejí ke svým výročním schůzím. Už tradicí se stávají vánoční setkání severočeských spisovatelů s ústeckou veřejností. V současnosti klub sdružuje čtyřicet autorů a dvanáct z nich jsou členové Obce spisovatelů. Předsedou klubu je od jeho vzniku Ladislav Muška, místopředsedou Arnošt Herman a sekretariát vede Růžena Pečivová. V příštím roce Severočeský klub spisovatelů oslaví své pětadvacáté narozeniny. Možná, že se dočkáme další antologie a spolupráce klubu s ústeckou knihovnou se ještě prohloubí.

(opk)

Hry bez hranic aneb Knihovnice dětem v Habartově

V sobotu 10. května letošního roku se v Městské knihovně Habartov konal již osmý ročník *Her bez hranic*. Na start se postavilo 14 dětských družstev z knihoven Karlovarského kraje. Letošním tématem byly Četnické humoresky, protože součástí místní knihovny je i muzeum četnictva, které si všichni účastníci mohli prohlédnout.

Překvapení čekalo děti hned na začátku. Z kulturního domu, kde byl hlavní stan Her, všechny soutěžící do knihovny odvezl vůz tažený koňmi. Slavnostního zahájení se v dobovém oblečení ujali členové Muzea bezpečnostních sborů a Klubu 1938 – Četnická stanice Habersbirk. Děti se tak rázem ocitly v době dávno minulé. Po představení jednotlivých soutěžních družstev se všichni odebrali k první soutěžní disciplíně – střelbě z opravdové vzduchovky na cíl. To se líbilo hlavně klukům. Soutěžení pokračovalo známou Kimovkou, děti házely granátem na cíl, vyzkoušely si chůzi po laně, trasologii – přiřazování stop k botám, hádaly staré četnické předměty, snímaly otisky prstů, vyplňovaly kvíz, který se týkal četnických událostí v Habartově, měly prokázat znalost četnické pohádky, sestavovaly identikit podezřelé osoby...

Po ukončení soutěží a obědě čekala děti scénka v podání místního četnického spolku a pouliční divadlo V. Braunreitera s pohádkou *O Sněhurce*. To vše i vyhlášení výsledků se konalo v sále kulturního střediska. Ceny dostala všechna soutěžící družstva a první tři nejlepší kromě putovního talíře Klubka získala také poháry. První místo obsadily děti z knihovny v Habartově, druzí byli Loketští a na třetím místě se umístilo družstvo místní knihovny v Lomnici.

Další ročník Her je za námi. Všichni jsme prožili krásný den plný zábavy, poznali jsme nové místo našeho kraje, kam se určitě budeme rádi vracet.

Hry bez hranic finančně podpořilo Ministerstvo kultury České republiky a SKIP ČR.

Text a foto EVA NOVOTNÁ

Čtvrtý Týden čtení dětem v Knihovně města Plzně – Lobzy

Tak jako v předchozích letech u nás i letos proběhlo scénické čtení dětem, tentokrát z knížky Anny Neborové *Oskar a Mimi*. Jedná se o dojemný příběh psa Oskara, který utíká z psiho útulku, uměnímilovné holčičky Mimi a jejího kocoura Profesora. Jak napovídá jeho jméno, Profesor se věnuje spíše vědeckému bádání než chytání myší. Mimi se srazí (a to doslova) s prchajícím Oskarem na ulici a pozve ho domů. Oskar je okouzlen Mimi i jejím domovem, srdce Mimi tluče pro Oskara. To vše ve Městě pod kouzelným nebem, které několikrát denně mění barvy, a to velmi bizarně. Jenže... ani jeden z hlavních protagonistů nedokáže otevřeně říci, co k tomu druhému cítí, čímž se náš příběh trochu komplikuje, a to za zdatného sekundování Nebeské kočky, která má na svědomí ta barevná kouzla a chaos na obloze.

A protože jsme v pohádce, nakonec vše dobře dopadne a Mimi a Oskar si padnou do náruče. „To je jak z nějakého filmu,“ zabručí Profesor, nicméně další postava dodá: „Co byste chtěl, ve Městě pod barevným nebem...“

Děti i dospělí poslouchali příběh s velkým napětím a všichni byli velmi dojati. A já doufám, že kromě příjemného zážitku si odnášejí i poučení, jak je důležité, abychom mezi sebou otevřeně komunikovali, protože se tím zabrání mnohým nepřijemnostem a nedorozuměním.

Čtení proběhlo ve dnech 2.–6. 6. celkem devětkrát a navštívilo jej dohromady 187 dětí a 13 učitelů z mateřské školy a nižších ročníků základní školy.

ZUZANA MIŠTEROVÁ

Foto Alice Šíková

Do knihovny nejen pro knihu

Často slyšíme názor, že dnešní děti nečtou. Nechci se zabývat otázkou, zda a do jaké míry je toto tvrzení pravdivé, ale spíš tím, co my, ve slánské knihovně děláme pro to, aby si naši malí čtenáři cestu do knihovny našli a rádi se sem vraceli.

Knihovna Václava Štecha Slaný má dvě oddělení pro děti a mládež, z toho jedno přímo v hlavní budově na náměstí a druhé ve škole na sídlišti, takzvanou Pobočku Na Dolíčkách. V každém pracuje jedna knihovnice. V hlavní budově je dost velký prostor a děti se zde mohou scházet i v K-klubu, kde mají k dispozici čtyři počítače, malý fotbalík a různé společenské hry. Toto oddělení je hojně navštěvováno dětmi z takzvaně sociálně slabších rodin a je pravda, že největší zájem mají o počítačové hry. Tento trend se nám knihovnicím příliš nelíbí, obzvlášť když vidíme, o jakou věkovou skupinu jde. „Na počítače“ chodí již děti navštěvující první stupeň základní školy, které se nezřídkou ještě neumějí ani podepsat. Otázkou je, co z takových dětí jednou bude, jak budou nadále využívat volný čas. Nejhorší vize je asi ta, že z dětského oddělení plynule přejdou na počítače do studovny, kam mají zatím vstup zakázán a možná, že některé z nich skončí v různých hernách.

I z tohoto důvodu rozjelo dětské oddělení Knihovny Václava Štecha od 1. ledna 2014 novou akci pro děti, nazvanou *Rukodělné dílničky pro šikovné děti aneb Čtení, hraní a tvoření s knížkou*. Ke spolupráci se nám podařilo získat paní

Mílu Blahníkovou, majitelku atelieru *Čtyřlístek MB*. Díky její velké zálibě v ručních pracích a vstřícnosti vůči knihovně mohou děti navštěvovat „rukodělký“ zcela zdarma. Materiál a symbolický honorář zajišťuje knihovna. Tím je tato akce přístupná i pro děti z již zmíněných sociálně slabších rodin, jejichž rodiče si nemohou dovolit, nebo nechtějí platit drahé zájmové kroužky. A tím se znovu dostáváme k našim malým počítačovým hráčům. Ve dnech vyhrazených „rukodělkám“ se sice normálně půjčuje, ale počítače nejsou v provozu. Pak je příjemné vidět, jak i hráči nejněvčetnější pletou košíky, šijí z filcu nebo vyrábějí přáníčko pro maminku.

Všechny „šikovné děti“ se mají možnost dílničky účastnit každý třetí pátek v měsíci od 12 do 16 hodin bez jakéhokoliv předchozího přihlášení nebo rezervace. A protože i paní družinářky ze zdejších škol projevily zájem účastnit se se svými svěřenci, bývá v knihovně opravdu rušno.

S jakými technikami se děti již seznámily? Nejprve si ušily různé drobnosti z filcu, dále vytvářely přáníčka z čajových sáčků (Tea Bag Folding), vyráběly motivy z papírových proužků a pletly věcičky z pedigu. Poslední dílnička v tomto školním roce byla věnovaná práci s textilem – potiskování a malování na látkové tašky. Tvoří se podle knih zakoupených knihovnou na doporučení paní Blahníkové. Tyto knihy pak obohatí náš fond a děti si je půjčují domů a vytvářejí výrobky již samostatně. A tak si vlastně najdou cestu do knihovny i z důvodu zapůjčení knihy a třeba nezůstanou

Foto archiv knihovny

jen u té jedné, vždyť na výběr je spousta jiných, krásných a barevných knížek.

Počet dětí na jednotlivých akcích se pohybuje průměrně kolem padesáti. Některé se zdrží třeba jen chvíli, jiné vydrží tvořit celé odpoledne. Ale všechny se zase příště vrátí a jsou zvědavé, co zajímavého si pro ně „jejich“ Míla připravila.

Asi je ještě brzy dělat nějaké závěry či statistiky, zda, a o kolik se zvýšil počet nově registrovaných čtenářů a vypůjčených knih. Jak jsem již zmínila v úvodu – ne každý návštěvník knihovny

odchází domů s knihou. Stačí, že stráví v tomto prostředí příjemné chvíle, pohraje si (ne na počítači), různými výrobky udělá radost sobě i svým blízkým a kdo ví, třeba ho někdy přepadne zvědavost a nakonec odejde domů i s tou knihou. A třeba se i vrátí...

Zatím popřejme našim nejmenším čtenářům krásné prázdniny a doufejme, že v září se budeme opět setkávat a poznávat nové techniky „ručních prací“. Máme se všichni na co těšit.

VĚRA UNGEROVÁ

ČTENÁŘ INFORMUJE

Ministerstvo kultury ČR oznamuje, že u příležitosti Týdne knihoven bude udělena cena **Knihovna roku 2014**, a vyzývá veřejnost k podávání návrhů na její udělení

v kategoriích:

- a) **základní knihovna** – je určena především knihovnám v malých obcích, kde působí dobrovolní knihovníci, jako vyjádření veřejného uznání této prospěšné práce; předpokládá se již osvědčená návaznost na úspěšné umístění v soutěži Vesnice roku.
- b) **významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb** – např. zpřístupnění nových informačních zdrojů, databází, nabídky nových služeb, zpřístupnění novostaveb a rekonstruovaných prostor knihoven, organizace odborných akcí apod.

Návrhy na udělení ceny mohou podávat fyzické nebo právnické osoby na níže uvedenou adresu Ministerstva kultury do **5. srpna t. r.** včetně. Písemný návrh musí obsahovat jméno, příjmení a místo trvalého pobytu provozovatele knihovny, navrženého na udělení ceny, jde-li o fyzickou osobu, nebo obchodní firmu nebo název a sídlo provozovatele knihovny, jde-li o právnickou osobu; označení příslušné kategorie a zdůvodnění návrhu. V případě návrhu fyzické osoby na cenu v kategorii b) musí návrh obsahovat její jméno, příjmení a místo trvalého pobytu.

Bližší informace:

Ministerstvo kultury, odbor umění, literatury a knihoven, (B. Skučková: blanka.skuckova@mkr.cz), Maltézské nám. 1, 118 11 Praha 1

PSALO SE JINDE

Podklady jsou čerpány ze souborné článkové databáze KKL, ANL a Anopressu

Literární jaro má letos zázemí v 15. budově. *Magazín Zlín*, 2014, 20(4), s. 21.

Příspěvek upozorňuje na pátý ročník Literárního jara konaného tentokrát nově v prostorách Baťova institutu v období od 22. dubna do 20. května. Jsou zde zmiňovány také hlavní i doprovodné akce konané v rámci tohoto literárního svátku (např. vystoupení literátů majících osobní vazbu k tomuto regionu, soutěže pro děti apod.). Další podrobnosti na www.literarnijaro.cz.

Hron, Lukáš. Revoluce mezi regály s moudrostí. *Mladá fronta Dnes – Praha*, 2014, 25(63). *Víkend Dnes*, s. 10–13. ISSN 1210-1168.

Autor v článku popisuje například knihovnu v Milíně (Knihovna roku 2013), Knihovnu Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti, Městskou knihovnu v Praze aj. Věnuje se novým trendům v knihovnách, kde již nestačí pouze půjčování knih. Vyzdvihuje rozmanité akce těchto institucí, kterými se zapisují do povědomí uživatelů. V druhé části příspěvku se dotýká témat, jako je nejhustší síť knihoven na světě, čtenářská gramotnost, počet přečtených knih apod. Opírá se o výsledky čtenářského průzkumu Národní knihovny ČR z roku 2013. V závěru se zabývá blízkou i vzdálenější budoucností českých knihoven.

Kunčová, Jana. Knihovna v tramvaji. *Biblio: o knihách ze všech stran*, 2014, 2(7) (květen), s. 8.

Informační příspěvek přibližuje zajímavý projekt Knihovny Jiřího Mahena v Brně s názvem E-knihy v tramvaji. Projekt získal renomé i na mezinárodní úrovni, neboť se stal vítězem mezinárodní marketingové soutěže pořádané IFLA. Projekt se uskutečnil ve spolupráci s Dopravním podnikem města Brna. Více o projektu také v: KUNČOVÁ, Jana. E-knihy v tramvaji. *Biblio: o knihách ze všech stran*, 2014, 2(7) (duben), s. 13.

Procházková, Petra. Studenti četli klasiku, pomohli tím potřebným. *Mladá fronta Dnes – Zlínský kraj*, 2014, 25(111), *Kraj Zlínský*, s. 1. ISSN 1210-1168.

Studenti arcibiskupského gymnázia v Kroměříži se rozhodli prostřednictvím četby pomoci konkrétním lidem bojujícím s nějakým postižením. V soutěži Čtete s Albatrosem (součást dlouhodobého projektu Čtení pomáhá www.ctenipomaha.cz) se gymnázium umístilo na druhém místě. Příspěvek dále

stručně popisuje zmíněný projekt, uvádí kolik je v něm zapojeno žáků a studentů z ČR, pravidla pro připsání částky na některou ze sbírek apod.

Hanzlíková, Lenka. Vyplatí se knihovna? *Veřejná správa*, 2014, 25(6), s. 21–22. ISSN 1213-6581.

V úvodu autorka seznamuje s tříletým projektem měření hodnoty služeb knihoven. Dále popisuje vznik metodiky, její úskalí, přípravu dotazníku pro čtenáře. Druhé dotazníkové šetření se týkalo konkrétních výpůjček (hodnota této výpůjčky, kolik peněz a času čtenářům ušetří aj.). Mezi výstupy projektu patří publikace *Měření hodnoty veřejných služeb (na příkladu veřejných knihoven) a Neocenitelné služby knihovny a jak je ocenit*. Více také v: DVORÁČKOVÁ, Simona. Vyplatí se veřejné knihovny? Odborníci našli odpověď. *Moderní obec*, 2014 (4), s. 40, ISSN 1211-0507.

ČSÚ zveřejnil, jak se vyvíjí naše informační společnost. *Moderní obec*, 2014 (5), s. 19, ISSN 1211-0507.

Český statistický úřad vydal publikaci *Informační společnost v číslech*, která se vztahuje na data z roku 2012 a 2013. Analyzuje používání ICT technologií, internetu ve veřejné správě. V příručce lze nalézt také mezinárodní srovnání. Více na www.czso.cz.

Srstka, Jiří. Půjčování e-knih v knihovnách. *Biblio: o knihách ze všech stran*, 2014, 2(7) (duben), s. 25.

JUDR. Jiří Srstka (ředitel DILIA) odpovídá na dotazy z oblasti autorského práva, které se vztahují k půjčování e-knih. Vysvětluje konkrétní paragrafy autorského zákona týkající se například knihovních výjimek (knihovní licence), nehmotného obsahu, hmotného substrátu, nahrávání e-knih do čteček apod.

V Rakouské knihovně si lze přečíst 3000 publikací v němčině. *Mladá fronta Dnes – severní Čechy*, 2014, 25(80), *Severní Čechy*, s. 1. ISSN 1210-1168.

Stručná zpráva popisuje novou Rakouskou knihovnu ve Vědecké knihovně Univerzity J. E. Purkyně. Tato knihovna čítající 3000 knih byla otevřena rektorem ústecké univerzity René Wokounem spolu se zemským hejtmanem a starostou Vidně Michaelem Häuplem. Studentům i veřejnosti jsou k dispozici německé knihy z oblasti beletrie, historie a dějin Vídně.

Před 90 lety, 3. 8. 1924, zemřel **Joseph Conrad** (* 1857), anglický spisovatel polského původu, jeden ze zakladatelů modernismu, autor románů a novel *Lord Jim*, *Srdce temnoty*, *Tajný agent*, *Nostramo*, *Hranice stínu*, *Zlatý šíp*, *Očima západu*, *Náhoda* či *Záchrana*.

Před 160 lety, 12. 8. 1854, se narodil **Ignát Herrmann** († 1935), český spisovatel, humorista a redaktor, autor románů *U snědeného krámu*, *Otec Kondelík* a *ženich Vejvara* a *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*.

Před 50 lety, 12. 8. 1964, zemřel **Ian Fleming** (* 1908), anglický spisovatel, tvůrce proslulého agenta 007 Jamese Bonda v románech *Casino Royale*, *Diamanty jsou věčné*, *Goldfinger*, *Dr. No*, *Žít a nechat zemřít*, *Moonraker*, *Muž se zlatým koltem* aj. (celkem 12 románů a 9 povídek), známých i z filmových verzí.

Před 20 lety, 19. 8. 1994, zemřel český prozaik **Ladislav Fuks** (* 1923), autor románů a novel *Pan Theodor Mundstock*, *Variace pro temnou strunu*, *Spalovač mrtvol*, *Myši Natálie Mooshabrové*, *Příběh kriminálního rady*, *Oslovení z tmy*, *Obraz Martina Blaskowitze* či *Věvodkyně a kuchařka*.

Před 115 lety, 24. 8. 1899, se narodil argentinský spisovatel **Jorge Luis Borges** († 1986), dlouholetý ředitel Národní knihovny v Buenos Aires a profesor literatury na univerzitě v Buenos Aires. Získal řadu ocenění, mj. Cervantesovu cenu, a byl opakovaně navržen na Nobelovu cenu. Psal eseje, básně, mystifikace, knižně vyšly i jeho přednášky, ale nejvíc se proslavil svými povídkami, v nichž se esejistické, mystifikační a parodické postupy rovněž projevují. Borges byl nadán nesmírnou invencí

Před 120 lety, 2. 9. 1894, se narodil rakouský spisovatel **Joseph Roth** († 1939), autor románů *Pochod Radeckého* a *Kapucínská krypta* či novely *Job*.

Před 30 lety, 3. 9. 1984, zemřel **Jan Zábrana** (* 1931), český básník, prozaik a významný překladatel z ruštiny a angličtiny (I. Babel, O. Mandelštam, M. Cvetajevová, S. Jesenin, I. Bunin, B. Pasternak, J. Conrad, S. Plathová, A. Ginsberg, G. Corso, L. Ferlinghetti a mnozí další); jeho rozsáhlé deníkové zápisky vyšly knižně pod názvem *Celý život*.

a inteligencí, byl vzdělaný a sečtělý (když oslepl, nechal si denně několik hodin předčítat a svá díla diktoval), vtipný, ironický. Vydal mj. knihy *Obecné dějiny hanebnosti*, *Dějiny věčnosti*, *Šest problémů pro dona Isidra Parodiho* (ve spolupráci s Adolfem Bio Casaresem), *Fantastická zoologie* (s M. Guerrovou), *Fikce*, *Alef*, *Kniha z písku*, *Brodiova zpráva*, *Dvacátého pátého srpna* a *jiné povídky*, *Ars poetica* a další.

Před 100 lety, 26. 8. 1914, se narodil argentinský spisovatel **Julio Cortázar** († 1984), autor románů *Výherci* či *Nebe, peklo, ráj* a mnoha povídek; podle jedné z nich vznikl slavný Antonioniho film *Zvěštinina*.

Před 265 lety, 28. 8. 1749, se narodil **Johann Wolfgang Goethe** († 1832), největší německý básník, prozaik, dramatik, historik, kritik, právník, politik, biolog a stavitel, jeden z největších uměleckých génů lidstva. Zanechal po sobě rozsáhlé, různorodé a velkolepé dílo, z něhož vyniká zejména dvoudílná tragédie, mohutná filozofická báseň *Faust* (1. díl 1808, 2. díl vyšel po Goethově smrti). Milostný román v dopisech *Utrpení mladého Werthera* z roku 1774 o nešťastně zamilovaném hrdinovi, který se nakonec zastřelil, způsobil ve své době senzaci a dokonce vlnu podobně motivovaných sebevražd. Vedle mnoha básní a balad (*Prométheus*, *Král duchů*, *Čarodějův učeň*, *Heřman a Dorotea*, *Západovýchodní diván*, *Římské elegie* aj.) je Goethe autorem autobiografie *Z mého života – Báseň i pravda*, románů *Správně volbou*, *Viléma Meistera léta učednická* a *Viléma Meistera léta tovaryšská*, cestopisu *Italská cesta*, dramát *Götz z Berlichingen*, *Ifigenie na Tauridě*, *Torquato Tasso*, *Egmont* a dalších děl.

ZÁŘÍ

Před 100 lety, 4. 9. 1914, zemřel český naturalistický spisovatel **Josef Karel Šlejhar** (* 1864), mj. autor románu *Kuře melancholik*.

Před 20 lety, 7. 9. 1994, zemřel americký prozaik a filmář australského původu **James Clavell** (* 1924), autor bestsellerů *Král Krysa*, *Šogun*, *Smršť*, *Tchajpan*, *Panský dům* a *Gaidžin* (romány tvoří volný cyklus, tzv. *Asijskou sagu*).

Před 50 lety, 14. 9. 1964, zemřel ruský spisovatel a žurnalista **Vasilij Grossman** (* 1905), autor románové epopoje z druhé světové války *Život a osud*.

Před 90 lety, 18. 9. 1924, se narodil český básník a esejista **Ivan Diviš** († 1999), autor sbírek *Chrlení krve*, *Sursum*, *Thanatea*, *Průvan*, *Beránek na sněhu*, *Odchod z Čech*, *Žalmy* či *Moje oči musely vidět* a rozsáhlého souboru deníkových záznamů, poznámek a výpisků *Teorie spolehlivosti*; v roce 1969 emigroval do západního Německa, po roce 1989 se vrátil do Čech.

Před 130 lety, 23. 9. 1884, se narodil **Josef Váchal** († 1969), český malíř, grafik, ilustrátor, sochař, řezbář, spisovatel a básník, autor *Krvavého románu* a dalších děl.

Před 80 lety, 23. 9. 1934, se narodil švédský prozaik a dramatik **Per Olov Enquist**, autor románů *Magnetizérova pátá zima*, *Strindberg – život, Svržený anděl*, *Návštěva osobního lékaře* či *Kniha o Blanche a Marii* a autobiografií *Jiný život* a *Kniha podobností*.

Před 70 lety, 23. 9. 1944, se narodil **Ivan Martin Jirous** († 2011), řečený Magor, český básník, publicista a výtvarný kritik, výrazná osobnost českého undergroundu, nositel Ceny Jaroslava Seiferta (2006).

Před 100 lety, 24. 9. 1914, se narodil český básník a výtvarník **Jiří Kolář** († 2002). V letech 1952–1953 byl vězněn za kritiku komunismu ve sbírce *Prométheova játra* (rukopis byl zabaven při domovní prohlídce). V roce 1977 podepsal Chartu 77. V roce 1979 mu nebyl povolen návrat do Československa ze studijního pobytu v Západním Berlíně; Kolář žil od roku 1980 v emigraci v Paříži a v roce 1984 se stal francouzským občanem. Do Čech se vrátil v roce 1997. Vedle překládání (Walt Whitman, T. S. Eliot aj.) se věnoval poezii a je autorem mnoha básnických sbírek, deníků a cyklů: *Křestný list*, *Sedm kantát*, *Roky v dnech*, *Limb* a *jiné básně*, *Ódy a variace*, *Dny v roce*, *Očítý svědek*, *Prométheova játra*, *Básně ticha*, *Vršovický Ezop*, *Mistr Sun o básnickém umění* aj. V roce 1991 získal Cenu Jaroslava Seiferta. Světově proslulým se stal především svými kolážemi (všechny techniky shrnul do knihy *Slovník metod*).

Před 90 lety, 27. 9. 1924, se narodil český spisovatel, překladatel, redaktor a exilový nakladatel **Josef Škvorecký**

(† 2012), který patří k našim nejvýznamnějším poválečným spisovatelům. Vystudoval angličtinu a filozofii na Univerzitě Karlově. V roce 1956 se stal redaktorem časopisu *Světová literatura*, kde byl od roku 1957 zástupcem šéfredaktora. V roce 1958 však musel toto místo opustit kvůli skandálu, který způsobilo vydání jeho prvního románu *Zbabělci*; mohl se však vrátit do redakce SNKLU (později Odeon), kde pracoval již předtím. Později mohl opět začít vydávat, některé knihy však vyjít nemohly. Byl též vynikajícím překladatelem z angličtiny (R. Chandler, W. Faulkner aj.). V roce 1969 se s manželkou Zdenou Salivarovou rozhodl pro exil a usadil se v Torontu v Kanadě, kde v letech 1969–1990 vyučoval na univerzitě. V roce 1971 založili manželé Škvoreckí nakladatelství 68 Publishers, v němž do roku 1993 vyšlo celkem 227 titulů exilových a v Československu zakázaných autorů, jakož i překladů. Zdena Salivarová víceméně obětavovala svoji spisovatelkou kariéru (mj. je autorkou ceněného románu *Honzlová*) práci v nakladatelství. Josef Škvorecký vytvořil rozsáhlé a různorodé dílo, z něhož vynikají zejména „velké“ romány *Zbabělci*, *Tankový prapor*, *Lviče*, *Mirákl*, *Příběh inženýra lidských duší*, *Scherzo capriccioso* a *Nevěsta z Texasu* a dále novely a povídkové sbírky *Konec nylonového věku*, *Sedmiramenný svícen*, *Babylónský příběh*, *Legenda Emáke*, *Ze života lepší společnosti*, *Bassaxofon*, *Hořkej svět*, *Prima sezóna*, *Dvě vraždy v mém dvojím životě*, *Nevysvětlitelný příběh*, *Pulchra*, *Obyčejné životy* a další. Je také autorem mnoha detektivek (např. trilogie o poručíku Borůvkovi, *Hříchy pro pátera Knoxe* nebo série *Setkání s vraždou...* z posledních let napsaná ve spolupráci se Zdenou Salivarovou), esejů (např. *Nápady čtenáře detektivek*) a dalších knih (např. kniha o českém filmu 60. let *Všichni ti bystří mladí muži a ženy*). Dlouho spolupracoval i s rozhlasovou stanicí Hlas Ameriky. V roce 1999 získal Státní cenu za literaturu, v roce 2004 Cenu Jaroslava Seiferta; opakovaně byl navržen i na Nobelovu cenu za literaturu. Mnoho jeho knih bylo adaptováno pro film či pro televizi.

Před 90 lety, 30. 9. 1924, se narodil americký spisovatel **Truman Capote** († 1984), autor slavných románů, novel a povídek *Jiné hlasy*, *jiné pokoje*, *Strom noci*, *Luční harfa*, *Snídaně u Tiffanyho* či *Chladnokrevně*.

G'day, hlásím se ze zimní Canberry, v dnešním příspěvku bych vám rád pověděl něco o tom, jak australské knihovny řeší personální otázky.

Jednou ze zvláštností ve srovnání se situací v Česku je, že kromě tradičního pracovního poměru je zde poměrně rozšířena práce přes pracovní agentury, tzv. „temping“. Při tempingu se neuzavírá pracovní poměr s knihovnou, ale s pracovní agenturou, která pak zprostředkovává sérii krátkodobých prací a inkasuje za to poplatek. Zaměstnavatelé tímto způsobem řeší zejména různé projekty nebo případy, kdy potřebují dočasně zaměstnat vysoce specializovaného pracovníka nebo pracovníka „na záskok“. Délka jednotlivých pracovních příležitostí se většinou pohybuje od několika málo týdnů až po několik měsíců. V ideálním případě jde zaměstnanec ze zaměstnání do zaměstnání nebo může temping využít v trvalý pracovní poměr. V Austrálii existují dvě velké společnosti s celonárodní působností a řada menších společností na lokální úrovni, které se zaměřují na zprostředkování práce pro knihovníky a informační specialisty.

Získání zaměstnání v australských knihovnách, zejména v metropolitních nebo hustěji osídlených oblastech Austrálie, není úplně nejsnazší záležitost a má svá psaná i nepsaná pravidla. Knihovnická profese má v Austrálii určitou prestiž a ani finanční ohodnocení není z nejhorších. Není proto divu, že o zaměstnání v knihovnách je většinou velký zájem a knihovny nemají problém si v této konkurenci uchazečů vybrat ty, kteří nejlépe splňují jejich představy.

Knihovny mají poměrně striktní pravidla pro výběrová řízení, jakož i požadavky na uchazeče. Proces výběru zaměstnanců je značně formalizovaný. Výběrové řízení má zpravidla dvě kola – písemné přihlášky a ústní pohovor. Písemná přihláška rozhodně není formalita, naopak by se dalo říct, že je to nejdůležitější část, protože na jejím základě se rozhoduje o tom, jestli uchazeč bude pozván k ústnímu pohovoru. K tomu nejsou automaticky pozváni všichni, kteří se do výběrového řízení přihlásí, ale pouze několik vybraných uchazečů, kteří ve své přihlášce nejlépe přesvědčí zaměstnavatele o tom, že jsou těmi nejlepšími kandidáty. Součástí písemné žádosti je obvykle také strukturovaný životopis. Ústní pohovor pak většinou probíhá před několikačlennou výběrovou komisí, zpravidla formou otázek a odpovědí, ale může obsahovat i praktický test.

Uchazeč může být vyřazen a nemusí být pozván k pohovoru i přesto, že ve skutečnosti splňuje všechny požadavky a byl by na danou pozici nevhodnější, pokud zpracování přihlášky nevěnuje patřičnou péči a své předpoklady pro danou pozici zaměstnavateli náležitě nedoloží. To vyžaduje určité specifické know-how, jak se správně ucházet o práci tak, aby zájemce zvýšil svou šanci na úspěch. Se zodpovězením specifických profesionálních požadavků, například „schopnost katalogizace podle AACR a MARC21“, to v teorii není tak těžké, horší je to ale tam, kde uchazeč daný požadavek nesplňuje a nebo pokud jde o takzvané „měkké schopnosti“ (soft skills), jako třeba požadavek na dobrou komunikaci slovem i písemem.

Na rozdíl od Česka také není úplně obvyklé, aby se prázdné pracovní pozice obsazovaly dosazením do funkce, povýšením nebo vůbec bez vypsání řádného výběrového řízení. Na většinu pozic, a to i těch, které jsou obsazovány interně, jsou vypsána výběrová řízení. Výjimkou bývají případy, kdy je daná pozice volná pouze dočasně, například z důvodů dlouhodobé nemoci nebo dovolené. V takových případech se volné pozice často obsazují interně, ale i tak bývá zvykem vypisovat tzv. expresion of interest (EOI). Jde o méně formální verzi výběrových řízení, kdy se zaměstnanci mohou přihlásit formou jakéhosi motivačního dopisu, ve kterém popíší, proč mají zájem o danou pozici a jaké jsou jejich předpoklady, znalosti a schopnosti ji vykonávat. Manažer pak ze všech došlých žádostí vybere jednoho uchazeče, který je podle jeho úsudku nevhodnější, a další pohovor už většinou neprobíhá. EOI se často používá jako příležitost k profesnímu růstu, která zaměstnancům dává šanci vyzkoušet si práci na vyšší než jejich současné pozici, nebo v jiné části knihovny.

Součástí Univerzitnej knižnice Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici se stalo Samovzdělávací středisko pro studium cizích jazyků. Vzniklo již roku 2012 z projektu Podpora výuky studijních programů v cizích jazycích díky finančním prostředkům Evropského sociálního fondu. Jedním z cílů projektu Ekonomické fakulty UMB bylo vytvořit prostor pro studenty a pedagogy pro výuku i samostatné studium a zabezpečit kvalitní informační zdroje s využitím nejnovějších technologií. Koncem roku se toto středisko stalo organizační složkou Univerzitní knihovny UMB s cílem posílit celouniverzitní zaměření projektu a využití informačních zdrojů a služeb pro zájemce ze všech fakult. Knihovnicko-informační služby poskytuje studentům a pedagogům, kteří mají zájem zdokonalit se v jazykových znalostech. Samovzdělávací středisko zpřístupňuje zahraniční jazykové databáze a učební materiály, především materiály Tell Me More, které jsou k dispozici v angličtině, němčině, francouzštině a španělštině. Databáze Macmillan Online Campus je určená pro studium angličtiny a umožňuje přípravu na absolvování mezinárodně uznávaných jazykových zkoušek a získání certifikátů. Dále zde uživatelé získají přístup do databází Nispez, Ebsco, Emerald Market Case Studies, ProQuest Entrepreneurship, ebrary-Business and Economics a Emerald Management e Journals 175. Odborné databáze doplňuje fond tištěných odborných publikací, encyklopedií a slovníků.
(*Bibliotheca Universitatis* – 9. ročník, č. 2, 2013/2014, s. 16–18)

Státní knihovna v Berlíně má výjimečnou sbírku východoasijských rukopisů a starých tisků, která je v současné době zpřístupněna uživatelům v digitální podobě. Sběrka byla budována už Královskou knihovnou Pruska a v roce 1918 obsahovala téměř 14 000 svazků orientálních tisků celé východní Asie. Identifikace jednotlivých autorů a titulů je velmi problematická a záznamy v lístkovém katalogu knihovny byly provedeny ručně, teprve od roku 1980 dochází k jejich elektronickému zpracování. Popis těchto dokumentů v latině je složitý, protože např. každý čínský znak má jiný význam, problematický je přepis z japonštiny, tibetštiny atd. V roce 2009 se Berlínská státní knihovna rozhodla tuto

speciální sbírku postupně digitalizovat, protože je ojedinelá v celé Evropě. Papír používaný ve východní Asii byl velmi tenký a před digitalizací musí projít nákladným restaurováním, aby byly digitální kopie čitelné. Východoasijská sbírka berlínské knihovny se díky německému státnímu komisaři pro kulturu a média a jeho spolupráci s Jagellonskou knihovnou v polském Krakově rozrostla o dalších 1200 digitalizovaných děl. V Krakově jsou uloženy vzácné čínské a tibetské rukopisy, které budou po digitalizaci přístupné všem zájemcům o jejich studium. Historie Jagellonské knihovny je úzce spjata s dějinami Jagellonské univerzity a knihovna samostatně vystupuje až v polovině 19. století. Doplněná byla díky darům významných polských osobností a díky spolupráci v tomto mezinárodním digitalizačním projektu budou i polská asiatika představena veřejnosti.

(*Bibliotheks Magazin* – Jahrgang 9, Ausgabe Nr. 25/2014, s. 57–63)

Německá Národní knihovna pro vědu a technologie vyvíjí novou webovou platformu pro audiovizuální média. Připravovaný audiovizuální portál optimalizuje přístup k vědeckým videím, jako jsou počítačové animace a nahrávky odborných konferencí, které jsou přidanou hodnotou pro knihovny a jejich uživatele. TIB AV portál nabízí nové metody pro vyhledávání videí podle automatické analýzy obrazu, řeči i textu. Nový portál zastřešuje 86 institucí provádějících výzkum a poskytujících vědeckou infrastrukturu. Cílem je komplexní archivace dat týkající se všech oblastí inženýrství, architektury, chemie, informačních technologií, matematiky a fyziky. TIB AV portál se také aktivně podílí na velkém množství projektů se zaměřením na vizuální analýzu netextových materiálů. Spuštěn byl jako částečně funkční prototyp v roce 2011, rozvíjel se v letech 2012–2013 a v letošním roce je plánován jeho plný provoz. Výzkumník vytvoří video a odešle je přes TIB webový formulář do systému správ médií, kde je video překódováno a je proveden jeho bibliografický popis. Proces automatického rozpoznávání obrazu umožňuje detekci základních šesti kategorií (inženýrství, architektury...). Audio analýza je rozdělena do dvou různých procesů. Strukturální analýza

rozlišuje mezi mluveným slovem a dalšími zvuky (např. hudbou). Kvalita výsledků vyhledávání je ovšem závislá na kvalitě reproduktorů, hluku v pozadí, dialektu atd. V současné době se snaží autoři projektu vytvořit uživatelsky přívětivější vyhledávání, rychle zpřístupnit primárně obsah jednotlivých videí. TIB AV v současné době představuje nejmodernější multimediální analýzu a využití vyhledávacích metod.

(*FLA Journal – Volume 40, Number 1/March 2014, s. 17–23*)

Dieselvekstad AB je soukromá společnost, která provozuje tři veřejné knihovny ve Švédsku.

Funguje bez ředitelů a hierarchie jsou vnímány jako překážky rozvoje. Knihovny této společnosti se ovšem řídí stejnými pravidly jako ostatní veřejné knihovny, jsou demokratickými místy k setkávání a jejich služby jsou zdarma. Zaměstnanci veřejné knihovny v Nacka se v roce 2005 rozhodli, že budou provozovat knihovnu odděleně od veřejné knihovny a po dohodě s místními politiky si založili akciovou společnost. Od roku 2013 provozují ve městě Nacka, kousek od Stockholmu, další dvě knihovny. Dieselvekstad AB má 17 zaměstnanců na plný úvazek a velký počet dalších zaměstnanců, kteří pracují na zkrácený úvazek, polovina zaměstnanců jsou muži a většina z nich je mladší, než je průměrný věk zaměstnanců ve švédských knihovnách. Jsou zde muži mezi 30 a 40 lety a zpočátku měli za úkol vybudovat knihovnu pro mladé lidi (ne pro děti a teenagery). Kolekce médií knihovny musela být zajímavá pro tuto cílovou skupinu, a proto zde pracují lidé, kteří mají znalosti o kultuře mládeže. Zaměstnanci mají bohaté praktické zkušenosti s prací s médii a z dalších kulturních oblastí – literatura, umění, film, mnozí jsou hudebníci a někteří jsou i knihovníci, ale toto vzdělání zde není požadováno! Knihovní prostor není rozdělen do sekcí, ale lidé zde mají mít pocit velkého obývacího pokoje, kde nejsou rozdělení podle věku, pohlaví etnického původu apod. A především mladí lidé se zde cítí jako doma.

(*Scandinavian Public Library Quarterly – Vol. 47, No. 1/2014, s. 33–35*)

Městská knihovna v Lipsku se snaží více rozvíjet spolupráci s místními školami a zapojuje své kurzy informační gramotnosti do vzdělávacích programů škol.

Německé knihovny se chtějí stále častěji integrovat do vzdělávacího systému a připravují vzdělávací aktivity pro žáky 1. až 10. ročníků základních škol. Krokem ke stabilnímu partnerství ve vzdělávání bylo zveřejnění společného vzdělávacího kurikula v Lipsku v roce 2012, které se snaží školy a knihovny naplňovat. V roce 2013 bylo toto kurikulum rozšířeno i o předškolní vzdělávací programy knihoven a byla navázána hlubší spolupráce s místní univerzitou, která je právě zaměřena na cílovou skupinu předškolních dětí a informační gramotnost. Dětem jsou čteny nahlas zajímavé příběhy, jsou využívány zvukové hry, skládací puzzle a děti hodnotí kvalitu knih i čtoucích knihovníků. Propagace čtení je zakotvena ve vzdělávacích plánech spolkové země Sasko, a tak jsou školy i knihovny motivovány ke spolupráci. Metodologický přístup se postupně rozvíjí ve spolupráci s jednotlivými školami a knihovnami a do projektu jsou zapojeni i vysokoškolští pedagogové. Cílem je pochoptitelně také větší spolupráce organizací v místě, propojení učitelů s knihovnicí a zajímavější nabídka vzdělávacích programů pro děti se zaměřením na rozvoj čtenářské a informační gramotnosti.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jahrgang 7, Ausgabe Nr. 1/2014, s. 43–45*)

Nejstarší knihovnické sdružení na Slovensku má nový název – Spolok slovenských knihovníků a knižnic (SSKK).

Knihovnické sdružování na Slovensku má dlouhou tradici, která se váže k roku 1946, kdy vznikl v Bratislavě Zvaz slovenských knihovníků. Ten se v roce 1968 přejmenoval na Zvaz slovenských knihovníků, bibliografů a informačních pracovníků a od roku 1973 nesl název Spolok slovenských knihovníků. Toto pojmenování ovšem od roku 1990 neodpovídalo skutečnosti, protože Spolok sdružoval nejen individuální, ale také kolektivní členy – knihovny a informační pracoviště všech typů. Především z úcty k těmto kolektivním členům si původní název vyžádal změnu, kterou odsouhlasila Valná hromada SSKK koncem roku 2013.

(*Knižnica – 15. ročník, č. 1, 2014, s. 4–16*)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

American library directory 2013–14 / ed. by Beverly McDonough. 66th ed. [Adresář amerických knihoven 2013–14.] Medford: Information Today, 2013. 2 sv. (xvii, 4291 s.)

ISBN 978-1-57387-467-0

Kc 39.724

Kc 39.725

BJAROSKINA, N. Ju. Biblioteki i rasprostraneniye naučnych znaniy v Belarusi : XVI-XX vv. 2-je izd., ispr. i dopol. [Knihovny a šíření vědeckých poznatků v Bělorusku : 16.–20. století.] Minsk: Beloruskaja navuka, 2013. 520 s. : il., portréty, faksim., tabulky.

ISBN 978-985-08-1522-4

Kdb H 105389

DILHOFOVÁ, Adéla, Monika KRATOCHVÍLOVÁ, Jan LIDMILA. Příručka pro knihovníky veřejných knihoven. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2013. 59 s. : il.

ISBN 978-80-7051-199-2

Km 9.664/B

HERNON, Peter and Niels Ole PORS, eds. Library leadership in the United States and Europe : a comparative study of academic and public libraries. [Vedení knihovny ve Spojených státech a v Evropě. Srovnávací studie akademických a veřejných knihoven.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2013. xvi, 231 s. : il., tabulky.

ISBN 978-1-61069-126

Kf 39.697

Knihovny Moravskoslezského kraje v novém. Ostrava: Moravskoslezský kraj, Krajský úřad : Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, 2013. 72 s. : barev. il., portréty.

ISBN 978-80-7054-188-3 (Moravskoslezská vědecká knihovna)

ISBN 978-80-87503-39-3 (Moravskoslezský kraj)

Kfda 9.642/B

LANSKY, Ralph, Carl Erich KESPER. Bibliotheksrechtliche Vorschriften. 6. Ergänzungslieferung 2013 (Stand: 1. Juli 2013 ; teilweise neuer. 4. Auflage. [Knihovnické právní předpisy. 6. dodatek 2013. Stav: 1. 7. 2013 : částečně nové.] Frankfurt am Main: Klostermann, 2013. 274 s. Kib 39.473

Polish libraries / ed. Tomasz Makowski. [Polské knihovny.] Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2013. 260 s. : faksim., grafy, tabulky

ISSN 2300-9217

Kfe 39.768

RAABE, Paul. Tradition und Innovation : Studien und Anmerkungen zur Bibliotheksgeschichte / mit einem Nachwort von Georg Ruppelt. [Tradice

a inovace. Studie a poznámky k dějinám knihoven.] Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, 2013. 306 s. : tabulky. Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, 110.

ISBN 978-3-465-04187-0 Kdb T 231725

UMLAUF, Konrad, Simone FÜHLES-UBACH, Michael SEADLE, ed. Handbuch Methoden der Bibliotheks- und Informationswissenschaft : Bibliotheks-, Benutzerforschung, Informationsanalyse. [Metodická příručka knihovnictví a informatiky. Knihovna, uživatelský výzkum, analýza informací.] Berlin: De Gruyter, 2013. 560 s. : il., grafy, tabulky.

ISBN 978-3-11-025553-9

Id 39.794

Automatizace knihovnické a informační činnosti CONNELLY KOHUTOVÁ, Radka. Databáze ve věku informační společnosti a jejich právní ochrana. Praha: C. H. Beck, 2013. xiv, 207 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-493-3 Xd 39.766

Formirovanije i ispolzovanije elektronnych resursov bibliotek Rossii : materialy ježe godnogo soveščanija rukovoditelej federalnyh i centralnyh regionalnyh bibliotek Rossii : Moskva, 23-24 okjabrja 2012 goda / sostavitel Je A. Ivanova. [Budování a využívání elektronických zdrojů knihoven Ruska. Materiály výročního setkání ředitelů federálních a ústředních regionálních knihoven Ruska. Moskva 23.–24. října 2012.] Moskva: Paškov dom, 2013. 93 s.

ISBN 978-5-7510-0579-5

Sdg G 208091

Architektura knihoven

FLANNERY, John, Karen M. SMITH. Eco-library design. [Konstrukce ekologické knihovny.] Dordrecht: Springer, 2014. 231 s. : il.

ISBN 978-94-007-4077-8

Aa E 65267

WORPOLE, Ken. Contemporary library architecture : a planning and design guide. [Současná architektura knihoven. Plánování a průvodce designem.] London: Routledge, 2013. xvi, 197 s. : il., plány.

ISBN 978-0-415-59230-7

Aa D 37198

Sítě knihoven

HÁJKOVÁ, Olga, Miloslav NOVOTNÝ, Daniela WIMMEROVÁ. Místní knihovna Veselice : komunitní centrum 21. století. Vavřinec: Obec Vavřinec, 2013. 40 s. : obr. příl., il.

Teg 9.631/B

Japanese archives today : „Legislation, access, and knowledge management in digital age“, „Road to recovery from the Great East Japan Earthquake“. [Dnešní japonské archivy. Legislativa, přístup a znalostní management v digitální době. Cesta k zotavení z velkého východního zemětřesení v Japonsku.] Tokyo: National Archive of Japan, 2012. ii, 48 s. : il.

Tm 9.659/B

JEMELJANOVA, Jelena Aleksandrovna. Carskije knižnyje kollekcii v istorii RGB. [Carské knižní sbírky v dějinách Ruské státní knihovny.] Moskva: Paškov dom, 2013. 122 s. : il., portréty.

ISBN 978-5-7510-0570-2 *Ti H 105559*

Národní digitální knihovna : vývoj a trendy : 27. 6. 2013, Centrální depozitář Národní knihovny ČR, Hostivař – Nová budova. Praha: Národní knihovna ČR, 2013. 1 DVD-ROM.

ISBN 978-80-7050-625-7 *Ts 498/DVD*

Národní knihovna ČR, Centrální depozitář : 11. 3. 2014 : fotografie budovy : interiér, exteriér, depozitář : tisková zpráva. Praha: Národní knihovna ČR, 2014. 1 DVD-ROM.

Tab 499/DVD

NOSKOVÁ, Jitka. Jablonecká knihovna v proudu času. Liberec: Bor, 2013. 143 s. : il., portréty, plány, faksim.

ISBN 978-80-87607-17-6 *Tee 39.769*

RUDASILL, Lynne M. and Maria E. DORTA-DUQUE, eds. Open access and digital libraries : social science libraries in action. [Otevřený přístup a digitální knihovny. Knihovny společenských věd v akci.] Berlin: De Gruyter Saur, 2013. 346 s. : il., grafy, tabulky. IFLA publications, 158.

ISBN 978-3-11-028085-2 *Ts 39.793*

Služby knihoven

MALIS – Praxisprojekte 2013 : Projektberichte aus dem berufsbegleitenden Masterstudiengang Bibliotheks- und Informationswissenschaft der Fachhochschule Köln / herausgegeben von Achim Oßwald et al. [MALIS – projekt 2013. Zprávy o realizaci projektu magisterského programu v oboru knihovnictví a informační vědy na Univerzitě aplikovaných věd Köln.] Wiesbaden: Dinges & Frick, 2013. 240 s. : grafy, tabulky. B.I.T. online Innovativ, Bd. 44.

ISBN 978-3-934997-51-6 *Sdg 39.795*

ŘEHÁK, Tomáš a kol. Neocenetelné služby knihovny a jak je ocenit. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 103 s. : il.

ISBN 978-80-7478-413-2 *S 39.772*

STEJSKAL, Jan a kol. Měření hodnoty veřejných služeb : (na příkladu veřejných knihoven). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 206 s. : il.

ISBN 978-80-7478-412-5 *S 39.770*

KNIHOVĚDA

CVETKOVSKI, Trajce. Copyright and popular media : liberal villains and technological change. [Autorské právo a populární média. Liberální darebáci a technologické změny.] New York: Palgrave Macmillan, 2013. xxii, 299 s.

ISBN 978-0-230-36847-7 *Xd T 232959*

HEJNIC, Josef et al. Soupis tisků 16. století Západočeského muzea v Plzni. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 2013. xxvii, 326 s. : barev. faksim. Fontes bibliothecarum Musei Plznensis, v. 3.

ISBN 978-80-7247-096-9 *Xbb 39.744*

KOLLÁROVÁ, Ivona. Slobodný vydavateľ, mysliaci čitateľ : typografické médium v jozefínskej dobe. [Budmerice] : Rak, 2013. 296 s. : il., faksim.

ISBN 978-80-85501-57-5 *Xc T 232196*

SAMARIN, Aleksandr Jurjevič. Tipografščiki i knigočety : očerky po istorii knigi v Rossii tvorj poloviny XVIII veka. [Knihničkáři a čtenáři. Črty k dějinám knihy v Rusku v druhé polovině 18. století.] Moskva: Paškov dom, 2013. 407 s. : il., portréty, faksim.

ISBN 978-5-7510-0539-9 *Xb T 231560*

VOIT, Petr. Český knihtisk mezi pozdní gotikou a renesancí. I, Severinsko-kosořská dynastie 1488 až 1557. Praha: KLP, 2013. 463 s. : il., faksim.

ISBN 978-80-86791-98-2 *Xb 39.774*

BIBLIOGRAFIE

MICHEJEVA, Galina Vasiljevna. Istorija ruskoj bibliografii : (fevral 1917–1921 gg.). Č. 2. [Dějiny ruské bibliografie (únor 1917–1921).] Sankt Peterburg: Rossijskaja nacionalnaja biblioteka, 2012. 622 s. : portréty.

ISBN 978-5-8192-0436 *Bd T 231377*

PLEŠKEVIČ, Jevgenij Aleksandrovič. Dokumental'nyj podchod v bibliotekovedenii i bibliografovedenii : etapy formirovanija i napravlenija razvitiija. [Dokumentální přístup v knihovnictví a bibliografii. Etapy formování a směr rozvoje.] Moskva: Paškov dom, 2012. 306 s. : grafy.

ISBN 978-5-7510-0505-4 *Be H 105308*

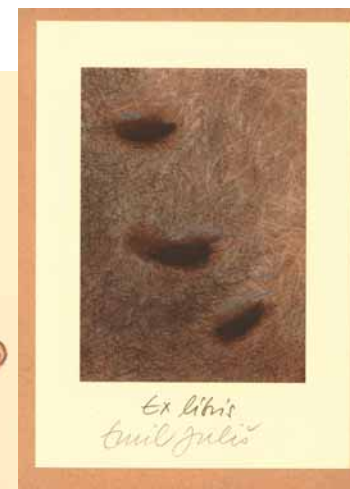
Z POKLADŮ

KNIŽNÍ SBÍRKY PAMÁTNÍKU NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ

→ Album výstřížků karikatur z knihovny A. Hoffmeistera

Ilustrace na obálce od Miloše Nováka

↑ Exlibris Emila Juliše

↑ Kolorovaný dřevoryt Ferdiše Duší z blahopřání k 60. narozeninám Vojtěcha Martínka od A. C. Nora

← Ilustrace z knihy Frank Wenig, *Otec syna poučuje*, Plzeň 1932, z knihovny Vojtěcha Martínka

ŘÍJEN TÝDEN KNIHOVEN 2014

DO KONCE VÝPŮJČNÍ LHŮTY ZBÝVÁ:
20 HODIN 30 MINUT

14
týden
knihooven

SKANSKA

skip

mančast

MUZEUM
MILAZA A VELIA VILAZA
20